

Matilde Andresen Brodshaug

Diskurser om seksuelle overgrep mot barn

En diskursanalyse av forståelser i barneverntjenesten

Masteroppgave i sosialfag – studieretning barnevern

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for samfunnsvitenskap

OsloMet – storbyuniversitetet , Fakultet for samfunnsvitenskap
Oslo 2023

Veileder: Jorunn Vindegg, OsloMet

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om diskurser som kontaktpersoner i barneverntjenesten har med seg inn i sitt arbeid med overgrepsskymringer. Studiens problemstilling er:

Hvilke diskurser anvendes i barneverntjenestens arbeid med bekymringer om seksuelle overgrep mot barn, og hva gjør diskursene?

Formålet med studien er å få mer kunnskap om hvilke diskurser som er til stede i barneverntjenestens arbeid med overgrepsskymringer, i tillegg til å bidra til kritisk refleksjon omkring diskurser som anvendes, og hvilke handlinger diskursene gjør. En kvalitativ forskningsmetode er anvendt for å samle inn datamateriale, som består av individuelle semi-strukturerte intervjuer med seks kontaktpersoner i barneverntjenesten. Inspirert av en diskurspsykologisk tilnærming, har fortolkningsrepertoarer blitt anvendt som analytisk verktøy for å identifisere diskurser i informantenes utsagn. Forståelser av barn som «human becomings», «human beings» og «being and becoming» er anvendt som teoretisk rammeverk for å utforske hvordan diskursene fremstiller barn som kompetente og/eller sårbare. Tre fortolkningsrepertoarer er presentert: et repertoar som fremstiller barn som i behov for hjelp av voksne, og som fremstiller voksne som ansvarlige for å beskytte barn; et repertoar som fremstiller barn som portvoktere for sine historier gjennom en oppfatning av at barn må fortelle om overgrep for at avdekking skal være mulig; og et repertoar som fremstiller barn som troverdige når de formidler overgrepserfaringer. Disse repertoarene samhandler med hverandre, og konstruerer forståelser av barn som både kompetente og sårbare.

Nøkkelord: Seksuelle overgrep, barn, diskurs

Abstract

This thesis is about discourses that case workers in Norwegian child protection agencies use in their work with concerns about sexual abuse. The research question in this study is:

Which discourses are being used in child protection agencies' work regarding concerns about sexual abuse against children, and what do the discourses do?

The goal of this study is to gain more knowledge about discourses that exists within the Norwegian child protection agencies regarding concerns about child sexual abuse. Additionally, this study aims to contribute to critical reflection regarding such discourses, and which functions these discourses have. To gather data material a qualitative method has been applied, which consists of individual semi-structured interviews with six case workers in the Norwegian child protection agencies. Inspired by a psychological discourse analysis, the notion of interpretative repertoires has been used as an analytic tool to identify discourses in the participants' talk regarding their experiences with concerns about sexual abuse against children. Understandings of children as «human becomings», «human beings» and «being and becoming» is used as a theoretical framework to explore how the discourses depict children as competent and/or vulnerable. Three interpretative repertoires are presented: a repertoire that depicts children in need of help from adults, and that depicts adults as responsible for protecting children; a repertoire that depicts children as gate keepers of their stories through a notion that children have to tell someone about the abuse for disclosure to be possible; and a repertoire that depicts children as believable when they disclose experiences connected to sexual abuse. These repertoires interact with each other and construct an understanding of children as both competent and vulnerable.

Keywords: Sexual abuse, children, discourse

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har vært både spennende, utfordrende, frustrerende og utrolig lærerikt. Jeg har tilegnet meg mye kunnskap som jeg skal ta med meg videre. Det er flere som har hjulpet meg med å komme i mål med dette prosjektet. Først av alt vil jeg takke informantene som har delt sine erfaringer, tanker og refleksjoner med meg. Det er takket være dere at denne oppgaven har blitt mulig. Jeg ønsker videre å rette en stor takk til min veileder, Jorunn Vindegg, for uvurderlige råd og tilbakemeldinger, og for å ha pekt meg i riktig retning her gang jeg har følt at jeg har gått meg vill. Jeg vil også takke familie og venner for all støtte og oppmuntring som jeg har fått underveis i arbeidet. Til slutt vil jeg takke samboeren min, som har støttet og hjulpet meg på alle mulige måter gjennom hele prosessen.

Matilde Andresen Brodshaug

Oslo, 15. mai 2023

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Definisjon av seksuelle overgrep mot barn	3
1.2 Bakgrunn for tema og forforståelse	4
1.3 Formål og problemstilling	5
1.4 Tidligere forskning	6
1.4.1 Avdekking av seksuelle overgrep mot barn	6
1.4.2 Holdninger, kunnskap og diskurser om seksuelle overgrep mot barn	9
1.5 Oppgavens oppbygging	11
2 Kjennetegn ved feltet	11
3 Teoretisk rammeverk	13
3.1 Sosialkonstruksjonisme og hermeneutikk	13
3.2 Fra diskurs til diskurspsykologi	15
3.2.1 «Interpretative repertoires»	17
3.2.2 Funksjon, variasjon og konstruksjon	18
3.3 Barn og barndom	20
3.3.1 Barn som «human beings» og «human becomings»	22
3.3.2 Barn som uskyldige og sårbare	24
4 Metode	26
4.1 Forskningsmetode	27
4.2 Forskningsetikk	28
4.3 Informanter	28
4.3.1 Valg av informantgruppe	28
4.3.2 Rekruttering av informanter	29
4.3.3 Presentasjon av informanter	30
4.4 Intervjuguide	31
4.5 Intervjuene	32
4.6 Transkribering	33
4.7 Analyse	34
4.8 Pålitelighet, gyldighet og overførbarhet	35
4.8.1 Styrker og svakheter ved data	37
4.9 Min posisjon som forsker og min forforståelse	39
5 Beskyttelsesrepertoar	40
5.1 «Hvordan man kan si ifra»	41
5.2 Avdekking	42
5.2.1 «Vi får ikke tak i det»	43

5.2.2 «Mer enn det vi får tak i»	44
5.3 <i>Ivaretagelse</i>	45
5.3.1 Skjerming	45
5.3.2 Hjelp for å «leve med det videre»	50
5.4 <i>Voksnes ansvar</i>	50
5.4.1 «De som er ment til å passe på deg»	51
5.4.2 «Vi må gjøre så godt vi kan»	52
5.5 <i>Funksjonen til beskyttelsesrepertoaret</i>	54
6 Barn som portvoktere	54
6.1 <i>Å unngå at barnet skal «bli instruert»</i>	57
6.2 <i>Å stille «riktig type spørsmål»</i>	58
6.3 <i>«Å velge å fortelle»</i>	59
6.4 <i>Funksjonen til repertoaret om barn som portvoktere</i>	60
7 Barns troverdighet	60
7.1 <i>«At mamma og pappa tok henne på alvor»</i>	62
7.2 <i>«Er det en fantasi?»</i>	63
7.3 <i>Funksjonen til troverdighetsrepertoaret</i>	64
8 Diskusjon	64
9 Avsluttende refleksjoner	69
Litteraturliste	70
Vedlegg.....	
<i>Vedlegg 1 – Vurdering fra Sikt</i>	
<i>Vedlegg 2 – Informasjonsskriv og samtykkeskjema</i>	
<i>Vedlegg 3 – Intervjuguide</i>	
<i>Vedlegg 4 – System for transkribering</i>	

1 Innledning

I Norge er vi opptatte av at barn skal ha det trygt og godt. Myndighetene trekker på denne forståelsen eksempelvis når det anses som viktig at barn får oppleve «en god og trygg barndom» (NOU 2020: 16, s. 82). I denne forståelsen ligger en tanke om at barn ikke skal oppleve noe vondt, og at barn skal beskyttes mot dette. I et slikt syn anses barn som sårbare. Dette synet på barn kommer særlig til uttrykk i oppfatningen om at barn har rett til beskyttelse mot omsorgssvikt, som er nedfelt i FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989 (barnekonvensjonen), som har forrang i norsk rett etter lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21. mai 1999 § 2, jf. § 3. Barnekonvensjonen artikkel 19 pålegger Norge å beskytte barn mot alle former for vold, omsorgssvikt og misbruk, og artikkel 34 pålegger Norge å beskytte barn mot alle former for seksuell utnyttning og seksuelt misbruk. Barns rett til beskyttelse mot overgrep er også nedfelt i Grunnloven § 104 hvor det fastslås at «barn har rett til vern om sin personlige integritet», i lov om barnevern av 18. juni 2021 nr. 97 (barnevernsloven) § 1-1 første ledd første punktum hvor det heter at «barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid», samt i barnevernsloven § 1-5 første ledd som slår fast at barn har rett til omsorg og beskyttelse. Her gis det uttrykk for en forståelse av barn som avhengige av at voksne tar hånd om og verner dem.

Samtidig som barn forstås som sårbare, anser vi barn som sosiale aktører (Hennum, 2002; Hollekim et al., 2015). Som Hennum fremhever, ser vi i dag på barn som et «handlende subjekt» og «en aktiv og skapende deltaker, både i sin egen utviklingsprosess og i samfunnet rundt seg» (2002, s. 66). Barn anses som borgere med egne rettigheter, hvor samfunnet har et felles ansvar for å ivareta barns velferd og rettigheter (Hennum, 2015, s. 129; Hollekim et al., 2015, s. 59). På denne måten ser vi på barn som aktive skapere og deltakere i verden rundt seg, og som handlende subjekter med egne rettigheter. Christiansen påpeker at barns status som aktører i egne liv særlig har blitt fremhevet i barnekonvensjonen artikkel 12 (2012, s. 18). Det fastslås i bestemmelsen at barn som er i stand til å danne sine egne meninger, har rett til fritt å gi uttrykk for disse i alle forhold som vedrører dem, og at barns synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Øverlien påpeker at

barnekonvensjonen artikkel 12 gir voksne et ansvar for å høre på barn (2013, s. 23). Barns rett til medvirkning og deltakelse er også nedfelt i Grunnloven § 104, i lov om barn og foreldre av 8. april 1981 nr. 7 § 31, og i barnevernsloven § 1-4 som alle understreker at barns meninger skal vektlegges i tråd med deres alder og modenhet. Som disse bestemmelsene gir uttrykk for, betrakter vi barn som sosiale aktører som har rett til deltakelse. Christiansen påpeker at barnekonvensjonen likestiller barns rett til deltakelse og beskyttelse (2018, s. 20). Sidestillingen av disse rettighetene gjenspeiler at barns stilling i samfunnet er flersidig, og at barn på denne måten anses som både handlende individer med egne rettigheter, og som sårbare individer i behov for beskyttelse.

Hvordan vi ser på barn, preges av rådende oppfatninger, også kalt diskurser. Diskurs kan ifølge Jørgensen og Phillips forklares som bestemte måter å snakke om og å forstå verden eller et utsnitt av verden (1999, s. 9). Jeg utdyper forståelsen av diskurs jeg bruker i punkt 3.2. Barns stilling i samfunnet gjenspeiles i diskurser om seksuelle overgrep mot barn. En av disse er tanken om at barn er i risiko for å oppleve overgrep som følge av deres sårbarhet (Meyer, 2007; Mulya, 2018), og at seksuelle overgrep forstås som en trussel mot barn (Kitzinger, 1990/2015; Malón, 2009). Denne oppfatningen henger sammen med diskursen om at seksuelle overgrep er skadelig for barns helse og utvikling, noe jeg kommer tilbake til i punkt 1.4 i forbindelse med tidligere forskning. En annen diskurs om seksuelle overgrep mot barn er forståelsen av at slike handlinger krenker barns rettigheter. Som nevnt er det lovfestet i både nasjonal og internasjonal lov at barn har rett til beskyttelse mot overgrep (barnekonvensjonen artikkel 19 og 34; Grunnloven § 104; barnevernsloven §§ 1-1 og 1-5). En tredje diskurs er oppfatningen av at det er viktig å avdekke overgrep. Det understrekes av flere at avdekking er nødvendig for å stoppe overgrep, og for at barn som har opplevd dette skal få hjelpen de har behov for (Alaggia et al., 2019, s. 260; Dybsland, 2019, s. 26; Sjøftestad, 2018, s. 17). En fjerde diskurs er tanken om at barn kan fortelle om overgrepserfaringer, som blant annet kommer til uttrykk i NRK Supers filmserie «Kroppen min eier jeg» (Jacobsen & Müller, 2017) og på barneombudet sine nettsider (u.å.), hvor barn oppfordres til å si ifra til en voksen hvis de opplever overgrep.

I Norge har barneverntjenesten en sentral rolle i arbeidet med å beskytte barn mot seksuelle overgrep (Sosial- og helsedirektoratet, 2003, s. 14; Barne- og likestillingsdepartementet,

2006, s. 6). Barneverntjenesten tar imot, undersøker og følger opp bekymringsmeldinger om barns omsorgssituasjon, og jobber for å avdekke om barn lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling (jf. barnevernsloven § 1-1). Andersen fremhever at barnevernet hovedsakelig skal sørge for at barnet er ivaretatt (2014, s. 192). Jeg går nærmere inn på barneverntjenestens arbeid i neste kapittel om kjennetegn ved barnevernsfeltet.

Yrkesetikken legger overordnede føringer for barnevernsarbeidernes arbeid. I Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere anmodes profesjonsutøvere å ha et kritisk blikk på «egen fagkunnskap og hvordan den utvikles og brukes» og på «verdiene og rammene som til enhver tid styrer samfunnet» (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 2). Etter min tolkning kan fagkunnskapen, verdiene og rammene som det yrkesetiske grunnlagsdokumentet referer til her, forstås som diskurser. Som Johannessen et al. løfter frem, tar vi ofte diskurser for gitt, noe som fører til at vi anser dem som selvfølgelige (2018, ss. 57, 67). Forstått slik, kan det tenkes at rådende diskurser har stor påvirkningskraft på hvordan vi oppfatter verden rundt oss. Ved å utforske diskurser om seksuelle overgrep mot barn, vil vi kunne utfordre tankesettene våre om dette komplekse temaet. Med denne oppgaven ønsker jeg å bidra til kritisk refleksjon omkring barneverntjenestens arbeid med overgrepsskylde.

1.1 Definisjon av seksuelle overgrep mot barn

Det finnes ulike definisjoner av seksuelle overgrep mot barn. Verdens helseorganisasjon (WHO) definerer seksuelle overgrep mot barn som:

«The involvement of a child or an adolescent in sexual activity that he or she does not fully comprehend and is unable to give informed consent to, or for which the child or adolescent is not developmentally prepared and cannot give consent, or that violates the laws or social taboos of society» (WHO, 2017, vii).

En annen definisjon er Aaslands forståelse av at det er overgrep «når en autoritetsperson tvinger, lokker eller truer barnet til å delta i eller se på seksuell omgang, handling eller atferd» (2004/2014, s. 33). En mer overordnet definisjon uttrykkes av Søftestad som bruker seksuelle overgrep mot barn som en samlebetegnelse for «alle typer overgrep begått i alle

typer relasjoner der barn misbrukes seksuelt» (2018, s. 22). På den strafferettslige siden, skiller lov om straff av 20. mai 2005 nr. 28 (straffeloven) kapittel 26 på «seksuelt krenkende atferd», «seksuell handling», «seksuell omgang» og «voldtekt» om straffbare seksuelle tilnærminger til barn. Her viser straffeloven til seksuelle handlinger rettet mot barn under 14 år og barn mellom 14 og 16 år. Den seksuelle lavalderen i Norge er satt til 16 år i blant annet straffeloven §§ 302 og 304, hvilket innebærer at personer over 16 år anses som kompetente til å samtykke til seksuelle aktiviteter. Imidlertid kan også barn i alderen 16-18 år oppleve seksuelle overgrep dersom en person tvinger, lokker eller truer dem til å involveres i seksuelle aktiviteter som de ikke samtykker til. Jeg anser alle personer under 18 år som barn, slik det fremkommer i barnevernsloven § 1-2 første ledd og barnekonvensjonen artikkel 1. Når jeg i denne oppgaven skriver «seksuelle overgrep mot barn», mener jeg enhver handling rettet mot barn under 18 år hvor en person som barnet har tillit til og/eller har en maktposisjon overfor barnet, gjør seksuelle tilnærmelser mot barnet eller får barnet til å se på eller delta i seksuelle handlinger.

1.2 Bakgrunn for tema og forforståelse

Min interesse for temaet seksuelle overgrep mot barn oppstod da jeg studerte bachelor i barnevern. Jeg opplevde å ikke tilegne meg tilstrekkelig med kunnskap om seksuelle overgrep, og ønsker å utvide min kompetanse om temaet. Jeg synes det er spennende og lærerikt å utfordre etablerte tankesett og forståelsesmåter som vi ofte tar for gitt og dermed ikke setter spørsmålstegn ved. Dette er noe jeg ønsker å utforske. Jeg er opptatt av diskurser, og særlig diskurser om seksuelle overgrep mot barn. I min bacheloroppgave utforsket jeg hva som ifølge faglitteraturen er årsakene til at overgrep anses som vanskelig å avdekke. Denne kunnskapen ønsker jeg å bygge videre på i min masteroppgave, hvor jeg skal utforske diskurser i barneverntjenesten om seksuelle overgrep mot barn.

I arbeidet med denne oppgaven har jeg med meg min forforståelse. Hva forforståelse innebærer er særlig utforsket av den kjente hermeneutikeren Hans-Georg Gadamer (Thomassen, 2020, s. 169). Ifølge Gadamer er forforståelse de forventningene vi har om et tema før vi undersøker det nærmere (Nilssen, 2012, s. 68). Forforståelse kan anses som forestillingene og tankesettet vi har om noe fra før som vi tar med oss inn i møtet med noe

nytt. I starten av arbeidet med dette prosjektet, skrev jeg ned mine forforståelser om barneverntjenestens arbeid med overgrepsskymringer. Jeg så at mine forforståelser var preget av følgende antakelser: en rådende forståelse i barnevernfeltet er at det å jobbe med skymringer om seksuelle overgrep er skummelt, utfordrende og vanskelig; de som arbeider med overgrepsskymringer har liten kunnskap om temaet; det antas at overgrep oftere begås av voksne enn av barn under 18 år, og at flere menn enn kvinner forgriper seg på barn; seksuelle overgrep forstås som et så stort svik fra tillitspersonen at relasjonen mellom det utsatte barnet og tillitspersonen vanskelig kan repareres; det antas at barnet ikke vil kunne føle seg trygt i nærheten av personen som forgrep seg; dersom personen som utsatte barnet for overgrep bor sammen med barnet, må personen flytte ut fordi barnet ikke vil kunne føle seg trygt ellers; det er uklart akkurat hvilke handlinger som inkluderes i betegnelsen «seksuelle overgrep mot barn»; personer som begår overgrep anses både som «monstre» og «mennesker». Denne forståelsen bygger jeg videre på når jeg tilegner meg ny kunnskap, som jeg diskuterer nærmere i punkt 4.9.

1.3 Formål og problemstilling

Denne oppgavens formål er å få mer kunnskap om hvilke diskurser som spiller inn i barnevernets arbeid med skymringer om seksuelle overgrep mot barn. Problemstillingen jeg skal utforske er:

Hvilke diskurser anvendes i barneverntjenestens arbeid med skymringer om seksuelle overgrep mot barn, og hva gjør diskursene?

Med dette søker jeg å utforske hvilke diskurser som kontaktpersoner i barneverntjenesten anvender i sitt arbeid når det foreligger en skymring for om et barn kan ha opplevd seksuelle overgrep. Jeg anser en skymring som enten (1) en som uttrykkes eksplisitt i en skymringsmelding til barneverntjenesten, eller (2) en skymring som oppstår hos kontaktpersoner underveis mens de er i kontakt med barn og deres familier uten at det eksplisitt har blitt uttrykt en skymring om seksuelle overgrep. Jeg må avgrense fokusområdet mitt som følge av masteroppgavens omfang. Derfor skal jeg ikke tematisere minoritet, klasse, kjønn, barn med skymringsfull og skadelig seksuell atferd,

kjønnslemlestelse og tvangsekteskap, og grupper barn som anses som særlig utsatte for overgrep. Derimot skal jeg utforske diskurser om overgrep som skinner gjennom på generelt nivå i arbeidet barneverntjenesten gjør når det foreligger en bekymring for om et barn kan ha opplevd seksuelle overgrep.

1.4 Tidligere forskning

Det er forsket mye på seksuelle overgrep mot barn de siste tiårene. Flere har undersøkt forekomsten av overgrep i barndommen (Mossige & Stefanson, 2016; Pereda et al., 2009; Stoltenborgh et al., 2011; Thoresen & Hjemdal, 2014). Ifølge disse studiene varierer andelen av barn som har opplevd minst én form for seksuelt overgrep mellom 18-29 % for jenter og 7-7,9 % for gutter. I en annen studie fant Hafstad og Augusti at 8 % av jenter og 4 % av gutter har opplevd seksuelle overgrep fra voksne minst én gang, og at 28 % av jentene og 16 % av guttene har opplevd at jevnaldrende har utført en eller flere seksuelle krenkelser rettet mot dem, som eksempelvis blotting, uønsket beføling, eller uønskede «samleie-lignende handlinger» (2019). Liknende funn ble gjort av Kloppen et al. som antyder at opptil 14,4 % av jenter og 5,7 % av gutter har opplevd seksuelle overgrep utført av en person som var minst fem år eldre enn dem, og at opptil 29,9 % av jenter og 11,9 % av gutter har opplevd overgrep fra en jevnaldrende (2016).

Seksuelle overgrep blir som nevnt ansett som skadelig for barn. Flere studier antyder at barn og unge som opplever overgrep har økt risiko for å utvikle psykiske, fysiske og atferdsmessige vansker i tillegg til utfordringer med læring og skole (Alaggia et al., 2019; Hafstad & Augusti, 2019; Myhre et al., 2015). Videre assosieres overgrep i barndommen med økt sannsynlighet for å oppleve nye overgrep gjennom livsløpet (se for eksempel Frugaard Stroem et al., 2019; Hafstad & Augusti, 2019; Papalia, 2021). I tillegg mener flere at dersom det tar lang tid før overgrepet blir oppdaget, blir sannsynligheten større for at den utsatte opplever helseproblemer (Alaggia et al., 2019; Steine et al., 2016).

1.4.1 Avdekking av seksuelle overgrep mot barn

Mange studier om seksuelle overgrep mot barn har hatt et særlig fokus på avdekking (se for eksempel Alaggia et al., 2019; Brennan & McElvaney, 2020; MacMartin, 1999; Reitsema &

Grietens, 2016). I disse studiene anses avdekking som en dialogisk prosess. Alaggia et al. fant i sin kunnskapsoppsummering om avdekking av overgrep, at avdekking forstås som at utsatte forteller om overgrep (2019). I Reitsema og Grietens gjennomgang av litteratur om barns avdekking av overgrep i hverdagslige kontekster, betrakter forfatterne avdekking som en relasjonell prosess som foregår over tid og som re-forhandles for hver samtale (2016). En liknende forståelse uttrykkes i MacMartins teoretisering av barns avdekking, hvor barns fortelling om overgrep anses som sosialt situerte samarbeid hvor barnet avslører informasjon som tidligere ikke var kjent (1999, s. 507). MacMartin forstår avdekking som «jointly produced discursive achievements unfolding sequentially in conversation» gjennom «co-construction» mellom barnet og den andre i samtalen (s. 522). På denne måten kan avdekking betraktes som en sosial praksis hvor barnet som forteller og den som mottar informasjonen, sammen gjennom dialog konstruerer en felles forståelse av barnets opplevelser som overgrep.

En oppfatning av at mange overgrep mot barn ikke blir avdekket, kan skimtes i litteraturen. Rathe fant i en norsk undersøkelse at 9 av 10 av informantene tror at overgrep skjer oftere enn det som blir oppdaget (2021, s. 4). Videre uttrykker flere at få overgrep avdekkes i forhold til statistikken over forekomst (Alaggia et al., 2019; Reitsema & Grietens, 2016). Flere antyder at mange barn som opplever overgrep bruker lang tid på å avdekke overgrepet, eller at de holder overgrepet hemmelig (Brennan & McElvaney, 2020; McElvaney et al., 2014; Steine et al., 2016; Reitsema & Grietens, 2016). I en norsk studie gjort av Steine et al. antydes det at personer som har opplevd seksuelle overgrep i barndommen bruker mellom 0-55 år på å fortelle dette til noen, og at det i gjennomsnitt tar 17,2 år før utsatte forteller (2016, s. 893). Steine et al. antyder også at gjennomsnittsalderen for når utsatte forteller om overgrep første gang er 23,3 år (s. 893). Videre antyder funnene i to litteraturstudier at mellom 55 % og 70 % av barn som opplever seksuelle overgrep, ikke forteller om overgrepserfaringene sine før de er voksne (London et al., 2005, s. 203; London et al., 2008, s. 31).

Flere har studert faktorer som tilrettelegger for og hindrer avdekking (Alaggia et al., 2019; Brennan & McElvaney, 2020; Leclerc & Wortley, 2015; McElvaney et al., 2014; Petronio et al., 1997; Reitsema & Grietens, 2016). Funnene i disse antyder at barn forteller om

overgrepserfaringer dersom følgende forhold er til stede: barnet opplever at det er mulighet og rom for å fortelle og/eller de blir spurt; den voksne møter hintene barnet gir på en oppmerksom måte slik at barnet tør å gi flere detaljer og til slutt avdekke overgrepet; barnet innser at det de har opplevd ikke er normalt, og at det anses som uakseptabelt og ulovlig; barnet har noen å stole på; de er i en situasjon hvor barnet føler seg trygt, at barnet forventer å bli trodd; barnet opplever emosjonelt stress som det ikke klarer å håndtere alene, og ønsker hjelp; barnet ønsker at andre skal gripe inn og at noe skal bli gjort. Videre tyder funnene på at følgende faktorer bidrar til at barn holder overgrepet hemmelig: barnet forventer å ikke bli trodd; barnet forventer negative følger ved å avdekke; barnet føler skam og skyld; barnet har ambivalente følelser overfor overgriperen; overgriperen har en nær relasjon til barnet og/eller barnets familie; de føler at andre ikke kan stoles på, ikke vil hjelpe barnet og ikke vil forstå barnets situasjon; barnet kommer fra et hjem preget av vold, lukket og indirekte kommunikasjon, sosial isolasjon, eller en familiedynamikk preget av patriarkalske kjønnsroller. En annen betydningsfull faktor er barnets alder ettersom sannsynligheten for at barn formidler sine overgrepserfaringer antas å øke desto eldre barnet er (Alaggia et al., s. 277; Leclerc & Wortley, s. 108).

Foreliggende litteratur peker på at barn som har opplevd overgrep, kan gi uttrykk for dette gjennom muntlige utsagn samt emosjonelle eller atferdsmessige endringer (Brennan & McElvaney, 2020, s. 109; Dybsland, 2019, s. 26; Petronio et al., 1996; Reitsema & Grietens, 2016, s. 333; Søftestad, 2018, s. 100-109). Slike tegn kan ifølge litteraturen være for eksempel seksualisert atferd eller språk, aggressiv atferd, passiv eller tilbaketrekkende atferd, eller at barn signaliserer at de har det vanskelig på andre måter. Brennan og McElvaney fremhever at barn som viser slike uttrykk, forsøker å kommunisere noe gjennom atferden sin (2020, s. 109). Noen barn forsøker å gi muntlige hint, som Reitsema og Grietens kaller «test balloons» (2016, s. 333). Basert på hvordan mottakeren for hintene reagerer, vurderer barnet om det skal gi flere hint eller om det skal la være å fortelle mer. Flere peker på viktigheten av at voksne legger merke til signaler og endringer hos barn, og at den voksne åpner for barnets mulighet til å fortelle om hvordan det har det ved å spørre barnet (Alaggia et al., 2019; Brennan & McElvaney, 2020; Gamst, 2011; McElvaney, 2014; Myhre et al., 2015; Søftestad, 2018).

Barnet har en betydningsfull rolle i avdekkingsprosessen. Ifølge Gamst er det som oftest kun barnet og personen som har forgrepet seg som vet om overgrepene, og ettersom personen som har forgrepet seg sjeldent tilstår, tillegges barnets utsagn mye vekt i barnevernets avdekkingsarbeid (2005, s. 7). Reitsema og Grietens anser barns avdekking som «critical to halt the abuse and to initiate legal intervention and treatment» (2016, s. 330). Gjennom å understreke at det er viktig at barn forteller, gis barnet en sentral rolle i avdekkingsforløpet. Petronio et al. argumenterer at barn velger om de skal holde overgrepet hemmelig eller om de skal avdekke, og i så fall hvem de skal avdekke til (1997, s. 103). Slik forstås barnet som en strategisk og aktiv beslutningstaker. Videre oppfordrer flere i litteraturen profesjonsutøvere til å ta barn på alvor (Brennan & McElvaney, 2020; Gamst, 2011; Ruud, 2011; Søftestad, 2018). Flere løfter frem en forståelse av barn som kompetente, betydningsfulle og pålitelige informanter om sine liv (Gamst, 2011, s. 28; Ruud, 2011, s. 28). Gamst argumenterer for at et slikt syn på barn vil kunne gjøre barn mindre sårbare (s. 28). Dersom barn derimot anses som ofre, uskyldige, hjelpeløse og i behov for beskyttelse, kan det føre til en oppfatning av at barn ikke trenger eller er i stand til å ta ansvar for sine handlinger (Ruud, 2011, s. 28), noe som vil fremstille barn som inkompetente, sårbare og hjelpeløse.

1.4.2 Holdninger, kunnskap og diskurser om seksuelle overgrep mot barn

Det er også forsket på kunnskap og holdninger tilknyttet seksuelle overgrep. I en studie gjennomført for Redd barna, kartlegges den norske befolkningens kunnskap om og holdninger til vold og seksuelle overgrep mot barn basert på svarene til 1000 respondenter over 18 år (Rathe, 2021). Funnene i undersøkelsen antyder følgende: mange (73 %) tror at personer som oftest begår overgrep mot barn, er andre voksne i barnets familie enn foreldre, inkludert steforeldre; over 9 av 10 tror at flere menn enn kvinner begår overgrep; en tredjedel av respondentene tror at det er vanlig at personer som forgriper seg er under seksuell lavalder; 9 av 10 mener at overgrep kan ha alvorlige fysiske og psykiske følger, at barn i skolen bør lære om hva seksuelle overgrep er, i tillegg til å tro at det er høyere forekomst av overgrep mot barn enn det som avdekkes (Rathe, 2021). I en liknende studie utgitt av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet undersøkes kunnskap om og holdninger til vold i Norge basert på 2010 svar på en undersøkelse (2018). Funnene antyder blant annet at det er utbredt å anse fysiske krenkelser som vold, mens for eksempel uønsket seksuell

oppmerksomhet som skjer digitalt sjeldnere blir ansett som vold, samt at kvinner har bedre kunnskap enn menn om vold og overgrep, og om hjelpetiltakene som finnes for voldsutsatte (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2018).

Diskurser omkring overgrep har også vært tema i internasjonal forskning. I en litteraturstudie utforsket Lovett et al. (2018) sosiale og politiske diskurser om seksuelle overgrep mot barn i England og Wales basert på litteratur, saksgjennomganger, og offentlige rapporter og veiledere fra 1940-2017. Lovett et al. fant at tre overordnede diskurser bidrar til å dempe oppmerksomheten på overgrep, som er overgripere og institusjoners avledning av overgrepsmistanker, benektelse av skade og omfang, samt manglende tro på at barn som forteller om overgrep kan anses som troverdige. Disse tre oppfatningene blir ifølge Lovett et al. utfordret av to motdiskurser om makt og troverdighet, som bidrar til å styrke fremstillingen av seksuelle overgrep som et samfunns- og helseproblem.

Det er også forsket på hvilke effekter som diskurser om overgrep har (Malón, 2009; Mulya, 2018). Malón argumenterer for at den rådende diskursen om at seksuelle overgrep mot barn er voldelig, skadelig og kriminelt, blant annet har bidratt til (1) økt tabuisering av barn og unges seksualitet, (2) økt tildeling av offerstatus til barn og unge, (3) strengere sanksjoner overfor personer som har gjennomført seksualiserte handlinger rettet mot barn og unge, og (4) svekket harmoni mellom generasjonene og mellom kjønnene. I en annen studie basert på tre unge voksnes fortellinger om overgrep i barndommen, har Mulya analysert frem diskursen om barn som seksuelt uskyldige og maktesløse, mens voksne har makt og er seksuelt misbrukende (2018). Mulya argumenterer for at denne diskursen på den ene siden har bidratt til sosiale og juridiske tiltak for å beskytte barn mot seksuelle overgrep, samtidig som diskursen på den andre siden har skapt en forståelse som undergraver barns seksualitet.

Andre temaer om overgrep mot barn som det er forsket på, er blant annet skadelig seksuell atferd hos barn under 18 år (Hackett, 2014), avdekking av søskenovergrep (Tener et al., 2021), avdekking i voksenlivet (Tener & Murphy, 2015), seksuelle overgrep mot barn som foregår digitalt (Frøyland et al., 2021), tildeling av skyld for overgrep til barn og personer som har begått overgrep mot barn (Rogers et al., 2007) og til foreldre (Azzopardi et al., 2018;

Azzopardi, 2022) for å nevne noe. Det er også forsket på barnevernets arbeid med barn og unge som har opplevd vold og seksuelle overgrep i nære relasjoner (Dahle & Hennem, 2008; Kojan et al., 2020).

1.5 Oppgavens oppbygging

I neste kapittel redegjør jeg kortfattet for kjennetegn ved barneverntjenestens arbeid med bekymringer om seksuelle overgrep mot barn. Deretter presenterer jeg oppgavens teoretiske rammeverk i kapittel tre. I kapittel fire redegjør jeg for hvordan jeg har gått frem metodisk, og jeg begrunner de metodiske valgene jeg har gjort. Videre presenterer jeg funnene fra analysen i kapitlene fem, seks og syv, etterfulgt av en diskusjon av disse i kapittel åtte. I oppgavens niende kapittel gjør jeg noen avsluttende refleksjoner.

2 Kjennetegn ved feltet

Barneverntjenesten skal bidra til at barn får gode og trygge oppvekstvilkår (jf. barnevernsloven § 1-1). Når barnevernet mottar en bekymringsmelding eller på andre måter blir kjent med informasjon som antyder at «det er rimelig grunn til å anta» at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for å iverksette tiltak, har barneverntjenesten både plikt og rett til å undersøke barnets helhetlige omsorgssituasjon og behov (jf. barnevernsloven § 2-2). En undersøkelse skal som hovedregel gjennomføres innen tre måneder (jf. barnevernsloven § 2-2). Rød og Heggdalsvik fremhever at barnevernet gjennomfører undersøkelser for å kunne vurdere hva som er til det enkelte barnets beste (2016, s. 78). Tall fra barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2022) viser at barnevernet i 2021 mottok 53 468 bekymringsmeldinger, hvor 1383 av disse var knyttet til mistanke om seksuelle overgrep. Altså ble det kun uttrykt bekymring for overgrep mot barn i litt over 2,5 % av meldingene det året.

Barnevern og politi samarbeider ofte ved mistanker om seksuelle overgrep mot barn (Andersen, 2014, s. 192; Rød & Heggdalsvik, 2016, s. 88; Sosial- og helsedirektoratet, 2003, s. 19). Ifølge Andersen må barneverntjenesten vurdere om og eventuelt når de skal varsle politiet om en overgrepsskymring (s. 192). Barnevernet skal varsle politiet dersom de vurderer at det er nødvendig for å hjelpe og beskytte barnet (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet & Politidirektoratet, 2020). Dersom politiet anmelder forholdet

barneverntjenesten varslet om, gjennomfører politiet tilrettelagt avhør av barnet, som ofte gjøres på Statens barnehus (barnehuset) (Vik & Meberg, 2014, s. 206). Hvis politiet starter etterforskning, blir barneverntjenesten ofte bedt om å avvente med å igangsette sin undersøkelse til etter politiet har gjennomført tilrettelagt avhør av barnet, dersom det ikke vil påvirke barnets omsorgssituasjon negativt at barneverntjenesten venter med å snakke med barnet (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet & Politidirektoratet, 2020). På denne måten sikres politiets mulighet til å skaffe bevis dersom noe straffbart har skjedd.

Barnevernet har anledning til å overvære politiets tilrettelagte avhøre av barnet, og de to instansene samarbeider om å gi hverandre relevante opplysninger som gagnar hverandres arbeid (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet & Politidirektoratet, 2020). Hvis barneverntjenesten beslutter å ikke varsle politiet før de starter sin undersøkelse, eller politiet avslutter saken uten å etterforske opplysningene som barneverntjenesten varslet dem om, starter barneverntjenesten sitt kartleggingsarbeid.

Som del av en undersøkelse kan barneverntjenesten blant annet snakke med barnet og barnets familie, dra på hjemmebesøk hos familien og gjennomføre medisinsk undersøkelse av barnet for å se etter fysiske bevis for overgrep (jf. barnevernsloven § 2-2).

Barneverntjenesten jobber ofte etter utarbeidete rutiner i arbeidet for å avdekke om barnet har opplevd overgrep (Rød & Heggdalsvik, 2016, s. 88). Et eksempel på en slik rutine er Klemetsrudmodellen, hvor fremgangsmåten innebærer at barneverntjenesten i løpet av en dag først snakker med barnet, deretter snakker med foreldrene, etterfulgt av en fellessamtale med barnet og foreldrene, og eventuelt drar på hjemmebesøk til familien (Diesen & Bordi, 2008/2017, s. 10). Barnevernet har gjennom barnevernsloven § 2-2 femte ledd anledning til å snakke med barnet uten at foreldrene er til stede. Flere påpeker at det ofte vurderes som hensiktsmessig at barneverntjenesten snakker med barnet om overgrepsskymringen før foreldrene blir informert for å unngå at foreldrene skal kunne påvirke barnets fortelling (Andersen, 2014, s. 197; Diesen & Bordi, s. 10; Gamst, 2011, s. 29). Mange ansatte i barneverntjenesten benytter seg av Den Dialogiske Samtalemotoden (DCM) når de snakker med barn, og det er en metode som blir brukt i større og større grad i barneverntjenester (Andersen, 2014, s. 199). Samtalemotoden er basert på dialogiske prinsipper, noe som gir samtalen en strukturert form hvor ulike temaer blir dekket gjennom

ulike faser, og gjør at barn mulighet til å fortelle fritt og utfyllende om hvordan de har det (Gamst, 2011, s. 14).

Avdekking anses som nødvendigheten for at overgrep skal stoppes, og for at utsatte barn og unge skal få hjelpen de har behov for (Alaggia et al., 2019, s. 260; Dybsland, 2019, s. 26; Søftestad, 2018, s. 17). Det «å se og å tro» at barn kan oppleve seksuelle overgrep forstås som en forutsetning for å klare å avdekke (Kallevik et al., 2013, s. 32). Det anses som mulig å avdekke overgrep dersom man stiller barn «de riktige spørsmålene» og dersom man spør barn direkte om de har opplevd overgrep (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013, s. 111). Hvis barnevernet får bekreftet at et barn har opplevd seksuelle overgrep, plikter de å tilby og igangsette tiltak, og å sørge for at barnet er ivaretatt og beskyttet (Andersen, 2014, s. 189; Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet & Politidirektoratet, 2020; Sosial- og helsedirektoratet, 2003). Da skal barneverntjenesten gi barnet og familien støtte og veiledning, samt ha fokus på å beskytte barnet mot nye overgrep (Sosial- og helsedirektoratet, 2003, s. 15-19). Dersom barnevernet ikke får bekreftet overgrepsspekymringen, eller ikke finner grunnlag for å iverksette hjelpetiltak, blir saken henlagt (Sosial- og helsedirektoratet, 2003, s. 17).

3 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for oppgavens teoretiske rammeverk. Jeg vil først presentere sosialkonstruksjonisme og hermeneutikk som vitenskapsteoretiske perspektiver. Deretter presenterer jeg teori om diskurspsykologi som diskursanalytisk tilnærming, etterfulgt av den teoretiske forståelsen jeg anvender om barn og barndom.

3.1 Sosialkonstruksjonisme og hermeneutikk

Diskursanalyse hviler på et sosialkonstruksjonistisk grunnlag (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 13), noe som gjør sosialkonstruksjonisme til et relevant perspektiv i denne oppgaven ettersom jeg benytter en form for diskursanalyse. Inspirert av Vivien Burr sin anvendelse av begrepet sosialkonstruksjonisme (1995/2015, s. 21), bruker jeg «sosialkonstruksjonisme» fremfor «sosialkonstruktivisme» for å unngå at tilnærmingen forveksles med Piagets konstruktivistiske teori. Ifølge Burr omfatter sosialkonstruksjonisme så mange og ulike

tilnærminger at de ikke lar seg forene av ett enkelt kjennetegn (s. 2). Imidlertid kan de ulike sosialkonstruksjonistiske posisjonene samles gjennom en forståelse av at de alle trekker på en eller flere av følgende fire sentrale antagelser, slik som Burr fremhever (s. 2).

Den første antagelsen Burr presenterer er et kritisk ståsted til kunnskap som tas for gitt. Burr påpeker at «social constructionism cautions us to be ever suspicious of our assumptions about how the world appears to be» (1995/2015, s. 3). Forstått slik hjelper sosialkonstruksjonisme oss til å utfordre våre forståelsesmåter og kunnskap ved at vi ikke kan være sikre på at disse er objektive og sanne fremstillinger av verden rundt oss. En slik tankegang har likheter med Gadammers perspektiv på forståelse innenfor hermeneutikken. Gadamer anser forståelse som del av en sirkulær prosess, kalt den hermeneutiske sirkel. I denne prosessen begynner en med et utkast basert på sin forforståelse av et tema, og justerer dette utkastet etter hvert som en får sin forforståelse utdypet, og dermed får bekreftet eller korrigert sine antagelser (Thomassen, 2020, s. 171). Forstått slik, utvikler en sin forståelse ved å kontinuerlig tilpasse og revidere den ettersom en får ny kunnskap. Gadammers syn på forståelse gir rom for at våre antagelser ikke nødvendigvis er sanne, og tilrettelegger slik for at vi kan være åpne for å ta inn over oss ny kunnskap samt å være kritiske til kunnskapen vi allerede har, noe som sammenfaller med sosialkonstruksjonismens utfordring til våre måter å forstå verden rundt oss.

Den andre antagelsen er at vår forståelsesmåte er historisk og kulturelt betinget. Burr fremhever at vår forståelse ikke kun anses som «specific to particular cultures and periods of history, they are products of that culture and history, dependent upon the particular social and economic arrangements prevailing in that culture at that time» (1995/2015, s. 4). Slik sett tenkes det at vår forståelsesmåte er formet av historien og kulturen vi befinner oss i.

Den tredje antagelsen er at kunnskap opprettholdes av sosiale prosesser. Burr skriver at sosialkonstruksjonister anser kunnskap som produsert og opprettholdt gjennom sosial samhandling, og at disse anses som «our current accepted ways of understanding the world» (1995/2015, s. 5). Følger vi denne antagelsen, blir det mulig å hevde at vi er med på å skape og vedlikeholde aksepterte forståelser av verden gjennom for eksempel våre måter å forstå denne på.

Den fjerde antagelsen er at kunnskap og sosial interaksjon henger sammen. Burr fremhever at konstruksjon av forståelsesmåter gjør bestemte handlinger mulige (1995/2015, s. 5). Eksempelvis er den seksuelle myndighetsalderen i Norge satt til 16 år (jf. straffeloven §§ 302 og 304), noe som gjør at et barn på 15 år betraktes som ikke kompetent til å samtykke til seksuelle handlinger, mens et barn på 16 år derimot betraktes som kompetent til å samtykke til og dermed delta i slike handlinger. Denne normative forståelsen gjør at det anses som uakseptabelt og ulovlig for en person over 16 år å inngå i seksuelle aktiviteter med en person under 16 år. På denne måten kan det tenkes at forståelsesmåter regulerer sosial samhandling i den forstand at vårt syn på verden fører til at bestemte handlinger muliggjøres og at andre ekskluderes.

Som disse fire sentrale antagelsene antyder, innebærer sosialkonstruksjonisme et anti-essensialistisk syn, ettersom den sosiale verden anses som sosialt og diskursivt konstruert (Burr, 1995/2015, s. 6; Jørgensen & Phillips, 1999, s. 14). Følger vi dette perspektivet er den sosiale verden ikke definert av ytre faktorer og har ikke noen forhåndsgitte karakteristikk, ingen essenser som er definert før og uten det sosiale. Slik vil det fra et sosialkonstruksjonistisk syn argumenteres for at verden og fenomenene i den ikke har noen indre, naturlige, ekte essenser som gjør dem til det de er (Burr, s. 6; Jørgensen & Phillips, s. 14). Derimot forklares mennesker, sosiale fenomener og verden som produkter av sosiale prosesser. Slik er det mulig å tenke at tilgjengelige måter å forstå verden på er konstruert gjennom sosial interaksjon, og at vi forstår verden slik vi tolker den. Med dette lener jeg meg på et sosialkonstruksjonistisk og hermeneutisk perspektiv.

3.2 Fra diskurs til diskurspsykologi

Diskursanalyse baseres som nevnt på et sosialkonstruksjonistisk grunnlag. En særlig kjent tilnærming til diskurs er den utviklet av Michel Foucault. Foucault anses som en av grunnleggerne av diskursanalysen (Aakvaag, 2008, s. 309; Jørgensen & Phillips, 1999, s. 21), og han skal gjerne nevnes når det skrives om diskurs og diskursanalyse. Foucault forstår diskurs som brede, historisk betingede, språklige praksiser (Potter & Wetherell, 1987, s. 6). Disse språklige praksisene blir av Foucault kalt «epistemer». Epistemene forstås av Foucault

som underliggende kunnskapsregimer, eller forståelsesrammer, som regulerer hvordan subjekter kan forstå verden og hva de kan si om den (Aakvaag, s. 307; Jørgensen & Phillips, s. 22). Jeg anvender en litt annerledes tilgang til diskurs enn den til Foucault. Jeg tar utgangspunkt i Jonathan Potter og Margaret Wetherell (1987) sin tilnærming innen diskurspsykologi, hvor fokuset er å detaljert studere diskurs med sikte på å forstå hvilken funksjon utsagn har og hvilke følger disse får.

Potter og Wetherells tilnærming har røtter i Foucault sitt perspektiv, men skiller seg noe fra hans tenkning (Jørgensen & Phillips, 1999). Både hos Foucault og hos Potter og Wetherell forstås diskurs som konstruert gjennom språk (Aakvaag, 2008, s. 310; Potter & Wetherell, 1987, s. 33), og hos begge anses sosiale fenomener som et resultat av sosiale konstruksjoner (Aakvaag, s. 310-311; Jørgensen & Phillips, 1999, s. 113). Imidlertid inkluderer Potter og Wetherell en oppfatning av at folk aktivt konstruerer versjoner av verden gjennom diskurs (Potter & Wetherell, 1987, s. 33), noe som er annerledes fra Foucaults tanke om at det er diskurser som produserer subjekter og ikke motsatt (Aakvaag, 2008, s. 310; Jørgensen & Phillips, s. 24). Potter og Wetherell er ikke opptatte av å identifisere epistemer eller hva subjektene anser som sant og usant, slik som Foucault (Aakvaag, s. 309; Jørgensen og Phillips, s. 22). Derimot undersøker Potter og Wetherell hva folk gjør med utsagnene sine, og hvilke repertoarer folk anvender i sosial interaksjon (Jørgensen & Phillips, s. 122; Potter & Wetherell, 1987, s. 162). Som Jørgensen og Phillips skriver, undersøker diskurspsykologien «sprogbruken i de kontekster, hvor den utfoldes», noe som adskiller diskurspsykologien fra Foucault sin tilgang til diskurs som ikke studerer konkret sosial samhandling (s. 105).

Diskurspsykologien ble utviklet som en kritikk av og utfordring til kognitivismen. I kognitivistiske tilnærminger til språk, anses muntlige og skriftlige utsagn som «afbildninger af en ekstern verden eller som produkter af underliggende mentale repræsentationer af denne verden» (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 105). Til forskjell fra kognitivismen, betraktes utsagn i diskurspsykologien som handlingsorienterte sosiale konstruksjoner av verden (Jørgensen & Phillips; Potter & Wetherell, 1987). I en slik tilnærming forstås språk som «en dynamisk form for social praksis, som former den sociale verden og herunder verdensbilleder, sociale relationer og sociale subjekter» (Jørgensen & Phillips, s. 105). Dette synet er annerledes enn en kognitivistisk forståelse av at mentale prosesser, som tenkning

og resonnering, skjer privat hos enkeltmennesker. Slike prosesser blir istedenfor i diskurspsykologiske tilnærminger forstått som konstituert gjennom språklig, mellommenneskelig aktivitet (Jørgensen & Phillips, s. 105; Potter & Wetherell, s. 9).

Hos Potter og Wetherell er tekst og diskurs nært tilknyttet hverandre. Med «diskurs» mener Potter og Wetherell «all forms of spoken interaction, formal and informal, and written texts of all kinds» (1987, s. 7). Forfatterne anser på denne måten diskurs som tekst, og inkluderer her en forståelse av tekst som både skriftlige og (nedskrevne) muntlige utsagn (s. 1). Følger vi Potter og Wetherell, blir utsagn ansett som konstruerte for å ha bestemte følger (s. 43). I deres tilnærming rettes det fokus mot å undersøke hvordan utsagn er konstruert, og hva ulike konstruksjoner oppnår (s. 55). Forfatterne ser på tekster som aktive og handlingsorienterte:

Social texts do not merely *reflect* or *mirror* objects, events and categories pre-existing in the social and natural world. Rather, they actively *construct* a version of those things. They do not just describe things; they *do* things. And being active, they have social and political implications (Potter og Wetherell, 1987, s. 6, utheving i original).

Tekster forstås her som sosiale i den forstand at de aktivt konstruerer versjoner av virkeligheten, noe som får sosiale og politiske følger. Videre fremhever forfatterne at vi gjør mange av våre handlinger gjennom utsagnene våre (Potter & Wetherell, 1987, s. 9). Språk forstås slik som en kanal for handling, og utsagn betraktes dermed som sosiale handlinger.

3.2.1 «Interpretative repertoires»

Et sentralt element i Potter og Wetherells tilnærming er de analytiske enhetene de kaller «interpretative repertoires». Slike fortolkningsrepertoarer kan forstås som «recurrently used systems of terms used for characterizing and evaluating actions, events and other phenomena. A repertoire [...] is constituted through a limited range of terms used in particular stylistic and grammatical constructions» (Potter & Wetherell, 1987, s. 149). Senere forklarer forfatterne at «interpretative repertoires can be seen as the building blocks speakers use for constructing versions of actions, cognitive processes and other

phenomena» (Wetherell & Potter, 1988, s. 172). Slike repertoarer kan ses på som måter å fortolke fenomener når vi skaper mening av verden rundt oss. Et repertoar kan eksempelvis anvendes ved å uttrykke en forståelse av at overgrep utgjør en risiko for barns helse og utvikling. Potter og Wetherell understreker at repertoarer ikke er statiske og endelig definerte, men at de derimot må formes gjennom diskurs for å kunne brukes i ulike utsagn (s. 1987, s. 137). Forstått slik, blir fortolkningsrepertoarer formet når folk anvender dem i måten de forstår, tenker, snakker og skriver om den sosiale verden.

Potter og Wetherell benytter seg av «interpretative repertoires» fremfor «diskurs» for å understreke at disse ikke er abstrakte størrelser, slik som Foucault forstår diskurs, men at slike repertoarer derimot er fleksible ressurser vi bruker i sosial interaksjon (Potter & Wetherell, 1987; Potter et al., 1990; Wetherell & Potter, 1988). Jørgensen og Phillips (1999) forstår dette slik at repertoarene fungerer som ressurser som anvendes i argumentasjon, og at folk anvender ulike repertoarer i ulike argumenter. Forstått slik, bruker vi ulike repertoarer om verden i ulike sammenhenger ettersom hvor det er passende å bruke dem. For eksempel kan en person i én sammenheng anvende et repertoar hvor barn forstås som seksuelt uskyldige ved å gi uttrykk for en oppfatning av at barn er aseksuelle og at barn ikke skal ta på kjønnsorganet sitt. Samtidig kan samme person i en annen kontekst anvende et annet repertoar hvor barn forstås som seksuelle ved å gi uttrykk for en tanke om at barn er seksuelle individer som for eksempel leker seksuelle leker som doktorlek. Jeg skal i denne oppgaven analysere frem diskurser i informantenes utsagn, og anvender Potter og Wetherells forståelse av fortolkningsrepertoarer som et analytisk verktøy.

3.2.2 Funksjon, variasjon og konstruksjon

Hovedkomponentene i Potter og Wetherell sin diskurspsykologiske tilnærming er funksjon, variasjon og konstruksjon (Potter & Wetherell, 1987, s. 32; Wetherell & Potter, 1988, s. 169). En sentral oppfatning i diskurspsykologien er at språk har en funksjon. For eksempel kan funksjonen til et utsagn være å stille spørsmål, å anklage, å forklare, å be en annen person om å gjøre noe og så videre (Potter & Wetherell, 1987, s. 32-33). Hvilken funksjon et utsagn har, vil avhenge av konteksten hvor utsagnet blir uttalt (Wetherell & Potter, 1988, s. 170). Funksjonen er ofte implisitt, og blir tolket av den som leser teksten (Potter & Wetherell,

1987, s. 32). Tekstens funksjon kan analyseres frem gjennom å identifisere variasjon i teksten: «We can predict that certain kinds of function will lead to certain kinds of variation and we can look for those variations» (Wetherell & Potter, 1988, s. 171). Sett slik forventes det at folks utsagn vil variere i tråd med funksjonen til det som blir uttalt. Potter og Wetherell understreker at variasjon i utsagn ikke alltid er bevisst fra avsenderens side, ettersom folk ofte snakker og skriver slik det faller dem naturlig eller på en måte som virker passende for situasjonen (1987, s. 34; Wetherell & Potter, 1988, s. 171). Ifølge Potter og Wetherell konstrueres versjoner av verden gjennom folks utsagn (1987, s. 33). Forfatterne understreker at en person ikke nødvendigvis med vilje konstruerer, men at en konstruksjon oppstår når en person forsøker å skape mening av et fenomen eller deltar ubevisst i sosiale aktiviteter som for eksempel rettfærdiggjøring eller tildeling av skyld (1987, s. 33). Komponentene funksjon, variasjon og konstruksjon henger sammen i Potter og Wetherell sin tilnærming. De forklarer at «function involves construction of versions, and is demonstrated by language variation» (1987, s. 33).

Funksjon, variasjon og konstruksjon henger sammen med identifiseringen av repertoarer. Slik forklarer Wetherell og Potter denne sammenhengen:

discourse is variable in the sense that any one speaker will construct events and persons in different ways according to function. This is not to imply that there is no regularity at all in discourse – simply that regularity cannot be pinned at the level of the individual speaker. There is regularity in the variation. Inconsistencies and differences in discourse are differences between relatively internally consistent, bounded language units (Wetherell & Potter, 1988, s. 172).

Her understreker forfatterne at det er gjennom variasjon i hvordan språk blir brukt at regelmessighet blir synlig, og dermed kan disse språklige enhetene, repertoarer, identifiseres. Når en person trekker på ulike repertoarer i samme kontekst vises dette gjennom uregelmessighet og forskjeller i forståelsene som personen gir uttrykk for. Slik jeg forstår forfatterne, kan repertoarer identifiseres ved å lete etter regelmessighet i variasjon, altså hvordan flere personers utsagn varierer på liknende måter. Videre fremhever Potter og Wetherell at diskurspsykologer ikke antar at utsagn gjenspeiler underliggende meninger eller

holdninger, og forventer derfor ikke at individers utsagn skal være utvetydige (1987, s. 49). Derimot rettes fokuset mot hvordan diskursen er organisert og hva den gjør. I Wetherell og Potters diskurspsykologiske tilnærming, lages det hypoteser om hvilken funksjon ulike repertoarer har, og hvilke følger disse får for sosial samhandling (1988). Gjennom å analysere sosiale tekster, studeres det hvordan diskurs brukes som fleksible ressurser i sosial interaksjon, og hvordan utsagn er organisert retorisk i samhandlingen og hermed støtter bestemte konstruksjoner av verden (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 122). Jeg anser en slik tilnærming som egnet for å belyse min problemstilling.

3.3 Barn og barndom

Forståelser av barn som «human beings» og «human becomings» har blitt en del av sosialfaglig teori om barn og barndom de siste tiårene (se for eksempel Andrén & Nelsson, 2022; Cassidy & Lone, 2020; Qvortrup, 1990/2015, 2009; Tingstad, 2015; Uprichard, 2008). Disse beskrivelsene anser jeg som passende for å redegjøre for min teoretiske forståelse av barn og barndom. Jeg inkluderer både «barn» og «barndom» fordi jeg ikke ser på dem som atskilte enheter, men snarere som nært tilknyttet hverandre i den forstand at barndom omhandler barn, inspirert av Woodheads tankegang (2004/2008, s. 17-18).

Fra tidlig på 1900-tallet ble forståelser av barn dominert av det psykologiske perspektivet på barndom som hovedsakelig bestående av utviklingsfaser (Prout & James, 1990/2015, s. 9; Woodhead, 2004/2008, s. 18). I et slikt syn, tenkes det at barn gjennomgår universale stadier i sin utvikling mot å bli voksne, og at barn gjennom sosialisering øver seg til voksenlivet (Prout & James, s. 10-11; Woodhead, s. 18). Qvortrup fremhever at et slikt perspektiv innebærer en forståelse av at «children are not human beings but human becomings» (1985, referert i Qvortrup, 2009, s. 639). Følger vi Qvortrup videre, beskriver han dette synet på barn slik:

Children are consistently depicted as our most precious resource, as human capital in formation, as our next generation and using similar forward-looking expressions. Children are, in other words, unfinished, raw material to be processed, clay to be formed in the skilled hands of their elders. They are not-yet-adults waiting to become

adults and contributors and thus able to reciprocate what they have so far received (Qvortrup, 2009, s. 632).

I forståelsen av barn som «human becomings», anses barn som fremtidige voksne som skal formes til å bli velfungerende deltakere i samfunnet. Qvortrup fremhever at barn på denne måten betraktes som sårbare individer og passive mottakere av omsorg, veiledning og beskyttelse (s. 632). Jeg diskuterer synet på barn som sårbare videre i punkt 3.3.2. En liknende beskrivelse av barn forstått som «becoming», er den til Uprichard: «the 'becoming' child is seen as an 'adult in the making', who is lacking universal skills and features of the 'adult' that they will become» (2008, s. 304). Slik Uprichard beskriver dette synet, tenkes det at barn forstått som «becoming» mangler evner og egenskaper som voksne har, og at barnet vil tilegne seg slike evner og egenskaper når de selv blir voksne.

På 1970-tallet begynte det å formes kritikk mot den tradisjonelle måten å se på barn som hovedsakelig «human becomings». Kritikken omhandlet særlig den utviklingspsykologiske forståelsen av barn som umodne og inkompetente individer som gjennom en faseinndelt læringsprosess skal formes til å bli modne, rasjonelle, ansvarlige, autonome og kompetente voksne (Christiansen, 2012; Woodhead, 2004/2008, s. 27). Andre måter å forstå barn og barndom vokste frem på 1980- og 1990-tallet. Blant annet ble barndom på denne tiden fremhevet som en sosial konstruksjon, slik som hos Prout og James: «The immaturity of children is a biological fact but the ways in which that immaturity is understood is a fact of culture [...] childhood is both constructed and reconstructed both for and by children» (1990/2015, s. 6). Her inkluderer Prout og James en oppfatning av at kultur og også barn selv er med på å forme hvordan barndom forstås.

I tillegg til å betrakte barndom som et sosialt konstruert fenomen, ble det ifølge Woodhead fremmet å anse barn som subjekter, meningsskapere, sosiale aktører og borgere med rettigheter (2004/2008, s. 19). Som nevnt i punkt 1, gir barnekonvensjonen artikkel 12 barn rett til å delta i alle forhold som vedrører dem, noe som tydeliggjør barns status som aktører (Christiansen, 2012, s. 18; Woodhead, 2004/2008, s. 23). I en slik forståelse betraktes barn i større grad som «human beings» fremfor «human becomings». Som Uprichard formulerer det, blir «the 'being' child seen as a social actor in his or her own right,

who is actively constructing his or her own childhood, and who has views and experiences about being a child» (2008, s. 304). I et slikt syn flyttes fokuset fra antakelsen om at barn er inkompetente og ufullkomne, til en forståelse av at barn er kompetente og autonome individer som aktivt konstruerer sin egen barndom. Christiansen understreker at barndom slik forstås som en tid hvor barns rasjonalitet og kompetanse er under utvikling, og at disse egenskapene hos barn må ses i forhold til sammenhengen som gjelder (s. 20). Videre fremhever Christiansen at en slik forståelse av barn inkluderer en tanke om at barn er avhengige av voksnes omsorg og beskyttelse (s. 20). I et slikt syn, anses barn som både kompetente aktører og som i behov for beskyttelse, en oppfatning jeg skal utdype i det følgende.

3.3.1 Barn som «human beings» og «human becomings»

Forståelsene av barn som «human beings» og «human becomings» har ifølge Uprichard blitt betraktet som motsetningsfylte og uforenlige diskurser, noe hun stiller seg kritisk til (2008, 304). Ifølge Uprichard er begge forståelsene problematiske når de står alene. Hun peker på to problemer med å betrakte barn utelukkende som «becomings». For det første er denne forståelsen fremtidsorientert med et eksplisitt fokus på at barnet en dag skal bli voksen, mens hva barnet er her og nå blir oversett. For det andre blir barn i dette synet ansett som inkompetente, og det tenkes at kompetanse er noe en oppnår mer av jo nærmere voksen alder en er. I en slik forståelse kan kun voksne være kompetente. Følger vi Uprichard videre er det også problematisk å betrakte barn utelukkende som «human beings» av to grunner. For det første mener hun at et slikt utgangspunkt implisitt vil vedlikeholde og re-produkere forståelsen av barn som «becomings». I sin argumentasjon viser Uprichard til Strandell sin tanke om at å redefinere barns status fra å være «human becomings» til å være «human beings», snur den teoretiske forståelsen av barndom, noe som resulterer i et speilbilde av utviklingsparadigmet (Strandell, 2005, referert i Uprichard, 2008, s. 305). Et slikt speilbilde vil ifølge Uprichard styrke og underbygge den hierarkiske voksen/barn-dualismen, noe som vil forsterke synet på barn som «becomings». For det andre påpeker hun at forståelsen av barn som utelukkende «beings» fører til at barns fremtidige status som voksen blir oversett. Ved å kun fokusere på barnet her og nå, overses det faktum at barn en dag skal bli voksne, noe som ekskluderer forståelsen av at barn er i en utviklingsprosess.

Snarere enn å anse forståelser av barn som «human becomings» og «human beings» som uforenlige, argumenterer Uprichard for å betrakte dem som komplementære og utfyllende diskurser (2008). Følger vi hennes syn, kan barn ses på som «being and becoming» ved å anvende tid som bindeledd mellom barns og voksnes livsverden:

We are all always ageing, from birth to death, and [...] the biological aspect to ageing is taking place throughout the life course, and the ageing process is always situated and experienced socially. [...] The process of 'being' a child and 'becoming' an adult is irreversible, and it plays a constructive role in the physical and social world; it is deeply rooted in the dynamics and experiences of being and becoming in the world (Uprichard, 2008, s. 308).

Her gir Uprichard uttrykk for en tanke om at barndom er en midlertidig og tidsbundet periode, hvor barn befinner seg i en irreversibel prosess i utviklingen fra å ha status som «barn» til å få status som «voksen». Uprichard tenker at alle mennesker er i en konstant prosess hvor de blir eldre og utvikler seg. Forstått slik, kan både barn og voksne anses som «being and becoming», i den forstand at alle mennesker kan betraktes som sosiale aktører som alltid er i utvikling. På denne måten forener Uprichard tanken om at barn er subjekter her og nå mens de enda er barn, og tanken om at barn er i en utviklingsprosess mot å bli voksne. Uprichard skriver at det å anvende et syn på barn som «being and becoming» «conceptually places children in the real situation of being present and future agents of their present and future lives, and ultimately of the social world around them» (s. 312). I en slik oppfatning blir barns aktørstatus styrket ved at barn anerkjennes som sosiale aktører i den sosiale verdenen både mens de er barn og når de en dag blir voksne. Uprichard påpeker at forståelsen av barn som både «human beings» og «human becomings» allerede anvendes, og viser til FNs barnekonvensjon. Det er nedfelt i konvensjonen at barn har rett til overlevelse, utvikling, beskyttelse og deltakelse, noe som gir uttrykk for både en forståelse av at barn er kompetente og autonome aktører, og en forståelse av at barn noen ganger er sårbare individer som har behov for hjelp og beskyttelse. Woodhead fremhever at synet på barn som rettighetsbærere delvis har erstattet tradisjonelle forståelser av barn som uskyldige, irrasjonelle, syndige og i utvikling (2004/2008, s. 23). Imidlertid påpeker Meyer at

forståelsen av barn som borgere med rettigheter blir overskygget av synet på barn som uskyldige, ettersom rettighetsdiskursen ikke har fått status som overlegen (2007, s. 87).

3.3.2 Barn som uskyldige og sårbare

Synet på barn som uskyldige, er ifølge Meyer en særlig fremtredende diskurs innenfor temaet seksuelle overgrep mot barn (2007, s. 87). En slik diskurs fremstiller barn som dydige og uskyldige av natur, noe som fører til at barn anses som umodne og sårbare (Kitzinger, 1990/2015, s. 146; Meyer, s. 89). Meyer fremhever at barn kan forstås som sårbare på flere måter: fysisk sårbare i den forstand at de har mindre og svakere kroppar enn voksne; sosialt sårbare i den forstand at de mangler sosiale ferdigheter; og strukturelt sårbare i den forstand at barn har en underordnet hierarkisk posisjon i samfunnet på grunn av alder i forhold til voksne (s. 90). Ifølge Meyer anses sosial og fysisk sårbarhet som naturlige egenskaper hos barn, mens hun påpeker at strukturell sårbarhet derimot er sosialt konstruert (s. 90).

I uskyldighetsdiskursen er sårbarhet nært tilknyttet oppfatninger om barns uskyld. Den konstruerer en forståelse av at barn er seksuelt uskyldige og aseksuelle, og at barn mangler «voksen» kunnskap, kompetanse og erfaring om seksualitet (Kitzinger, 1990/2015, s. 146; Meyer, 2007, s. 92-94). Et slikt syn fører til at barn anses som naturlig sårbare og forsvarsløse, hvilket underbygger en oppfatning av at barn alltid er i risiko for å oppleve overgrep og dermed i behov for konstant beskyttelse (Kitzinger, s. 153; Meyer, s. 92). Følger vi Meyer forstås seksuelle aktiviteter som forbeholdt voksne, og som urene aktiviteter som barn må beskyttes mot (s. 87). Videre påpeker Hennum at barn gjerne skjermes mot å få kunnskap om seksualitet (2015, s. 134). Det tenkes at barn vil miste sin uskyld hvis de får informasjon om seksualitet eller hvis de utsettes for seksuelle overgrep (Hennum, s. 134; Kitzinger, s. 146). Uskyldighetsdiskursen bidrar videre til at seksuelle overgrep mot barn anses som uakseptabelt, og at slike overgrep mot barn forstås som unaturlig og umoralsk (Meyer, s. 97), og som «a crime against childhood» (Kitzinger, s. 145). Gjennom en slik forståelse, tenkes det at seksuelle overgrep er noe som barn må beskyttes mot fordi de er uskyldige og sårbare.

Videre påpeker Meyer at uskyldighetsdiskursen fremstiller barn som både strukturelt og naturlig sårbare ved at den kombinerer uskyldighet og sårbarhet, og dermed konstruerer en oppfatning av at begge er iboende egenskaper hos barn (2007, s. 90). Ifølge Meyer kan den sårbarheten som diskursen selv produserer tolkes som et tegn på «naturlig» uskyldighet hos barn (s. 91). Følger vi Meyer videre, definerer uskyldighetsdiskursen barn ut ifra manglende voksen kompetanse, og dermed bidrar den til å produsere strukturer som fremstiller barn som sårbare (s. 91). Meyer viser til ulikheten mellom barns og voksnes hierarkiske posisjon i samfunnet, som produserer et syn på barn som strukturelt og sosialt sårbare i forhold til voksne (s. 91). Slike strukturer som fremstiller barn som sårbare, skaper en oppfatning av hva barn trenger, og underbygger dermed et syn på barn som avhengige av voksne (Meyer, s. 91). Sett slik, vil denne sirkulære dynamikken kunne bidra til å forsterke oppfatninger av barns iboende uskyld og sårbarhet.

I likhet med Meyer, påpeker Kitzinger at forståelsen av barn som uskyldige bidrar til å fremstille barn som sårbare (1990/2015). Ifølge Kitzinger er tanken om barns uskyld brukt til å hindre barn adgang til blant annet informasjon om seksualitet, noe hun argumenterer for at bidrar til å øke barns sårbarhet for misbruk (s. 148). Kitzinger trekker frem at mange av praksisene som tar sikte på å beskytte barn mot overgrep, som eksempelvis det å skjerme barn mot informasjon om overgrep og seksualitet, paradoksalt nok bidrar til å svekke barns aktørstatus og umyndiggjøre dem som følge av at praksisene primært anvender et tradisjonelt syn på barn som passive ofre (s. 153-154). Kitzinger argumenterer for å ikke fremstille overgrepsutsatte som passive, og påpeker at mange utsatte imidlertid aktivt gjør motstand mot overgrep. Hun løfter frem eksempler på barn som forsøker å rømme fra overgrepssituasjonen, som bevisst handler for å forsøke å unngå at overgrep skal skje ved å for eksempel overspise eller unngå å dusje for å forsøke å frastøte overgriperen sin, eller at de på ulike måter forhandler med overgriper (s. 149-152). Slike handlinger kan forstås som bevisste strategier fra barns side for å beskytte seg selv mot å oppleve overgrep.

Ifølge Kitzinger blir barns overlevelsestrategier oversett ved at de anses som symptomer på misbruk eller som konsekvenser av å oppleve overgrep (1990/2015, s. 152). Dette argumenterer Kitzinger for at skygger for barnet som aktivt forhandler seg gjennom «the dangers of childhood», og at barn på denne måten ikke blir ansett som aktører i sine egne liv

(s. 152). Sett slik, kan det tenkes at synet på barn som uskyldige og sårbare, fører til en forståelse av at barn mangler kunnskap, kompetanse og erfaring om voksen seksualitet, hvilket svekker barns aktørstatus og produserer et syn på barn som sårbare. Forstått slik, bidrar uskyldighetsdiskursen, som fremstilles som å handle om å beskytte barn mot overgrep ved å verne om barns tatt-for-gitte uskyld, derimot til å øke barns sårbarhet for misbruk. I likhet med Kitzinger, anser jeg det som nødvendig å anse barn som uskyldige i den forstand at det ikke er barns skyld hvis de har opplevd overgrep (s. 146). Derimot stiller jeg meg kritisk til å forklare barn som seksuelt uskyldige og aseksuelle, slik som uskyldighetsdiskursen gjør, ettersom det kan tenkes at en slik oppfatning bidrar til å gjøre barn sårbare for seksuelle overgrep. Jeg anvender derfor et syn på barn som «being and becoming», slik som Uprichard fremmer (2008).

Forståelser av barn og barndom, slik som at barn er «becoming», «being», «being and becoming», rettighetsbærere, uskyldige og sårbare, er alle diskurser som er sosialt konstruert gjennom språklig praksis. Ved å anse barn som «being and becoming» anvender jeg med andre ord en sosialt konstruert måte å forstå barn. Gjennom et syn på barn som «being and becoming», anser jeg barn som aktive og kompetente aktører, som innimellom er sårbare og i behov for voksnes hjelp og beskyttelse. En slik sammensatt forståelse gir rom for å forstå barn som sosiale aktører som er i en utviklingsprosess, slik som Uprichard løfter frem et syn på alle mennesker – både barn og voksne – som handlende individer i konstant utvikling. I en slik oppfatning kan barn forstås både som kompetente og autonome når det gjelder for eksempel seksuell utforskning gjennom lek, og som sårbare og i behov for beskyttelse hvis de opplever at en person benytter sin tillit eller sin posisjon overfor barnet til å utnytte barnet seksuelt. Jeg anser en slik sammensatt teoretisk tilnærming som hensiktsmessig og nyttig for å utforske forståelser av seksuelle overgrep mot barn, og dermed som passende og relevant for å belyse studiens problemstilling.

4 Metode

I denne studien har jeg undersøkt hvilke diskurser som anvendes i barneverntjenestens arbeid med bekymringer om seksuelle overgrep mot barn, og hva diskursene gjør. Dette har

jeg utforsket basert på seks intervjuer med kontaktpersoner i barneverntjenesten i Oslo og omegn.

4.1 Forskningsmetode

Innenfor samfunnsvitenskapelig forskning skilles det gjerne mellom kvalitativ og kvantitativ forskningsmetode. En kvantitativ tilnærming kjennetegnes av å innhente data fra et stort utvalg som telles og måles for å kartlegge utbredelse av et fenomen, mens det i en kvalitativ metodisk tilnærming innhentes mer detaljert kunnskap om fenomenet det forskes på (Johannessen et al., 2003/2021, s. 23). Johannessen et al. påpeker at kvalitativ metode er spesielt egnet når vi skal utforske «*hvorfor mennesker tenker og handler som de gjør*» (s. 23). Dette samsvarer med Magnusson og Maracek sin forståelse av at kvalitativ forskning har som mål å fortolke meningen folk tillegger hendelser og handlinger, hvordan de gjør disse meningene til sine egne, og hvordan de i samspill med andre forhandler disse meningene (2015, s. 1). Ettersom min problemstilling omhandler diskurser, eller forståelsesmåter, anser jeg kvalitativ metode som en egnet tilnærming for denne studien. Jeg har valgt å intervju kontaktpersoner i barneverntjenesten fordi denne gruppen har kunnet gi meg datamaterialet jeg har trengt for å utforske studiens problemstilling.

Jeg samlet inn data gjennom semi-strukturerte intervjuer med utgangspunkt i en intervjuguide. I semi-strukturerte intervjuer har ofte intervjueren en liste med temaer som en ønsker å få kunnskap om fra informanten, samtidig som intervjuets struktur tilrettelegger for at informanten får fortelle fritt og selv introdusere nye temaer enn dem intervjueren spør om (Magnusson & Maracek, 2015, s. 25). Jeg anser en slik intervjuform som hensiktsmessig i denne studien fordi jeg ønsket at informantene skulle fortelle så mye som mulig fritt, samtidig som jeg var opptatt av å få svar på spørsmålene jeg hadde utformet i forkant. I intervjuene ba jeg informantene fortelle om konkrete saker de har arbeidet med hvor det var bekymring om seksuelle overgrep. Dette gjorde jeg i et forsøk på å få et dypere innblikk i informantenes tanker og refleksjoner om deres erfaringer med overgrepsskymringer, fremfor å utforske hvordan barneverntjenesten arbeider med overgrepsskymringer på generelt nivå. På denne måten tror jeg at intervjumaterialet har gitt meg et godt datagrunnlag for å kunne utforske studiens problemstilling.

4.2 Forskningsetikk

I denne studien har jeg tatt spesielt tre forskningsetiske hensyn. Disse er informert og frivillig samtykke, anonymisering og taushetsplikt (Nilssen, 2012, s. 145-150). Ved å sende et informasjonsskriv til mulige informanter før de samtykket til å bli intervjuet, etterstrebet jeg at informantene skulle forstå informasjonen om prosjektet samt at det er frivillig å være informant. Jeg sikret hensynet til anonymitet ved å 1) gi informantene fiktive navn, 2) kun inkludere informasjon om informantene samt familiene de fortalte om som er relevante for å belyse problemstillingen og som ikke kan identifisere dem, og 3) endre detaljer om tredjepersonene informantene fortalte om for å sikre ytterligere at de ikke blir gjenkjent. Jeg formidlet for informantene at jeg som forsker har taushetsplikt om alle opplysninger jeg får i studien om dem og det de forteller.

Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør (Sikt) ga tilbakemelding om at studien vil være i samsvar med gjeldende lovverk for personvern (se vedlegg 1). Datamaterialet inneholder personopplysninger om tredjepersoner ettersom informantenes erfaringer omhandler sensitive personopplysninger om barn og deres familier. Sikt vurderte at opplysninger som navn, alder og spesielle hendelser som kan identifisere barn og familier informantene har kjennskap til, ikke skulle komme frem i intervjuene. Jeg formidlet både i informasjonsskrivet og i starten av intervjuene at verken navn, alder eller spesielle hendelser som kan identifisere barn og familier kunne komme frem under intervjuet. Intervjuene ble gjennomført slik at informantene har overholdt sin taushetsplikt.

4.3 Informanter

4.3.1 Valg av informantgruppe

Informantene i denne studien er som nevnt kontaktpersoner i barneverntjenesten. I streben etter at informantgruppen skulle gi studien et mest mulig relevant og pålitelig datamateriale, vurderte jeg at noen kriterier for deltakelse ville være hensiktsmessig. Jeg anså det som nødvendig at informantene (1) har saksbehandlererfaring med bekymring om seksuelle overgrep mot barn, og at de (2) har arbeidet i barneverntjenesten i minst to år. Disse kriteriene satte jeg for å sørge for at informantene har erfaringer med

overgrepsbekymringer, og at de har jobbet lenge nok i barneverntjenesten til at de har tatt til seg diskursene på arbeidsplassen. Jeg inkluderte strategisk personer som oppfyller de to kriteriene jeg satte for deltakelse, fordi jeg antok at det ville øke sannsynligheten for at intervjuene ville produsere et tilstrekkelig datamateriale for at jeg skulle kunne belyse problemstillingen min. På bakgrunn av oppgavens omfang, anser jeg seks intervjuer som en tilstrekkelig mengde data.

4.3.2 Rekruttering av informanter

I rekrutteringen av informanter kombinerte jeg to utvalgsmetoder. Den ene metoden omtaler Magnusson og Maracek som «advertising», eller avertering (2015, s. 38). Avertering innebærer å invitere informanter til studien gjennom annonser med en beskrivelse av hva studien handler om, hva som kreves av informantene og forskerens kontaktinformasjon (Magnusson & Maracek, s. 38). Jeg kombinerte avertering med det som gjerne kalles «snøballmetoden» (Magnusson & Maracek, s. 38). Varianten av snøballmetoden som jeg benyttet, innebærer at forskeren henvender seg til personer som allerede er i kontakt med, og som er i posisjoner hvor de har mulighet til å hjelpe forskeren med å komme i kontakt med flere mulige informanter (Magnusson & Maracek, s. 38). Slik ruller «snøballen» av utvalget seg større ved hjelp av forskerens nettverk.

Jeg rekrutterte informanter til studien i flere omganger. Først henvendte jeg meg til fire personer i mitt nettverk som jobber i ulike barneverntjenester i Oslo og omegn i desember 2021. Jeg spurte om de kunne videreformidle på mine vegne at jeg rekrutterte informanter. Tre av dem averterte på mine vegne ved å videresende min e-post til sine kollegaer med min invitasjon til intervju, inkludert informasjon om studien, hva det innebærer å være informant, samtykkeskjema og min kontaktinformasjon. Én informant kontaktet meg i desember 2021 med ønske om å bli intervjuet. Jeg gjenopptok rekrutteringen i januar 2022, og henvendte meg denne gangen direkte til 13 barneverntjenester i Oslo og 12 barneverntjenester utenfor Oslo. Omtrent halvparten av tjenestene jeg henvendte meg til, videreformidlet min intervjuinvitasjon til sine kontaktpersoner, og jeg kom slik i kontakt med tre informanter til. De to siste informantene ble rekruttert gjennom to medstudenter som formidlet mitt prosjekt og min kontaktinformasjon til personer i deres nettverk som arbeidet

i barneverntjenester jeg ikke allerede hadde henvendt meg til. Jeg kom da i kontakt med to informanter til. Til sammen viste seks kontaktpersoner i ulike barneverntjenester interesse for å bli intervjuet. Jeg vurderte at seks informanter ville gi et tilstrekkelig datamateriale for at jeg skulle kunne utforske studiens problemstilling innenfor masteroppgavens rammer. Magusson og Maracek påpeker at å rekruttere informanter ved å avertere, innebærer en fare for at informantene ikke oppfyller kriteriene for å delta i studien (2015, s. 40). Jeg sikret at informantene oppfylte de to kriteriene jeg hadde satt ved at jeg opplyste tydelig om kriteriene i intervjuinvitasjonene. Jeg vurderte at det å kombinere snøballmetoden og avertering ville være en formålstjenlig måte å rekruttere nok kontaktpersoner til å være informanter til studien. Jeg innhentet samtykke til å delta i intervju fra informantene over e-post.

4.3.3 Presentasjon av informanter

Her presenterer jeg kort informantene og deres erfaringsgrunnlag. Av hensyn til informantenes anonymitet, har jeg gitt dem fiktive navn.

Hege er 33 år gammel, og har jobbet i barneverntjenesten i fem år. Hun har jobbet med å gjennomføre undersøkelser og med å følge opp familier som mottar hjelpetiltak. Hege har undersøkt to bekymringer knyttet til seksuelle overgrep.

Ingrid er 39 år gammel, og har jobbet i barneverntjenesten i ni år. Hun har jobbet med å gjennomføre undersøkelser og med å følge opp barn som bor i fosterhjem og institusjon. Ingrid har undersøkt to bekymringsmeldinger som har handlet om seksuelle overgrep.

Thomas er 44 år gammel, og har arbeidet i barneverntjenesten i fem år. Han har jobbet med å motta bekymringsmeldinger, gjennomføre undersøkelser, og følge opp familier som mottar tiltak. Han har erfaring med fire undersøkelser hvor bekymringen dreide seg om overgrep. Thomas har tidligere jobbet i barneverninstitusjon og med ungdomspsykiatri.

Anne er 30 år gammel, og har jobbet i barneverntjenesten i tre år. Hun har jobbet med å gjennomføre undersøkelser og å følge opp barn og familier som mottar hjelpetiltak. Anne har arbeidet med totalt fire bekymringer som omhandler seksuelle overgrep.

Eva er 34 år gammel, og har jobbet i barneverntjenesten i elleve år. Hun har jobbet med å motta bekymringsmeldinger, gjennomføre undersøkelser, og å følge opp familier som mottar hjelpetiltak. Eva anslår å ha gjennomført mellom fem og ti undersøkelser hvor bekymringen har omhandlet overgrep.

Marit er 50 år gammel, og har jobbet i barneverntjenesten i 19 år. Hun har arbeidet med å motta bekymringsmeldinger, gjennomføre undersøkelser og å følge opp barn og familier som mottar hjelpetiltak. Hun anslår at hun har undersøkt elleve eller flere bekymringsmeldinger som handlet om mistanke om seksuelle overgrep. Marit har også arbeidet i barnevernvakten, og i barneverninstitusjon for ungdom, og med godkjenning og opplæring av fosterhjem og opplæring av tilsynsførere.

Informantene har varierte erfaringsgrunnlag. Alle oppfyller kriteriene om et minimum på to års arbeid i barneverntjenesten (3-19 år), og erfaring med bekymringer om overgrep (2-11 bekymringsmeldinger). Variasjonen i alder (30-50 år) og det faktum at informantene har utført noe ulikt arbeid i barneverntjenesten, i tillegg til at noen har arbeidserfaring andre steder i barnevernfeltet, anser jeg som en styrke av utvalgets erfaringsgrunnlag. På bakgrunn av disse variasjonene, anser jeg personene i utvalgsgruppen som egnede informanter i denne studien.

4.4 Intervjuguide

I forkant av intervjuene, utarbeidet jeg en intervjuguide med spørsmål jeg ønsket få svar på fra informantene. Jeg hadde fått anledning til å teste ut mange av de samme spørsmålene i en annen intervjuguide som jeg hadde brukt i to intervjuer om samme tema, som jeg gjennomførte i forbindelse med datainnsamling til en eksamen høsten 2021. Jeg hadde god erfaring med at flere spørsmål fra den tidligere guiden ga informantene en inngang til å reflektere rundt deres erfaringer med overgrepsspekymringer. Derfor anså jeg flere av disse

spørsmålene som relevante også i intervjuguiden i forbindelse med masterprosjektet. Jeg delte guiden inn i tre deler: en innledende del med generelle og åpne spørsmål som jeg håpet at ville få frem informantenes forståelser av seksuelle overgrep på generelt nivå, en midtre del med spørsmål om konkrete overgrepsskymringer som informantene har erfaring med, og en avsluttende del med generelle spørsmål hvor jeg søkte å få frem mer av informantenes tanker og refleksjoner omkring tematikken. Jeg strukturerte guiden slik for å forsøke å gi samtalegangen i intervjuene en naturlig flyt gjennom innledning, hoveddel og avslutning. Jeg gikk nøye gjennom intervjuguiden sammen med min veileder for innspill og kommentarer.

Før jeg gjennomførte intervjuene, testet jeg intervjuguiden ved å gjøre et prøveintervju med en medstudent. Magnusson og Maracek anbefaler å gjøre en slik «pre-test» av intervjuguiden sammen med noen som rollespiller en informant i studien (2015, s. 71). Slik fikk jeg testet ut om formuleringene til spørsmålene i guiden var presise nok til at prøveinformanten forstod hva jeg spurte om, og jeg fikk da se at flere av formuleringene måtte tydeliggjøres slik at de ble lettere å forstå. Under prøveintervjuet oppdaget jeg også at mange av spørsmålene var tilpasset erfaringer hvor overgrep ble avdekket, og jeg måtte utarbeide flere spørsmål som la litt rette for fortelling om andre erfaringer med overgrepsskymringer.

4.5 Intervjuene

Jeg gjorde individuelle intervjuer med seks kontaktpersoner i ulike barneverntjenester. Som følge av kontaktbegrensende smittevernstiltak i forbindelse med koronapandemien på tidspunktet jeg startet med å rekruttere informanter, valgte jeg å gjennomføre intervjuene over videoverktøyet Zoom. Etter at tiltakene ble redusert våren 2022, fant jeg det hensiktsmessig å gjennomføre også de siste intervjuene over Zoom. Dette gjorde jeg for at alt intervjumaterialet skulle være produsert under de samme omstendighetene slik at dataene skulle bli så pålitelige som mulig. Intervjuene ble gjennomført i perioden januar 2022 til april 2022. Jeg gjorde ett intervju med hver informant, og intervjuene varte i omtrent en og en halv time hver. I forkant av hvert intervju kontrollerte jeg at lydopptakeren fungerte slik den skulle.

Jeg møtte på noen tekniske utfordringer ved å ha intervjusamtalen digitalt. En informant mistet nettverks-forbindelsen på PC-en flere ganger under Zoom-intervjuet, noe vi løste ved at informanten koblet seg på Zoom gjennom telefonen sin istedenfor gjennom PC. I starten av flere av Zoom-samtalene var det et problem med lyden, og vi måtte bruke et par minutter på å justere lydinnstillingene før vi kunne høre hverandre. I et annet intervju var lyden noe ustabil i enkelte sekvenser, og jeg mistet lyden fra informanten midt i informantens fortelling et par ganger. Jeg måtte da stoppe informanten og be om å få høre en gang til det jeg ikke hadde fått med meg, noe jeg anser som uheldig fordi informantene bør avbrytes så lite som mulig for at de skal kunne fortelle fritt (Magnusson & Maracek, 2015, s. 49). Sett bort ifra teknologiske hindre, sitter jeg igjen med gode erfaringer med å intervjuer over Zoom. Under intervjuene støttet jeg meg til intervjuguiden ved å bruke den som en grov huskeliste for hva jeg ønsket å få svar på fra informantene, og jeg stilte oppfølgende spørsmål underveis for å oppmuntre informantene til å fortelle mer. Samtlige av informantene svarte utfyllende med rike beskrivelser, såkalt «rich talk» som ifølge Magnusson og Maracek vil si «the kind of things people say when they are encouraged to speak in their own ways and on their own terms» (s. 48-49). Intervjuene produserte rikelig med datamateriale for å kunne utforske problemstillingen.

4.6 Transkribering

I denne studien anser jeg datamateriale i form av tekst som mer egnet for analyse enn lydopptak. Derfor valgte jeg å skrive ned det som ble sagt i intervjuene ord for ord, altså å transkribere intervjuene i sin helhet. Ifølge Nilssen mister vi nyanser i stemme, mimikk og kroppsspråk når muntlig tale gjøres om til tekst (2012, s. 46). Jeg ønsket at mest mulig av det som opprinnelig skjedde i intervjuet skulle bli bevart i transkriberingen, og jeg valgte derfor å transkribere intervjuene inspirert av måten som Magnusson og Maracek fremhever (2015, s. 81-82). Jeg anser deres system for transkribering som hensiktsmessig for mitt formål ettersom jeg slik fikk bevare flere andre elementer i kommunikasjonen enn kun det muntlige. Jeg har tilpasset Magnusson og Maracek sitt system ved å gjøre noen små forandringer slik at transkriberingene av intervjuene skulle bli oversiktlige, lette å lese og anvendelige for analyse. Se vedlegg 4 for oversikt over koder og tegn jeg benytter i

transkriberingen. Etter å ha transkribert de seks intervjuene, satt jeg igjen med 94 sider med datamateriale.

4.7 Analyse

Jeg har hentet inspirasjon fra Potter og Wetherell sin tilnærming til diskursanalyse. Forfatterne anbefaler å starte analysen med å kode datamaterialet for å få en oversikt over hva informantene snakker om i intervjuene (Potter & Wetherell, 1987, s. 167). Derfor startet jeg med å nærlese intervjuene, og kode frem alle temaer som er relevante for problemstillingen ved å notere disse i margin. Videre anbefaler Potter og Wetherell å kode så åpent som mulig ved å også inkludere temaer fra intervjuene som ved første øyekast kun virker noe relevant (s. 167). Etter å ha kodet alle seks intervjuer, kategoriserte jeg temaene og lagde et eget dokument til hvert enkelt tema. Deretter førte jeg inn alle relevante utsagn om hvert tema inn i temadokumentene. Hvis et utsagn omhandlet flere temaer, kopierte jeg det inn i alle temadokumentene hvor det passet inn. Etter første runde med koding og kategorisering, hadde jeg til sammen 12 tema-dokumenter.

Neste skritt i analysen, var å lete etter mønstre i datamaterialet, som utgjør første fase i Potter og Wetherell sin tilnærming (1987, s. 168). Mønstrene viser seg ifølge Potter og Wetherell gjennom både variasjon, altså forskjeller i innholdet eller formen til utsagnene, og gjennom likhetstrekk mellom utsagnene (s. 168), som fremhevet i punkt 3.2.2. I prosessen med å lete etter mønstre, oppdaget jeg flere temaer underveis som jeg kodet og kategoriserte i seks nye temadokumenter. Jeg har valgt å bruke Potter og Wetherells forståelse av fortolkningsrepertoarer som verktøy i arbeidet med å analysere frem diskurser i datamaterialet. Ved å lete i de til sammen 18 dokumentene, identifiserte jeg etter hvert flere fortolkningsrepertoarer som informantene anvender i intervjuene. Etter å ha funnet mønstre i datamaterialet, gikk jeg videre til Potter og Wetherells andre fase hvor formålet er å utvikle hypoteser om hvilke funksjoner og effekter informantenes utsagn har, etterfulgt av å finne bevis for hypotesene i datamaterialet (s. 168). Jeg gikk flere runder med å danne hypoteser for så å vende tilbake til datamaterialet for å finne støtte for hypotesene.

4.8 Pålitelighet, gyldighet og overførbarhet

Som Potter og Wetherell understreker, er det gjennom analyse av folks utsagn at vi kan skimte diskurser (1987), noe som gjør intervjuer til egnet datamateriale for diskursanalyse. Jeg har samlet inn data gjennom intervjuer med seks kontaktpersoner i ulike barneverntjenester. Datainnsamling gjennom semi-strukturerte intervjuer har bidratt til å styrke dataenes pålitelighet ved at intervjuformen la til rette for fri fortelling hos informantene. Ved at jeg stilte åpne spørsmål, og var bevisst på å ikke avbryte, men å la informantene fortelle så fritt som mulig, lå forholdene til rette for «rich talk» i informantenes utsagn, som nevnt i punkt 4.5. Informantene introduserte nye temaer underveis, og jeg stilte oppfølgende spørsmål når de fortalte om noe som jeg anså som relevant å få vite mer om. Gjennom informantenes utfyllende og innholdsrike svar, har intervjuene produsert et rikt datagrunnlag om informantenes tanker og refleksjoner rundt deres erfaringer med overgrepsskymringer.

Innimellom var lydopptakene uklare og skurrete. Heldigvis skjedde dette sjeldent og varte kun i korte sekvenser på to sekunder på det meste. Disse partiene markerte jeg ved å skrive «[utydelig]» i transkriberingene der jeg ikke fikk med meg hva informantene sa. Til tross for litt uklar lyd ved et par tilfeller, tror jeg at jeg har klart å forstå det informantene formidlet ved at jeg tok meg god tid til å transkribere. Jeg lyttet til et par sekunder av lydopptaket om gangen, og trykket på pause for å skrive ned det som ble sagt, for så å lytte til den samme sekvensen en ekstra gang for å være sikker på at jeg noterte riktig det informantene sa. I alle intervjuene var lyden på opptakene gode nok til at det var mulig å transkribere intervjuene sammenhengende og svært presist. Til tross for at noe i den muntlige kommunikasjonen forsvinner når tale gjøres om til tekst, som nevnt i punkt 4.6, gir det transkriberte datamaterialet et godt bilde av hvordan intervjusamtalene opprinnelig skjedde, noe som har gjort det skriftlige datamaterialet egnet for analyse.

Fremgangsmåten jeg valgte for analysen, som er inspirert av Potter og Wetherell (1987) sin tilnærming til diskursanalyse, har gitt meg verktøy til å identifisere repertoarer om seksuelle overgrep i informantenes utsagn. Jeg anser dermed en slik analysemetode som hensiktsmessig for å studere oppfatninger om seksuelle overgrep mot barn hos

kontaktpersoner i barneverntjenesten, og dermed som egnet for å belyse studiens problemstilling. Som del av evalueringen av studiens resultater, har jeg lagt særlig vekt på å sikre at funnene mine samsvarer med teksten jeg har analysert. Potter og Wetherell fremhever at funnene bør være komplette og uten løse tråder (1987, s. 170). Altså bør funnene gi mening og ikke ha noen «hull» i seg for å kunne anses som gyldige og pålitelige. Dersom jeg i analyseprosessen opplevde en «false start» som Potter og Wetherell kaller det, hvor jeg ikke fant logisk sammenheng mellom mine tolkninger av noen utsagn som jeg trodde at var et funn, så la jeg disse vekk og startet på nytt et annet sted i datamaterialet (s. 168). På denne måten har jeg siktet mot å ha gyldige funn. I presentasjonen av funn i kapitlene 5-7, har jeg kun inkludert funnene som jeg anser som komplette, pålitelige og gyldige.

Jeg har gjennomgående i oppgaven forsøkt å beskrive nøye både konteksten for oppgaven, og alle metodiske valg jeg har foretatt underveis, samt måten jeg har gått frem i arbeidet. Videre har jeg etterstrebet å være bevisst over hvordan mine forutsetninger, erfaringer og oppfatninger, har betydning for hvordan jeg tolker litteraturen og dataene jeg anvender, samt for hvordan jeg har belyst problemstillingen. Måten jeg tolker informantenes fortellinger og foreliggende litteratur, vil kunne være annerledes enn en annen person kanskje hadde tolket dem.

Jeg anser mine data og funn som gyldige i den forstand at jeg har undersøkt det jeg skulle undersøke. Jeg gjorde flere grep for å sikre at intervjuene produserte den kunnskapen som jeg trengte for å kunne belyse studiens problemstilling. Blant annet stilte jeg noen liknende spørsmål flere ganger, men med noen ulike nyanseforskjeller, i et forsøk på å tilrettelegge for at intervjuene skulle produsere det informantene tenkte og prøvde å formidle. Videre etterstrebet jeg at informantene skulle forstå spørsmålene jeg stilte riktig, og at jeg skulle forstå det informantene sa slik som de ønsket å formidle det. Hvis jeg var i tvil om jeg hadde forstått hva informanten mente, stilte jeg et oppfølgende og avklarende spørsmål: «Forstod jeg deg riktig nå? Er det sånn at du mente slik?» Det gjorde jeg bevisst for å forsøke å forstå informantenes utsagn slik de mente å uttrykke seg. Imidlertid stilte jeg ikke slike avklarende spørsmål etter hvert eneste utsagn, fordi det trolig hadde påvirket dynamikken i samtalen og opplevelsen til informanten negativt dersom jeg alltid skulle gjenta for avklaring. Der jeg ikke

stilte avklarende spørsmål antar jeg at jeg har forstått svaret slik informantene mente å formidle det. Det er selvsagt mulig at jeg har forstått noen utsagn på en annen måte enn slik informantene ønsket å uttrykke seg. Det er også relevant å nevne at all informasjon som har kommet frem i arbeidet med denne oppgaven, har blitt fortolket av meg basert på mine forståelser og erfaringer. Videre har jeg diskutert funnene med min veileder i streben etter å ha et åpent blikk og ikke bli ensporet.

Mine funn kan overføres til barnevernets arbeid med andre former for vold som barn kan oppleve. For eksempel kan innsikter om at barn gjerne anses som sårbare og i behov for voksen hjelp, også være nyttige når det gjelder bekymring om fysisk eller psykisk vold, samt tanken om at barnet må fortelle for at slikt skal kunne gjøres kjent. Videre håper jeg at den kunnskapen jeg har produsert, kan bidra til kritisk refleksjon hos alle som jobber med barn, både når det gjelder å bli bevisst ens egne forståelsesmåter om ulike former for vold mot barn, og hvordan barn gjerne anses som kompetente og/eller sårbare.

4.8.1 Styrker og svakheter ved data

Datamaterialet mitt preges av både styrker og svakheter. Under intervjuene merket jeg at jeg har liten erfaring med å samle inn forskningsmateriale gjennom intervju, i den forstand at jeg er masterstudent og ikke en erfaren forsker. Dette merket jeg ved at jeg syntes det var vanskelig å vite hvilke elementer i informantenes utsagn som det var viktigst å fokusere på når jeg skulle stille oppfølgende spørsmål. Etter å ha lest gjennom transkriberingene av intervjuene, satt jeg igjen med mange flere spørsmål som jeg kunne ha stilt informantene for å få ytterligere detaljer og enda tydeligere avklaringer. Dersom jeg hadde stilt andre oppfølgingsspørsmål, kan det hende at jeg hadde fått andre svar fra informantene, noe som hadde kunnet føre til at jeg hadde gjort andre funn. Videre oppdaget jeg under analyseprosessen at jeg ikke har stilt alle informantene helt like spørsmål, noe som utgjør en svakhet ved datamaterialet. Dersom det er et tema som ikke alle informantene har snakket om, som følge av at jeg ikke har stilt dem helt like spørsmål, kan det hende at jeg har gått glipp av mulige funn som kunne blitt bekreftet hos flere informanter. Imidlertid har jeg kun presentert funn som er tydelig til stede i alle informantenes diskursbruk, for å sikre funnenes pålitelighet og gyldighet. Videre utgjør ikke seks intervjuet et stort datamateriale. Dersom

jeg hadde hatt anledning til å gjennomføre enda flere intervjuer, eksempelvis totalt 30-40 intervjuer, hadde et større utvalg med informanter kunnet styrke påliteligheten til datamaterialet. Imidlertid anser jeg seks intervjuer som tilstrekkelig gitt oppgavens maksimale omfang.

Avdekking har vært et fokus i oppgaven helt fra starten. Det var et fokus allerede i arbeidet jeg gjorde med å kartlegge eksisterende kunnskap og forskning om seksuelle overgrep mot barn. I tillegg var jeg ubevisst svært opptatt av avdekking da jeg formulerte spørsmål til informantene i intervjuguiden, som nevnt i punkt 4.4. Selv om jeg justerte intervjuguiden ved å inkludere spørsmål hvor utfallet av barnevernets undersøkelse ikke førte til at overgrep ble bekreftet, var avdekking fortsatt et stort fokus gjennomgående i alle intervjuene jeg gjorde. Det er også mulig at det generelt er et stort fokus i barneverntjenesten på å avdekke overgrep, og at dette dermed skinner gjennom i informantenes utsagn.

Datamaterialet jeg samlet inn utgjør et bredt spekter av erfaringer med å arbeide med overgrepsbekymringer. Til sammen fortalte informantene om fjorten tilfeller hvor det enten forelå en bekymring om overgrep, eller hvor overgrep var avdekket. Av disse konkrete eksemplene gjelder to (bekymring om) overgrep fra en forelder, tre fra søsken, to fra andre familiemedlemmer enn foreldre og søsken, en fra jevnaldrende barn i barnets nettverk, en gjelder overgrep over nett fra en person som barnet ikke kjente fra før, og i fire av tilfellene hadde det ikke kommet frem noen mistanke om hvem som skulle ha forgrepet seg. Seks av de fjorten tilfellene anses av informantene som avdekket, mens bekymringen i åtte av tilfellene ikke anses som bekreftet eller avkreftet. Jeg var usikker på om slike forskjeller i informantenes erfaringer ville gjøre dataene svake, i den forstand at de ikke kunne ses i en relevant sammenheng fordi de var ulike på detaljnivå. Imidlertid fant jeg tydelige fellestrekk i hvilke repertoarer som informantene anvender i sine fortellinger, som skinner gjennom til tross for ulikheter i de konkrete eksemplene. Dermed anser jeg det brede spekteret i erfaringene til informantene som en styrke ved datamaterialet ettersom denne bredden synes å fremheve repertoarene som anvendes.

4.9 Min posisjon som forsker og min forforståelse

All informasjon i denne studien har gått gjennom meg som forsker. Dermed er både min kjennskap til og posisjon i feltet, samt min rolle som forsker, av betydning for hvordan jeg har gått frem. Jeg er en student på masternivå og jeg sitter dermed ikke på den samme kunnskapen og kompetansen som en erfaren forsker gjør. Imidlertid har jeg noe kjennskap til barnevernfeltet etter å ha vært i praksis i en barneverntjeneste i 13 uker i forbindelse med bachelorutdanningen min i barnevern. Der fikk jeg innblikk i hvordan barneverntjenesten drøfter ulike problemstillinger, og foretar vurderinger og beslutninger samt hvordan barn og familier blir møtt i både undersøkelses- og tiltaksfasen. Disse erfaringene har gitt meg et inntrykk av hvordan kontaktpersoner i barneverntjenesten arbeider, noe som er med på å forme min oppfatning av barnevernet. Dette har videre formet min fremgangsmåte og mine tolkninger i denne studien. Ifølge Nilssen er jeg «en del av det sosiale livet» jeg forsker på (2012, s. 31). Denne forståelsen finner vi også hos Jørgensen og Phillips som fremhever at forskeren ofte er en del av den kulturen som studeres (1999, s. 31). Som forsker produserer jeg ikke objektiv kunnskap; snarere påvirker jeg det jeg forsker på ved å være en del av det jeg studerer. Nilssen fremhever at forskeren ubevisst påvirker både konteksten forskningen gjøres i og selve datamaterialet gjennom å være i interaksjon med informantene (s. 139). I intervjuet er informanten og jeg som intervjuer sammen om å produsere kunnskap i relasjonen oss imellom.

Min forforståelse har også hatt betydning for denne oppgaven. Ifølge Nilssen må forskeren være bevisst på sin forforståelse fordi denne påvirker hvordan forskeren analyserer og tolker sine data (2012, s. 61). For å få et overblikk over min forforståelse skrev jeg ned denne før jeg startet å intervju informanter, som jeg redegjorde for innledningsvis i punkt 1.2. Jeg har forsøkt å være bevisst på mine forforståelser, og å utfordre dem for at de ikke skulle bli skylapper for meg. Derimot har jeg brukt forforståelsene mine som utgangspunkt for arbeidet mitt. Som Nilssen understreker, trenger vi noen tanker som kan gi oss en retning for videre fremgangsmåte (s. 68). Som nevnt i punkt 3.1, handler den hermeneutiske sirkelen om at forforståelse er en viktig forutsetning for at vi skal forstå noe nytt ved at vi bygger videre på den forståelsen vi har fra før når vi tilegner oss ny kunnskap. Forforståelsen min har vært med meg hele veien ved at jeg har lent meg på den som utgangspunkt for hvordan

jeg skulle gå frem, og etter hvert som jeg har fått ny kunnskap har jeg justert (for)forståelsen min. Jeg har hatt en aktiv rolle i alle ledd i kunnskapsproduksjonen, helt fra startfasen med å utarbeide studiens problemstilling til avsluttende refleksjoner. Som Jørgensen og Phillips påpeker, er mitt arbeid påvirket av min måte å forholde meg til diskursene som jeg forsker på (1999, s. 31-33). Jeg har utforsket et tema som jeg har tanker og meninger om (forforståelse), med en innfallsvinkel som jeg er særlig interessert i. På denne måten har mitt perspektiv og min forståelse formet denne oppgaven.

5 Beskyttelsesrepertoar

Jeg identifiserte flere repertoarer i informantenes utsagn. På grunn av oppgavens omfang, har jeg kun anledning til å presentere tre av disse: et repertoar om at barn må beskyttes, et repertoar om barn som portvoktere, og et repertoar om at barn er troverdige. Jeg anser disse som særlig interessante og relevante for å belyse min problemstilling. Jeg tar først for meg repertoaret om at barn må beskyttes. Gjennom informantenes utsagn konstrueres det en forståelse av at barn har behov for hjelp av voksne til å avdekke overgrep og til å bli beskyttet, skjermet og ivaretatt. En slik forståelse trer frem i utsagnene til Hege og Eva:

Hege: Som barneverntjeneste vil jeg legge vekt på videre utvikling, hvordan hjelpe barn som har opplevd seksuelle overgrep og de vi er bekymra for at har opplevd seksuelle overgrep, og hvordan få tak i det. [...] Jeg tenker at det er jo noe av det mest ødeleggende for barns videre utvikling også, tenker jeg. At det er noe av det vondeste barn kan oppleve da.

Eva: Gjør hva man kan, for det barnet da [mhm] og for å få avdekket. [...] Med seksuelle overgrep så er det så vanskelig å avdekke, og vanskelig å på en måte FORSTÅ. Og vanskelig å forstå hvorfor man gjør sånn mot barn.

Her gir informantene uttrykk for en forståelse av at seksuelle overgrep er noe barn må beskyttes mot. Hege og Eva trekker på oppfatninger av at det er skadelig for barn å oppleve overgrep, og at det er vanskelig å forstå hvorfor noen forgriper seg på barn. Gjennom en slik diskursiv praksis, konstrueres det en tanke om at seksuelle overgrep er noe som barn ikke

skal oppleve. Videre anvendes en slik forståelse eksempelvis ved å gi uttrykk for tanker om at barn kan mangle en forståelse av hva som er greit og ikke, og av at barn kan mangle et språk for å si ifra hvis de opplever overgrep, som vi ser nedenfor.

5.1 «Hvordan man kan si ifra»

Forståelsen av at barn skal beskyttes mot overgrep, anvendes av noen av informantene ved å gi uttrykk for en tanke om at barn kan være ute av stand til å fortelle om overgrep, basert på oppfatninger av at yngre barn ikke har noen mulighet til å si ifra, mens eldre barn lettere kan fortelle:

Eva: jo yngre barna er jo vanskeligere er det å avdekke da [mhm]

I: Hva gjør at du tenker det?

Eva: De har jo ikke en stemme [...] og så hvis du har et barn som er så lite at man [...] ikke kan si noe selv da om hva man har blitt utsatt for, og man kun har på en måte informasjon rundt og foreldrene man kan snakke med, så får man jo ikke løftet frem barnets- og det ikke fremkommer noe. Så får jo ikke det barnet noen stemme. [mhm] Det er annerledes med barn eller ungdom som kan fortelle at de har vært utsatt for en voldtekt eller et overgrep eller en ubehagelig hendelse.

Ingrid: Det er jo litt etter hvordan man kan si ifra da, og hva de vet. [...] tre uker gammel baby vet jo ikke hva som er greit [mhm] på en måte, eller sånn, det har jo ikke fått fortalt noen ting og kan heller ikke si ifra selv.

Eva og Ingrid fremhever at det er vanskeligere å avdekke overgrep mot yngre barn enn mot eldre, basert på oppfatninger om at eldre barn og ungdommer lettere kan fortelle mens yngre barn derimot kan mangle språklige ferdigheter til å kunne si ifra. En slik forståelse er med på å (re)produsere en forståelse av at barn har behov for voksnes hjelp. Ingrid trekker også på en tanke om at yngre barn kan mangle kunnskap om overgrep. En slik forståelse anvendes også av Hege som forteller at det i kommunen hvor hun jobber er fokus på å snakke med barn om kropp og grenser:

Hege: Vi begynner allerede i barnehagealder å snakke om egen kropp, å kunne bli gode på å navngi kroppsdelene, og at både tross og rompe og alt det der er naturlig å snakke om som resten av kroppen, sant. Så jeg tenker at hvis man starter der, og hvis vi er gode på å starte der, og har gode samtaler om kropp, egne grenser, hva som er lov, hva som ikke er lov, og kan starte der, så vil det jo være lettere for barn å også kunne si ifra hvis noen har gjort noe med kroppen deres som egentlig ikke er greit.

Her fremheves en tanke om at barn trenger at voksne lærer dem hva som er greit og ikke, og om kropp og grenser, og det fremheves en tanke om at små barn ikke har kunnskap om hva som er greit. Det ligger her en implisitt forståelse av at barn er hjelpeløse uten voksnes hjelp, veiledning og beskyttelse, noe som underbygger et syn på barn som i behov for voksen beskyttelse.

5.2 Avdekking

Samtlige informanter gir uttrykk for en tanke om at det er viktig at overgrep blir avdekket, som vi ser i disse utsagnene:

Eva: Gjør hva man kan, for det barnet da [mhm] og for å få avdekket, og går ekstra runder med foreldrene, og liksom girer opp ekstra i en undersøkelse da. Fordi at det er [...] en så grov handling på en måte [mhm] og vanskelig å finne ut av.

Hege: Man blir jo så- Du sitter jo hele veien med alle følerne, alle antennene ute, skjønner du? For å prøve- Og så vet du jo at [...] at du får ikke tak i det allikevel, stort sett, på en eller annen måte, sant. Man kan jo bare prøve.

Eva og Hege forteller at de «girer opp», har alle «antennene ute», og går ekstra runder med foreldrene når de undersøker en bekymring om overgrep, og gir slik uttrykk for en oppfatning av at det er viktig å gjøre så godt de kan for å avdekke. Gjennom informantens utsagn, konstrueres det en betydning hvor avdekking anses som en måte å beskytte barn mot overgrep, og det rettes fokus mot å avdekke. På denne måten forstås avdekking som et overordnet mål når det arbeides med overgrepsskymringer.

5.2.1 «Vi får ikke tak i det»

Informantene snakker om avdekking på en måte som gjør avdekking til et mål det er viktig å få til. I følgende sitater forteller Eva og Marit om hvordan det føles når de ikke klarer å finne ut av om overgrep har skjedd:

Eva: Så akkurat i sånne type faser, så tenker jeg at arbeid med å få avdekka er kjempekomplisert [mhm] fordi vi får ikke barnet alene, vi får ikke jobba, vi får ikke samtykket til å samarbeide med skole, barnehage, andre instanser rundt som kanskje kunne vært en trygghetsperson for barnet, og stilt noen spørsmål, utdypa litt mer at man hadde hatt et samarbeid rundt det da. Men ALT lukkes på en måte, og da kommer vi jo ikke så veldig mye videre [mhm] Så det er kjempevanskelig. [...] Så da blir man frustrert, for å si det mildt.

Marit: Det er jo aldri med noen god følelse du henlegger eller avslutter en sak [...] når du SITTER med følelsen av at «her er det noe vi ikke får tak i» men vi FÅR ikke tak i det, og man har forsøkt på alle mulige måter. Så er det alltid med en viss uro kanskje man avslutter [...] de sakene da [mhm] og i hvert fall der hvor det har vært litt sånn alvorlig bekymring kanskje knytta til overgrep eller andre ting, men det er jo ALTFOR vagt og barna sier INGENT TING. Og du bare sitter med den magesfølelsen av at «det er NOE som ikke stemmer her» [...] uten at du får belegg for det da.

Her snakker informantene om at det er vanskelig å avdekke overgrep. Eva forteller om det å ikke komme videre og at «alt lukkes» i et tilfelle hvor foreldre blant annet ikke samtykket til at barneverntjenesten kunne innhente informasjon fra andre instanser. Marit forteller om en følelse av uro når de er bekymret for om et barn kan ha opplevd overgrep uten at de klarer å få bekreftet det. Gjennom en slik diskursiv praksis, underbygges en forståelse av at avdekking er viktig og et overordnet mål.

5.2.2 «Mer enn det vi får tak i»

Informantene argumenterer for at det er viktig å jobbe for avdekking fordi det er vanskelig å oppdage. Følgende utsagn er eksempler på dette:

Hege: Seksuelle overgrep er vanskelig å avdekke. Vi har VELDIG få saker der vi vet at det har vært seksuelle overgrep. Veldig få. Altfor få.

Anne: Det er stort sett de man ikke legger merke til som blir utsatt for det i ganske høy grad. Det er ganske vanskelig å se.

Eva: Der hvor det er vold eller grenseoverskridende atferd hos foresatte eller i relasjoner, så er det også [...] stor sjanse for at det også utøves overgrep [mhm] men det er vanskelig å få tak i.

Videre anvender informantene en forståelse av at barnevernet mottar få bekymringsmeldinger som omhandler overgrep, og at det er sjeldent de jobber med denne tematikken. Disse utsagnene er eksempler på en slik forståelse:

Anne: Jeg tror det er mer enn det vi får tak i, for det er MANGE som opplever det og at vi ikke klarer å få tak i de som blir utsatt for det [...] tidsnok. [mhm] Det er mye mørketall.

Hege: Statistikken sier det den sier. Det er jo kjempemange mørketall, tenker jeg. Det er ganske sjeldent at vi får inn bekymringer om seksuelle overgrep for eksempel. Ehm [...] og jeg tenker at det er det veldig mye mer av enn det vi får avdekka [mhm] i hvert fall.

Ingrid: Det er alt for lite meldinger om det [...] [mhm] ut ifra hva statistikken tilsier da. [mhm] At det er jo ganske mange barn der ute som mest sannsynlig opplever det uten at vi får meldinger konkret om det. [...] Vi har lite undersøkelser omkring det på en måte [mhm] litt for lite. [...] Det burde vært mange flere.

Her gir Anne, Hege og Ingrid uttrykk for en tanke om at det er mange flere barn som opplever overgrep enn tilfellene som barneverntjenesten avdekker, og at det er store mørketall. Videre kan vi skimte en forståelse av at barneverntjenesten burde ha hatt flere undersøkelser som omhandler seksuelle overgrep. Gjennom å anvende slike forståelser, underbygges tanken om at det er viktig at overgrep avdekkes.

5.3 Ivaretagelse

Etter avdekking, rettes fokuset mot å skjerme og ivareta barnet. Samtlige informanter gir uttrykk for en tanke om at barn som har opplevd overgrep må ivaretas ved å skjermes fra nye overgrep, og få hjelp til å bearbeide opplevelsene sine. Jeg tar først for meg tanken om å skjerme overgrepsutsatte, etterfulgt av tanken om at barn trenger hjelp til å bearbeide det de har opplevd.

5.3.1 Skjerming

Gjennom intervjuene kommer det frem en forståelse hos informantene av at det er viktig å skjerme barnet, som vi ser eksempler på i disse sitatene:

Anne: Det hun fortalte om hadde skjedd over lang tid, men samtidig så opplevde hun at hun var redd for å bli- at det kunne skje igjen. Og da å ta henne på alvor der for å skjerme henne, det er jo veldig viktig [mhm] for å- man vet jo aldri hva som kan skje. Så da er det like greit å være på den sikre siden da.

Thomas: Ja, viktig å skjerme barna [mhm] sånn at det ikke skjer NYE overgrep og re-traumatisering.

Hege: Dette var jo kanskje litt hell i uhell i den saken her var at foreldrene var skilt så de hadde jo mulighet til å. De skilte dem jo fysisk da vi mottok bekymringsmelding, sant. Så visste vi at far hadde bror, mor hadde søster. Som gjorde at den der sikkerhetsvurderingen knytta til [utydelig] da ble hun ikke utsatt for overgrep nå.

Informantene snakker her om å skjerme barnet fysisk fra personen som har begått overgrep, for å unngå at barnet opplever nye overgrep. Som Anne formulerer det, tenkes det at det er «like greit å være på den sikre siden» ved å skjerme barnet. Hege forteller om et søskenpar, hvor bror hadde begått overgrep mot søster, som ble fysisk adskilt ved at de skulle bo hos en forelder hver som var skilt. Her gir Hege uttrykk for en forståelse av at det ble lettere å skjerme det utsatte barnet fordi foreldrene hadde anledning til å ha et barn hver boende hos seg. Videre forteller halvparten av informantene at det er viktig å skjerme barn mot belastende og utrygge situasjoner. Dette ser vi et eksempler på hos Marit som forteller om noen familiemedlemmer som mente at et barn løy om å ha opplevd overgrep, og hos Anne som forteller om en jente som skulle «få slippe» å være alene med broren, som hadde begått overgrep mot henne:

Marit: Da er det ganske voldsomt å bli utsatt for de personene som da prøver bare å få deg til å forstå at du har tatt feil [mhm] og at det ikke stemmer, at du lyver. Han fikk jo direkte beskjed om at han løy, og at han måtte slutte å snakke stygt og ja, masse den type ting da. [...] når du avviser alt, og også på en måte er sint og fortvila mot barnet fordi det har sagt det det har sag, da blir det jo en veldig tilleggsbelastning for barnet. Så det var årsaken til skjerminga OG frykt for nye overgrep.

Anne: At de skulle skjerme jenta [...] på best mulig måte. At hun ikke skal- at hun skal få slippe å være alene med broren sin, og at- vi hadde vært på hjemmebesøk der så vi visste hvordan huset var, og da ba de om å finne en løsning på at de IKKE sover vegg i vegg, og at han ikke kunne komme inn på rommet hennes til enhver tid.

Marit og Anne anvender her en forståelse av at det kan oppleves som belastende eller utrygt for barnet å måtte være alene med overgriperen sin, og å bli bedt av familiemedlemmer om å slutte å lyve. Det konstrueres en betydning av at det er viktig å skjerme overgrepsutsatte barn mot situasjoner som de opplever som ubehagelige og belastende. Videre anvender halvparten av informantene en forståelse av at barnet kan få ha ønsket kontakt med personen som forgrep seg, men under omstendigheter som anses som trygge og positive, som vi kan skimte i følgende utsagn:

Hege: Hun savna broren sin da. Savna å [.] savna veldig å få en nattaklem av ham. Det skjedde ikke lenger, sant. [...] Å la henne få lov også [.] å savne broren sin [mhm] og at kanskje den broren skal kunne si godt natt til henne av og til også, sant. At de tillater at. Man skal liksom ikke bare passe på å holde de helt fra hverandre. De er også søsken og har hatt mye- hadde mye godt i relasjonen fra før som bare ble stoppa på en måte totalt.

Hege forteller om en jente som ble skjermet mot broren som hadde forgrepet seg på henne, og som savnet å få nattaklem av broren sin. Hege gir uttrykk for en tanke om å tillate søsknene å ha den kontakten de ønsker, og som oppleves som positivt for dem. En liknende forståelse uttrykkes av Thomas som forteller om et søskenpar som skjermes mot å møte sin halvbror som har forgrepet seg på dem, men som møter broren under kontrollerte omstendigheter:

Thomas: Sånn som dem jeg fortalte om først da, der er det en storebror som på en måte er overgriper [mhm] så det som vi gjorde da var å få disse foreldrene til å samarbeide sånn at disse samværene ikke samkjøres, sånn at de slipper å møte overgriperen sin på nytt hele tiden, og når vi på en måte fikk det til det så roa det seg helt for dem, for da slapp de på en måte å møte denne halvbroren som på en måte hadde gjort disse overgrepene uten at de var trygge. Så nå møtes de- de har samvær, de har dagsamvær hvor foreldrene er med, sånn at de har jo full kontroll på hva som skjer, og det har hjulpet veldig mye for disse barna da.

Her forteller Thomas om et søskenpar som ble skjermet mot å «møte overgriperen sin» før de er trygge, og at en samværsordning tilrettela for at barna skulle få ha samvær med broren sin under omstendigheter som de opplever som trygge. Hos Hege og Thomas gis det uttrykk for en implisitt tanke om at selv om overgrepsutsatte barn anses som i behov for fysisk skjerming fra overgriperen sin for å beskyttes mot nye overgrep, tenkes det samtidig at barnet skal kunne få opprettholde ønsket kontakt med sitt søsken som har forgrepet seg. Gjennom en slik diskursiv praksis, underbygges tanken om at barn må skjermes fra overgriperen sin, men at barn kan møte vedkommende under forhold som barnet opplever

som trygt. På denne måten kan det tenkes at skjerming handler om å beskytte barnet mot å oppleve noe de opplever som ubehagelig, skummelt eller utrygt.

5.3.1.1 Når «foreldre tar tak»

Forståelsen av at skjerming er viktig for at barnet skal ha det trygt, trer frem i utsagnene til to av informantene som ga uttrykk for en tanke om at det er beroligende når de er sikre på at barnet blir skjermet hjemme. Vi ser et eksempel på dette hos Hege:

Hege: De tilfellene der politiet har veldig mye å gjøre da. Om vi må vente [mhm] på å ta tak i saken. Det er ganske sånn problematisk hvis vi må gå og vente, som i det ene tilfellet var halvannen måned, sant [mhm] selv om vi hadde fått informasjon. Så vi satt bekymringsfulle og så kan vi liksom ikke gjøre noe før politiet har fått lov til å utføre disse tilrettelagte avhørene og avhørene i familien. Fordi at det vil spolere etterforskningen hvis vi starter, sant.

Senere i intervjuet forteller Hege at:

Hege: Det er klart fokus må være på å skjerme barn fra å bli utsatt for seksuelle overgrep hvis man er bekymra for det. Det [...] det er noe av de første vi må ta tak i [mhm] etter en bekymringsmelding så må man da, så går det jo ikke an at vi ikke tar tak i med en gang for- det er jo litt som samme med de søsknene da vi måtte vente så lenge og så føltes ikke det så veldig behagelig, men ok, fordi vi visste at hun ble skjerma fra å bli utsatt for overgrep i den perioden vi venta på svar derfra da.

Her anvender Hege flere forståelser i sin argumentasjon. Hun fremhever at hun opplevde det som problematisk at barneverntjenesten måtte vente med å starte sin undersøkelse fordi politiet skulle få tid til å gjennomføre avhør først. Hege forteller at hun forstår at politiet må få mulighet til å snakke med familien før barneverntjenesten kommer inn, basert på en oppfatning av at politiets etterforskning kan spoleres dersom politiet ikke får snakket med familien før barnevernet starter sitt arbeid. Videre argumenterer Hege at det er

nødvendig at barneverntjenesten har fokus på å skjerme barnet, og at dette er noe som må gjøres «men en gang». Imidlertid gir hun inntrykk av at hun opplevde det som noe mindre bekymringsfullt å måtte vente på politiet når hun visste at det utsatte barnet ble skjermet mot nye overgrep mens de ventet. Gjennom å snakke om at det å vite at barnet skjermes, gjør at det oppleves det som «ok» å måtte vente på politiet, underbygges det gjennom Heges fortelling en forståelse av at skjerming er viktig. En liknende forståelse finner vi også hos Anne:

Anne: Jeg synes at når jeg ser at foreldre tar tak, så [...] er det ikke like vanskelig å være saksbehandler som hvis de ikke tar det. Man tar jo- bruker MYE mer tid å tenke på hvis man opplever at foreldre IKKE forstår eller ikke VIL forstå. Det synes jeg er MYE tøffere [mhm] det da å skulle sende dem hjem til det. Mens her så VISSTE jeg jo- opplevde og tenkte at hun kom jo til å bli godt ivaretatt.

Her forteller Anne om foreldre som «tar tak» for å ivareta datteren som har opplevd overgrep fra broren. Hun forteller at det oppleves som mindre vanskelig å være saksbehandler når hun vet at barnet vil bli ivaretatt hjemme. Anne fremhever også at hun synes at det er tøft å skulle sende et barn hjem til foreldre som «ikke forstår eller ikke vil forstå» at barnet har fortalt at om å ha opplevd overgrep, en erfaring hun forteller om at var tilfelle med en annen familie:

Anne: Jenta var bare kjempesint for at- Ja, det var helsesøster som hadde valgt å melde etter at hun fortalte, så hun var bare fly forbanna på hele verden, og det forstår jeg, fordi at når du [...] har vært så sårbar og turt å fortelle, og så blir du ikke trodd [...] av NOEN. Og alle så på henne som den vanskelige i familien sin. Og ikke bare i husstanden, men av- av resten av familien og besteforeldre og alt. Så skjerma de onkelen, og ikke henne. Så hun hadde det veldig vondt.

Anne forteller her om en jente som fortalte om overgrep fra onkelen sin. Jentas familie trodde ikke på henne, og skjermet onkelen istedenfor henne. Anne fremhever at jenta hadde det vondt fordi hun ikke ble rodd, ikke ble skjermet og ble sett på som «den vanskelige i familien». Hos Anne ligger en implisitt tanke om at familie skal skjerme og

ivareta barn som forteller at de har opplevd overgrep, og hun underbygger gjennom sin forståelse at det er viktig å skjerme barnet. Her kan vi også skimte en tanke om at foreldre har et ansvar om å beskytte barna sine, noe jeg skriver om i punkt 5.4.1.

5.3.2 Hjelp for å «leve med det videre»

Informantene trekker på en forståelse av at overgrepsutsatte barn trenger hjelp til å bearbeide det de har opplevd, som vi ser eksempler på i disse utsagnene:

Marit: Vi er jo [...] opptatt av å [...] forsøke å finne ut av [...] hvordan- eller altså det ultimate målet er jo at barnet skal ha en bedre hverdag, en god omsorg, være trygg, og få nødvendig hjelp hvis det er behov for hjelp.

Anne: Vi må finne ut av hvordan vi skal hjelpe familien videre i dette på en best mulig måte for at de skal kunne leve med det videre.

Thomas: VÅR jobb blir jo å finne ut av hvordan han skal kunne DEALE med det videre og hvordan vi skal hjelpe han og familien hans med det da.

Det konstrueres gjennom informantenes diskursbruk en forståelse av at barn har behov for at voksne hjelper dem ved å skjerme dem fysisk mot overgrep, og ved å hjelpe dem med å bearbeide sine erfaringer slik at de skal kunne «deale med» det at de har opplevd overgrep, for å få en bedre hverdag og å kunne leve videre med det. Gjennom en tanke om at barn som har opplevd seksuelle overgrep må ivaretas, (re)produseres en forståelse av barn er i behov for hjelp fra voksne.

5.4 Voksnes ansvar

Basert på forståelsen av at barn har behov for at voksne beskytter dem mot seksuelle overgrep, konstrueres det en oppfatning av at voksne har ansvar for å beskytte barn mot slike overgrep. Her ligger det en implisitt forståelse av at både foreldre og kontaktpersoner i barneverntjenesten har et slikt ansvar. Jeg tar først for meg tanker om foreldres ansvar og deretter ansvaret til ansatte i barnevernet.

5.4.1 «De som er ment til å passe på deg»

Flere av informantene gir uttrykk for en tanke om at foreldre skal beskytte barna sine og ivareta deres behov. Vi ser eksempler på dette hos Hege og Marit:

Hege: Jeg tenker at det er jo noe av det mest ødeleggende for barns videre utvikling også, tenker jeg. At det er noe av det vondeste barn kan oppleve da. I hvert fall hvis det er seksuelle overgrep og at det i tillegg skjer med noen av de nærmeste omsorgspersonene.

Marit: For i hvert fall hvis det er familien da, hvis det er foreldre, folk som står deg nær eller en bror, men SÆRLIG lissom omsorgspersonene hvis det er DEM [...] som er som har satt deg til verden og er den der altså [sukk] ja, de som er ment til å passe på deg og beskytte deg mot alt. Når de da gjør GROVE handlinger så, det blir jo en sånn avmaktsfølelse egentlig og ja, sorg og fortvilelse på deres vegne da.

I sitatene over, gir Hege og Marit uttrykk for en oppfatning av at omsorgspersoner ikke skal utsette barna sine for overgrep, at det er spesielt vondt for barn å oppleve overgrep fra omsorgspersoner. Det ligger her en forståelse av at foreldre har ansvar for å beskytte barna sine, i kraft av å være deres omsorgspersoner. En slik forståelse anvendes videre av Hege og Anne som forteller om foreldres reaksjoner på at barnet deres har opplevd overgrep fra et søsken:

Hege: Det var ressurssterk familie, flotte foreldre som tar imot veiledning, tar imot hjelp, gjør det de kan for å sørge for at ikke dette skal skje igjen. [utydelig] og fine begge to, og ærlige på den vanskelige balansen på å ha en overgriper og en utsatt i samme hjem. Hvordan møte det? Hvilke hjelpebehov har barna?

Anne: Det var ikke noe sånn «å herregud, det- helt krisesituasjon, og han kan ikke bo i huset vårt» og sånne ting da. Men at de hadde MYE mer fokus på at «ok, da trenger

vi ENDA mer hjelp enn det vi har på en måte samtykka til allerede». Det å på en måte gå rett dit med en gang, synes jeg var veldig fint.

I: Mhm. At de anerkjente at de trengte mer hjelp [ja] for å ivareta begge barna?

Anne: Ja. Og at [...] de ikke bare gikk rett på det å bli sint da på at han hadde gjort dette mot datteren deres på en måte, men at de heller- De SÅ på en måte vanskene hans istedenfor handlingene hans [mhm] og det var veldig fint.

Hege anser foreldrene som fine fordi de tok imot hjelp og veiledning, og gjør det de kan for å unngå at barnet deres skulle oppleve overgrep fra et søsken. Anne tenker at foreldrene håndterte beskjednen om at datteren deres hadde opplevd overgrep av sønnen deres, på en fin måte fordi de så sønnens vansker fremfor handler og fordi de fokuserte på å ta imot hjelp for å ivareta begge barna. Gjennom utsagnene deres, konstrueres det en forståelse av at foreldre er «flotte» når de tar imot hjelp for å kunne hjelpe barna sine, noe som er med på å styrke tanken om at voksne skal beskytte barn.

5.4.2 «Vi må gjøre så godt vi kan»

Flere informanter gir uttrykk for en forståelse av at barnevernet har et ansvar for å gjøre så godt de kan for å avdekke overgrep, slik som hos Ingrid som forteller hva barneverntjenesten hun arbeider i er opptatte av når de undersøker overgrepsskymringer:

Ingrid: Få undersøke så godt som mulig [mhm] mhm. Så godt man kan med de [...] midlene eller metodene eller måtene man kan da innenfor loverket liksom [mhm] til det beste for barna er at hvis det blir utsatt for overgrep så er jo [...] så må vi gjøre så godt vi kan for å finne ut av det [mhm] og hjelpe det.

Ingrid forteller om å undersøke så godt som mulig for å hjelpe barnet. I en slik diskursiv praksis fremstilles det som viktig at barneverntjenesten gjør sitt beste for å avdekke. Videre anvendes en forståelse av at voksne må legge merke til hint og signaler fra barn, og at de følger opp disse, slik som hos Anne og Eva:

Anne: Underveis i samtalen så [...] gir hun små hint, og så følger vi dem, med at «vi har vært på rommet sammen alene» og «han har gjort ting han ikke skal med meg» og såne ting, og så underveis fikk vi henne på en måte til å fortelle mer for å få en forståelse på det.

Eva: Jenta sa jo veldig veldig lite. [...] Men hun nikket jo bekreftende når jeg gjentok hva jeg visste at hun hadde fortalt i barnehagen, men ved videre spørsmål så falt hun på en måte helt bort for meg, forsvant for meg, så jeg satt og snakket bare ut i rommet som om hun ikke var der [ler usikkert] på en måte [mhm] mistet henne- mistet henne HELT da, og det var også gjentakende i neste samtale. Og da tenker jeg at det er noe påfallende, at det er noe som skjer i HENNE i det vi nærmer oss noe som er vanskelig.

Her forteller Anne at hun i en samtale med en ungdom la merke til hint fra ungdommen om at hun forsøkte å fortelle noe, som hun fulgte opp for at ungdommen skulle fortelle mer. Eva forteller om at hun syntes det var påfallende hvordan jenta falt ut av samtalen når de beveget seg mot bekymringen. Både Anne og Eva legger merke til tegn fra barnet. I sitatene under snakker Thomas og Ingrid om det å ikke få med seg at et barn forsøker å fortelle noe:

Thomas: Hun som jeg er sammen med, hun er innleid [...] har tre dager igjen på jobb. Så hun vil bare bli ferdig med den samtalen. Så hun bare rusker gjennom. Eh. Og da ser jeg på en måte at disse barna har mer de vil si, men da er jeg så fersk at jeg på en måte tenker at «men det er du som på en måte skal styre samtalen her. Jeg skal bare sitte og skrive». Ehm. [...] Så jeg merka at det var ting vi missa [...] jeg som da kom fra institusjonsverden var vant til å lese kroppsspråk, for det blir veldig viktig på en måte i den jobben jeg hadde da. Så jeg ser at kroppsspråket deres sier at «du stiller ikke de riktige spørsmålene».

Ingrid: Det er jo et veldig alvorlig tema, ikke sant. Det er veldig alvorlig hvis barn blir utsatt for det og så føler de kanskje at de har fortalt og så har ikke jeg fått det med meg og så glipper det på en eller annen måte da [mhm] at det er verre for meg.

Her forteller Thomas om barn som han fikk inntrykk av at hadde mer de ville si. Han forteller at han merket at de «missa» ting som barna ville fortelle. Ingrid gir uttrykk for en liknende tanke når hun snakker om muligheten for at et barn kan forsøke å fortelle om overgrep uten at hun får det med seg. Både Thomas og Ingrid snakker om at de som voksne risikerer at barns avdekking kan «glippe» hvis de ikke skjønner at et barn ønsker å fortelle dem om overgrepserfaringer. Gjennom informantenes diskursbruk konstrueres det en betydning av at voksne må forsøke så godt de kan å være mottakelige for barns fortellinger. Forståelser av at den voksne kan risikere å ikke få med seg at barnet ønsker å si ifra om overgrep, underbygger oppfatningen av at avdekking er et overordnet mål. I en slik forståelse ligger en implisitt oppfatning av at det er voksnes ansvar å nå målet om avdekking, og at kontaktpersoner i barneverntjenesten har et ansvar for å avdekke overgrep for å hjelpe barnet.

5.5 Funksjonen til beskyttelsesrepertoaret

Beskyttelsesrepertoaret fremstiller barn som sårbare og i behov for at voksne beskytter dem. Effekten av et slikt repertoar er at barn som har opplevd overgrep anses som hjelpetrengende og i behov for voksen beskyttelse. Videre har repertoaret en funksjon som er å forklare hvorfor barneverntjenesten anser det som viktig å jobbe for avdekking når det foreligger en bekymring om overgrep, noe som tjener som argument for at voksne må beskytte barn mot å oppleve overgrep.

6 Barn som portvoktere

Samtlige informanter anvender en forståelse av at det er mulig å «få tak i» overgrep i barns fortellinger, og at barn enten åpner opp eller lukker igjen porten ved å fortelle eller ikke fortelle om overgrepserfaringer. Gjennom en slik forståelse av at det er viktig å få barnet til å fortelle om overgrep, konstrueres det en aktiv rolle for barnet som portvokter i avdekkingsprosessen, som vi ser i disse utsagnene:

Ingrid: Han var veldig veldig urolig. Jeg har aldri opplevd et så urolig barn egentlig. Han var overalt i de samtalene. Han tissa på seg under samtalene. Han [...] fortalte om «dobbelhemmeligheter» og «trippelhemmeligheter» og [...] en dag så tok han ned

buxsa og viste fram rumpa. [...] Så han fortalte ingenting konkret, men han fortalte jo veldig mye med atferden sin, tenker vi.

Hege: Det er så vanskelig, vanskelig å få tak i [...] seksuelle overgrep. [mhm] mhm. Og det er litt sånn- man er litt sånn prisgitt at noen [...] noen forteller da egentlig for å få tak i det.

Anne: For det er noe med at hvis vi henlegger saker, så enten så er vi jo ikke bekymra, men da sånn som vi har- [...] Det har kommet en bekymring om seksuelle overgrep, vi klarer ikke å få barnet i tale, så kan det godt hende at noen andre får det senere, eller at det kommer med mer uttalelser. Da snakker vi om hvor viktig det er at «det er HELT ok å ringe tilbake igjen. Det er IKKE noe farlig det».

Her snakker Anne og Ingrid om at de ikke fikk barnet til å fortelle. I utsagnene over anvender informantene en forståelse av at det er viktig å få barnet til å fortelle for å klare å avdekke overgrep, slik som når Hege eksplisitt sier at hun er prisgitt at noen forteller for at det skal være mulig å avdekke. I alle tre utsagnene ligger det en tanke om at barn kan avdekke overgrep ved å fortelle om slike erfaringer, og at barn må fortelle for at barneverntjenesten skal kunne avdekke. Forståelsen av at barn må fortelle for at avdekking skal være mulig, anvendes også i disse utsagnene:

Anne: Men jeg har også opplevd å sitte i en samtale med ungdom og snakket om noe helt annet hvor ungdommen har selv valgt å fortelle at hun har blitt utsatt for seksuelle overgrep. [...] Det har vist seg å være [...] flere hendelser fra de var [...] til de var [...], med at han har fått henne til å utføre ting på seg da i hovedsak. [mhm] Ikke så mye andre vei.

Marit: han begynte ganske kjapt å si noe om ting hjemme [mhm] og der handla det jo om overgrep fra andre familiemedlemmer. Det var IKKE mor eller far. Og så [...] kom det til slutt mye for da hadde vel skolen hatt samtale med ham en dag, og da kom det veldig mye [...] [...] vi var jo på Barnehuset, og barnet fortalte helt konkret om ulike

hendelser som foregikk mellom barnet og den her omsorgs- eller personen, familiemedlemmet.

Her forteller Anne om en samtale med en ungdom som fortalte at hun hadde opplevd overgrep. Marit forteller også om et barn som fortalte om konkrete hendelser. Hos både Anne og Marit fortalte barna om hendelser som informantene forstår som at barnet har opplevd seksuelle overgrep. Her forstås overgrep som avdekket når barnet har fortalt om konkrete hendelser som barneverntjenesten forstår som seksuelle overgrep. En lik forståelse kan vi også skimte i utsagnene nedenfor hvor Hege forteller om et barn som ikke fortalte, og Eva som snakker om å bekrefte ungdom:

Hege: han sa aldri noe om seksuelle overgrep. Han ville ikke fortelle det han hadde sagt til mamma heller. Han var veldig lukka i samtale med oss. Han ble informert om at vi var og så på det tilrettelagte avhøret da, men i det barneavhøret så kom jo ikke noe fram. Og da, sant- Ingenting annet i det- [utydelig] vi fant i hvert fall ikke noe- Vi fikk ikke bekrefte eller avkrefta seksuelle overgrep [sukk]

Eva: Ungdom for eksempel trenger jo at man [...] lytter og bekrefter dem på at hvis de sier at dette er vanskelig, at man [...] forstår det [mhm] at de er modige, at de er tøffe som åpner opp og forteller.

Hege og Eva forstår barn som «lukka» i samtalen hvis de ikke forteller noe, og som åpne hvis de forteller. I likhet med Anne og Marit i utsagnene overfor, anvender Hege en forståelse av at barnet må fortelle for at barneverntjenesten skal «få tak i» om barnet har opplevd overgrep. Ved å snakke om barnet som forteller eller barnet som ikke sier noe, skaper informantene en betydning av at barnet vokter hemmeligheten om å ha opplevd overgrep, og det blir dermed barnet som avgjør om denne skal gjøres kjent eller holdes skjult. I en slik forståelse konstrueres det en betydning av barnet som portvokter for sin historie i den forstand at barnet kan åpne seg opp og fortelle om opplevelsene sine, eller det kan holde «porten» lukket ved å ikke fortelle. Slik tenkes det at barnet må formidle sine overgrepserfaringer for at barneverntjenesten skal kunne bekrefte mistanken om overgrep og dermed avdekke. Barnet blir portvokter for sin historie fordi det tenkes at avdekking

avhenger av at barnet forteller. En slik forståelse av barnet som portvokter, gjør at informantene forsøker å få barnet til å åpne porten ved å det «i tale», og det skapes slik et mål om å få barnet til å fortelle for at det skal bli mulig å få bekreftet eller avkreftet overgrepsspekuleringen.

6.1 Å unngå at barnet skal «bli instruert»

Gjennom utsagnene til informantene, konstrueres en betydning av at det er mulig å tilrettelegge for at barnet skal kunne fortelle. En praksis informantene forteller om som har som mål å tilrettelegge for barnets fortelling, er det å snakke med barnet før foreldrene informeres. Informantene forteller at de ofte snakker med barnet først når det foreligger en bekymring om seksuelle overgrep. Eksempelvis snakker Marit, Anne og Hege om denne praksisen:

Marit: Så lenge barna har språk så forsøker vi alltid å snakke med dem før vi snakker med de voksne [mhm] og det er jo nettopp for å- for at de ikke skal bli instruert på noen måte [...] Når det gjelder foreldrene så er det jo selvfølgelig [...] et sjokk når du plutselig får en telefon fra barnevernet for eksempel [...] Så for de VOKSNE så er nok ikke DET den beste metoden, men overfor BARNA og for å AVDEKKE [...] så tror jeg vi har flest erfaringer med at den- DET er en god måte å gjøre det på da.

Anne: Det er sånn undersøkelsen starter, og så er det veldig sånn pangstart der, og så har vi selvfølgelig oppfølging dagen etter, og så går det ut i en vanlig undersøkelse da. [mhm] Så det er en heavy dag for dem som opplever det. Det er sånn vi jobber også hvis det er bekymring rundt vold [mhm] mhm. Det er jo etter forskning at det har vist at hvis man snakker med barnet først, så får man ofte mer informasjon enn hvis man snakker med foreldrene først.

Hege: Så er det svært inngripende og de fleste foreldre blir ganske stressa av en slik situasjon. Så det å få til et videre godt samarbeid er ofte vanskelig i de sakene, forståelig nok, sant. Mens hvis man ser det på andre siden, så i forhold til den informasjonen vi kan få, så er jo det [utydelig] å snakke med barnet først. For da vet

vi at ikke foreldrene kan legge munnkurv på dem, eller instruere dem i en eller annet måte fortelle om sin situasjon. Så det er på den måten vi best kan tilrettelegge for at de skal kunne fortelle dersom det er noe.

Informantene uttrykker her et varierende syn på det å snakke med barnet først. De forteller at foreldre gjerne opplever det som belastende at barneverntjenesten snakker med barnet før de blir informert, og at dette kan føre til at det blir vanskelig å få til et godt samarbeid med foreldrene senere. Samtidig trekker de på en forståelse av at det å snakke med barnet først vil tilrettelegge for at barnet kan fortelle, og at barneverntjenesten dermed vil kunne få mer informasjon fra barnet hvis foreldrene ikke informeres først. Dette er basert på antakelsen om at foreldre vil få anledning til å påvirke hva barnet forteller om sin situasjon dersom barneverntjenesten informerer foreldrene før samtalen med barnet. Informantene argumenterer for at det å snakke med barnet før de snakker med foreldrene er en god måte å sikre at barnet ikke blir instruert eller på annen måte påvirket i samtalen med barneverntjenesten. Det konstrueres en betydning av at det å snakke med barnet først er viktig for at barnevernet skal klare å avdekke om det har skjedd overgrep. Ved å anvende en oppfatning av at det er ønskelig at barn ikke skal bli påvirket av foreldre til å holde tilbake informasjon, underbygges oppfatninger av barnet som portvokter og av at det er viktig å få barnet til å fortelle.

Informantenes utsagn blir slik en sosial handling med en bestemt funksjon: de organiserer argumentasjonen sin ved å anerkjenne at foreldre kan oppleve det som belastende når barnevernet snakker med barnet først, samtidig som de begrunner valget for en slik praksis med at det vil kunne gi dem mer informasjon fra barnet. Gjennom en slik diskursbruk, fungerer utsagnene deres som en sosial handling hvor funksjonen er å begrunne for at det er en god fremgangsmåte av barnevernet å snakke med barnet før foreldrene informeres.

6.2 Å stille «riktig type spørsmål»

Samtlige informanter anvender en forståelse av at noen spørsmål kan gjøre at barn forteller. En slik tanke uttrykkes i disse utsagnene:

Anne: I den samtalen hvor hun fortalte så river jeg meg av håret av hvordan jeg har stilt mye av spørsmålene. Men allikevel så turte hun jo å fortelle. [mhm] Og jeg stilte ikke veldig mange ledende spørsmål. Det vet jeg jo. Stilte åpne spørsmål som på en måte gjorde at hun valgte å fortelle selv da.

Ingrid: Jeg [...] hadde sikkert vært litt [...] altså redd for å ikke stille riktig type spørsmål liksom [mhm] mhm.

I: Hvordan spørsmål er riktig type spørsmål?

Ingrid: Nei, jeg vet ikke. [begge ler] Det er ikke noe- Ofte så sier man at man kan jo ikke på en måte egentlig- Du skal stille så lite ledende spørsmål som mulig, ikke sant, og ofte så kan man ikke gjøre så veldig sånne voldsomme feil hvis man ikke bare stiller sånne ledende spørsmål.

Anne og Ingrid anvender her en forståelse av at det finnes en type spørsmål som kan gi barn lyst til å åpne seg, og mot til å tørre å fortelle. Slike «riktige» spørsmål anses som viktige å stille barn for å prøve å få barn til å fortelle. Det konstrueres en oppfatning av at barn har lettere for å fortelle hvis de blir stilt slike «riktige» spørsmål. Tanken om at noen spørsmål kan få barn til å fortelle, underbygger en oppfatning av at det er mulig å avdekke overgrep ved å «få tak i det» i barns fortellinger, noe som videre forsterker en forståelse av at barnet vokter porten til hemmeligheten om overgrepet.

6.3 «Å velge å fortelle»

Et par av informantene anvender repertoaret om barnet som portvokter gjennom å snakke om det å avdekke som et valg barnet tar, som vi ser hos Eva og Anne:

Eva: Så det er viktig for meg å være avslappa, trygg, rolig, og en person som de tenker at- som vekker tillit da, som ønsker dem det beste, som gir dem den infoen som de trenger å få, og som er til stede i samtalen, og som stiller gode spørsmål som gjør at de får lyst til å åpne seg og føler seg trygge.

Anne: Barn forteller om hvordan de har det og sånne ting [.] og er flinke til å sette ord- jeg opplever at barn er veldig flinke til å sette ord på det hvis de synes det er vanskelig, og de er klare til å snakke. Hvis de ikke er klare til å snakke, så snakker de ikke. Men da lar de være å svare stort sett. Da vil de ikke svare. [...] Vi vet at barn trenger den tiden de gjør på å velge å fortelle.

Informantene trekker her på en forståelse av at barn gjør et valg om å fortelle overgrepserfaringene sine eller om å holde disse hemmelig. Eva snakker om å tilrettelegge for barnets fortelling gjennom å ha en tillitsvekkende fremtoning, og å stille spørsmål som gjør at barnet «får lyst til å åpne seg». Anne gir her uttrykk for en oppfatning av at barn enten er klare eller ikke klare til å fortelle. Hun snakker om at barn unnlater å gi informasjon hvis de ikke er klare til å formidle overgrepserfaringene sine, og at barn trenger tid på å velge å fortelle. Gjennom Eva og Annes diskursive praksis, konstrueres det en forståelse av at det å avdekke er en handling som barn selv velger om de skal gjøre eller ikke. På denne måten konstrueres det en betydning av barnet som en selvstendig og handlende aktør som bevisst velger å fortelle eller holde overgrepserfaringer hemmelig.

6.4 Funksjonen til repertoaret om barn som portvoktere

Portvokter-repertoaret konstruerer en forståelse av at barn kan handle aktivt ved å fortelle om overgrep. Videre konstruerer repertoaret en betydning av at det å få barnet til å åpne seg opp ved å fortelle om overgrepserfaringer, er et mål for barnevernets arbeid med å gjøre så godt de kan å avdekke. Dermed får repertoaret funksjonen å tjene som forklaring på hvorfor barneverntjenesten har de praksisene de har for å forsøke å tilrettelegge for barnets fortelling, slik som å snakke med barnet før foreldrene informeres. En effekt av portvokter-repertoaret er at barnet får en nøkkelposisjon i avdekkingsprosessen fordi barnets fortelling blir avgjørende for at avdekking skal være mulig.

7 Barns troverdighet

Samtlige informanter anvender et repertoar hvor barn forstås som troverdige når de forteller om overgrep. Vi ser eksempler på dette i følgende utsagn:

Anne: Vi opplever at barn lyver jo ikke. Hvis barn ikke vil si noe, så velger de ikke å lyve, de velger å la være å svare, å unnlate å gi informasjon. Så det er noe- det GJØR noe med foreldre at noen ANDRE sitter og sier at «DETTE sier barnet ditt [...] og det tar VI alvorlig».

Eva: jeg blir veldig veldig opptatt av barnet da. Barnets ivaretagelse, og at barnets opplevelse av å bli utsatt for seksuelle overgrep- jeg tenker, det ER ikke noe barn forteller så mye om, og når det først kommer, så tenker jeg at da tar jeg det veldig veldig seriøst [mhm] og da har jeg mest fokus på det enn kanskje foreldrene, foreldrevenn [mhm] [.]

I: forstår jeg deg riktig sånn at i de sakene som handler om grov vold og seksuelle overgrep, at du da føler en veldig trang til å beskytte barnet og tar det barnet sier på veldig alvor?

Eva: mhm [mhm] og barnets parti på en måte. Helt til det motsatte er bevist.

Her legger Anne til grunn en forståelse av at barn ikke lyver, men at de heller velger å ikke gi informasjon hvis det er noe de ikke vil fortelle, mens Eva forteller at hun tar barns utsagn om overgrep seriøst fordi hun tenker at barn ikke forteller mye om slike erfaringer. Begge informantene gir uttrykk for at de tar barns fortelling om overgrep alvorlig. I utsagnene under snakker Eva og Marit videre om det å tro på barna:

Eva: Man får veldig sånn TRANG til å beskytte barn i saker med seksuelle overgrep. Litt sånn som jeg sa i stad at jeg får litt sånn [...] mer behov for å på en måte ta det barnet sier, og troverdigheten hos barnet står veldig høyt da [mhm] i saker med seksuelle overgrep.

Marit: Vi må tørre å høre på det ungene sier [mhm] og tro på dem. Det er jo kanskje det aller viktigste vi gjør.

Hos Eva og Marit konstrueres det her en betydning av at det å tro på barn er viktig. Å tro på hva barn forteller forstås som en del av voksnes praksis for å beskytte barn.

7.1 «At mamma og pappa tok henne på alvor»

Videre tenkes det at foreldre har ansvar for å tro på barn som forteller om overgrep, og å skjerme barnet. Eksempler på det finner vi hos Marit og Anne:

Marit: Når barnet kom fra den forelderens så var det jo- fortalte han jo bare om hvordan det ble forsøkt bortforklart, det som hadde skjedd. [...] Så det var fullstendig fornektelse også overfor barnet [mhm] det hadde jo vært mer rom hvis [...] hvis den andre forelderens også hadde tatt innover seg at «dette har jeg vanskelig for å tro på, men jeg hører hva barnet mitt sier» ikke sant, for da kan du støtte barnet ditt selv om du ikke tror på, så kan du da følelsesmessig støtte barnet ditt.

Anne: Jeg tror hun har en del utfordringer enda, men opplevde også at hun ble letta over å [...] ikke måtte skjule det. Og det at hun ble tatt på alvor, at mamma og pappa tok henne på alvor, det tror jeg opplevde at gjorde henne godt [mhm] det å se at mamma og pappa ga henne et annet rom, og tok henne med til den andre leiligheten og [...] virkelig gjorde en innsats da. [...] Men jeg har også opplevd at [...] en jente har fortalt mammaen sin at hun har blitt utsatt for overgrep av onkelen sin, som er jevn gammel med henne selv, og hvor hele familien OG mamma valgte å ikke tro på henne [...] [ja] så det- det gjorde jo at de ofte får det VELDIG mye verre.

Her forteller Marit om en forelder som ikke trodde på barnets historie om overgrep, og Anne forteller om en jente som ble trodd og ivaretatt av foreldrene sine etter at hun fortalte om overgrep fra broren sin, og hun forteller om en jente som ikke ble trodd av familien sin. Hos både Marit og Anne ligger det en implisitt tanke om at foreldre skal tro på barna sine når de forteller om overgrep. Gjennom deres diskursive praksis, konstrueres det en tanke om at barn som forteller skal bli trodd, noe som underbygger forståelsen av at barn er troverdige når de formidler overgrepserfaringer.

7.2 «Er det en fantasi?»

Flere av informantene forteller om at de har opplevd å arbeide med bekymringer som verken ble bekreftet eller avkrefte. Imidlertid forteller kun Thomas om en konkret overgrepsskymring hvor det ble vurdert som at det barnet fortalte ikke hadde skjedd:

Thomas: Hun var da psykisk utviklingshemmet så hun gikk på sånn spesialskole. Hun var gjennom en legeundersøkelse eller sånn samtale hvor det ble på en måte konkludert med at «ok, men det her er ikke et reelt overgrep. Det her er tanker hun har fått fordi at disse har snakket om det». [mhm] Men vi GJORDE ferdig undersøkelsen og snakket med på en måte alle som var involverte. [...] Er det reelt? Er det en fantasi? For at når hun fortalte om det så var det som om hun fortalte om en fantasi fordi det var innblandinger av alt mulig rart fra enhjørninger til, ja, mye greier da. Og [...] denne personen som på en måte skulle ha gjort dette, ville ikke ha vært i stand til å gjøre det fordi personen satt i rullestol. [mhm] Så da ble det liksom ikke noe mer ut av det.

Her forteller Thomas at det virket som at barnet fortalte om en fantasi fordi blant annet enhjørninger var del av historien, i tillegg til at det ble vurdert som at personen som skulle ha forgrepet seg på barnet, ikke hadde villet være i fysisk stand til å utføre handlingen. Thomas forteller at barneverntjenesten på bakgrunn av dette vurderte at det ville være vanskelig å finne ut av om det barnet fortalte om faktisk hadde skjedd. Thomas understreker at barneverntjenesten fullførte undersøkelsen selv om overgrepet ble vurdert som ikke reelt. En annen informant som trekker frem fantasi som element i forståelsen av barns troverdighet, er Marit:

Marit: Det han fortalte var så konkret og det var- det- det- det er ikke sånn fantasihistorie da. Han hadde ikke hatt fantasi til å ha funnet på det han fortalte om, og de konkrete hendelsene han viste til.

Her forteller Marit om et barns fortelling som hun ikke anså som en fantasihistorie. Dette begrunner hun med at barnet ikke kunne ha hatt «fantasi til å ha funnet på» hendelsene han

fortalte om. Både Thomas og Marit anvender oppfatninger av at barns utsagn er troverdige hvis disse anses å ikke være fantasi historier. Ved å snakke om at barnet ikke hadde hatt fantasi til å finne på sin historie, og ved å snakke om at barnets historie ikke ble ansett som reelt fordi elementer i historien antyder at barnet fortalte om en fantasi og ikke en levde opplevelse, underbygges det i informantenes utsagn en forståelse av at barn hovedsakelig anses som troverdige når de forteller om overgrep.

7.3 Funksjonen til troverdighetsrepertoaret

Dette repertoaret fremstiller barn som troverdige og kompetente informanter når de forteller om overgrepserfaringer. Funksjonen til troverdighetsrepertoaret blir å fremme at barns utsagn om overgrep skal anses som troverdige, og å oppfordre voksne til å tro på barna som forteller om overgrep. Videre konstruerer troverdighetsrepertoaret en betydning av at barn er kompetente og i stand til å si ifra hvis de opplever overgrep.

8 Diskusjon

Fortolkningsrepertoarene jeg har presentert, inngår i et komplekst nett av forståelser omkring seksuelle overgrep mot barn. Mine funn antyder at barn anses som både «beings» og «becomings» i den forstand at repertoarene fremstiller barn som både kompetente og sårbare.

Beskyttelsesrepertoarets fremstilling av barn som i behov for voksen beskyttelse, samsvarer med oppfatninger av barn som uskyldige og sårbare individer som trenger at voksne beskytter dem (Kitzinger, 1990/2015; Meyer, 2007). Slik fungerer beskyttelsesrepertoaret som argument for at voksne må beskytte barn mot overgrep og ivareta overgrepsutsatte. I en slik forståelse, anvendes et syn på barn som «human becomings» (Qvortrup, 2009; Uprichard, 2008). Forståelser av at barn mister sin uskyld når de får kunnskap om seksualitet eller opplever seksuelle overgrep, slik som Kitzinger (1990/2015) og Hennem (2015) peker på at finnes, har ikke blitt anvendt i intervjuene som er gjort i denne studien. Derimot konstruerer beskyttelsesrepertoaret oppfatninger av at det er vondt og skadelig for barn å oppleve seksuelle overgrep, noe som konstruerer en betydning av at barn ikke skal utsettes for slike overgrep. Et slikt syn samsvarer med samfunnets oppfatninger av at barn ikke skal

oppleve noe vondt, at barn er sårbare, og at barn skal beskyttes mot seksuelle overgrep, slik som også lovverket gir uttrykk for (Barnekonvensjonen artikkel 19 og 34; Barnevernloven §§ 1-1 og 1-5; Grunnloven § 104). Et slikt syn underbygger tanken om at voksne, og samfunnet for øvrig, har et ansvar om å beskytte barn mot overgrep.

Videre konstruerer beskyttelsesrepertoaret oppfatninger av at barn mangler kunnskap om seksualitet og seksuelle overgrep, og at barn dermed er strukturelt sårbare sammenliknet med voksne (Kitzinger; Meyer). Sett slik, kan det tenkes at beskyttelsesrepertoaret bidrar til å fremstille barn som sårbare. Oppfatninger av barn som inkompetente, sårbare og hjelpeløse, kan føre til en forståelse av at barn ikke trenger eller er i stand til å ta ansvar for sine handlinger (Ruud, 2011, s. 28), noe som vil bidra til å underbygge et syn på barn som sårbare. Videre kan den sårbarheten som repertoaret selv produserer hos barn, tolkes som tegn på barns antatte sårbarhet, noe som dermed underbygger synet på barn som sårbare (Meyer, 2007). På denne måten kan det tenkes at beskyttelsesrepertoaret fungerer som en sirkulær dynamikk som forsterker oppfatninger av barn som naturlig sårbare.

Beskyttelsesrepertoaret inkluderer også en tanke om at voksne kan gi barn informasjon om kropp, grenser, seksualitet og overgrep, noe som vil kunne gi barn verktøy til å si ifra hvis de opplever overgrep. En slik tanke bidrar på den ene siden til å fremstille barn som avhengige av at voksne veileder, hjelper og gir den informasjonen som barnet trenger for å kunne fortelle om overgrep. På en annen side fremmer beskyttelsesrepertoaret et syn på barn som i stand til å si ifra dersom de får slik informasjon, fremfor å fremstille barn som i behov for å bli skjermet mot kunnskap om seksualitet og seksuelle overgrep. Dersom barn gis slik informasjon, kan det tenkes at de vil kunne tre inn i en posisjon som kompetente aktører, noe som samsvarer med Kitzingers argument om å anse barn som aktører som er i stand til å gjøre motstand mot overgrep (s. 149-152). Ved å kombinere forståelsen av at barn er avhengige av voksnes veiledning og hjelp for å lære hva som er greit og ikke, med forståelsen av at barn vil få styrket sin aktørstatus hvis de får slik kunnskap, kan barn anses som «being and becoming» (Uprichard, 2008). En slik forståelse bryter ut av en struktur som (re)produserer forståelser av barn som hovedsakelig sårbare (Meyer, 2007).

Forståelser av at barn må beskyttes mot overgrep, slik som beskyttelsesrepertoaret forklarer, samsvarer både med oppfatninger av barn som sårbare og i risiko for å oppleve overgrep, og med oppfatninger av at seksuelle overgrep mot barn er uakseptabelt (Kitzinger, 1990/2015; Meyer, 2007). Videre inkluderer beskyttelsesrepertoaret en forståelse av at barn kan gi signaler om at de har opplevd overgrep, og at voksne må være mottakelige for slike signaler, noe som samsvarer med foreliggende kunnskap (Alaggia et al., 2019; Brennan & McElvaney, 2020; Gamst, 2011; McElvaney, 2014; Myhre et al., 2015; Sjøftestad, 2018). En slik forståelse konstruerer en tanke om at avdekking kan avhenge av at voksne legger merke til slike signaler fra barn.

Beskyttelsesrepertoarets fremstilling av avdekking som en del av det å beskytte barn mot overgrep, er i tråd med foreliggende litteratur som fremstiller avdekking som av betydning for å verne barn mot overgrep og for å hjelpe barn som har opplevd overgrep (Alaggia et al., 2019, s. 260; Dybsland, 2019, s. 26; Sjøftestad, 2018, s. 17). Videre samsvarer informantenes tanke om at seksuelle overgrep mot barn forekommer i større grad enn det som avdekkes, med foreliggende forskning som antyder at få overgrep avdekkes sammenliknet med statistisk forekomst (Alaggia et al., 2019; Reitsema & Grietens, 2016). En slik forståelse underbygger viktigheten av at overgrep avdekkes. På denne måten (re)produserer beskyttelsesrepertoaret en forståelse av at barn må beskyttes.

Portvokter-repertoarets fremstilling av barnets fortelling som avgjørende for avdekking, samsvarer med foreliggende kunnskap (Reitsema & Grietens, 2016). Tidligere forsknings forklaring av avdekking som en dialogisk prosess (Alaggia et al., 2019; Brennan & McElvaney, 2020; MacMartin, 1999; Reitsema & Grietens, 2016), er også i tråd med portvokter-repertoaret fremstilling av at avdekking skjer når barn forteller om noe som den voksne oppfatter som overgrepserfaringer. Videre er informantenes forståelse av at mange barn bruker lang tid på å fortelle i tråd med eksisterende forskning (Brennan & McElvaney, 2020; McElvaney et al., 2014; Steine et al., 2016; Reitsema & Grietens, 2016). I likhet med tidligere forskning (Petronio et al., 1997), trekker noen av informantene på en forståelse av at barn velger om de skal avdekke sine overgrepserfaringer eller holde disse hemmelig. Gjennom å konstruere oppfatninger av at barn kan handle aktivt ved å si ifra, at barn må fortelle for at overgrep skal kunne avdekkes, og at barn er strategiske beslutningstakere når det gjelder

spørsmålet om å avdekke eller ikke, fremstilles barn som kompetente aktører. På denne måten konstrueres en betydning av barn som aktører som kan forsøke å avdekke eller på andre måter gjøre motstand mot overgrep, i likhet med Kitzinger sin argumentasjon (1990/2015, s. 149-152).

Portvokter-repertoarets fremstilling av barn som i stand til å velge om de vil fortelle eller ikke, kan imidlertid anses som problematisk. Gjennom en slik forståelse vil det kunne antas at alle overgrepsutsatte barn (som har en forståelse av at de har opplevd noe som ikke er greit, og som har et språk til å si ifra) som ikke forteller, lar være å si ifra fordi det er noe de selv ønsker. En slik forståelse overser at barn kan holde overgrepserfaringer hemmelige hvis de for eksempel er redde for å fortelle eller hvis de hindres fra å avdekke av andre grunner, slik som foreliggende kunnskap fremhever at kan forekomme (Alaggia et al., 2019; Brennan & McElvaney, 2020; Leclerc & Wortley, 2015; McElvaney et al., 2014; Petronio et al., 1997; Reitsema & Grietens, 2016). En slik oppfatning undergraver at barn kan være sårbare og i behov for hjelp, slik som det tenkes at barn kan være sosialt og fysisk sårbare i forhold til voksne (Meyer, 2007). Dersom barn anses som både «being and becoming» (Uprichard, 2008), fremfor som en av delene hver for seg, vil barn kunne ses som både kompetente dersom makter å avdekke, og som sårbare dersom de ikke makter å fortelle.

Troverdighetsrepertoarets konstruksjon av barn som kompetente til å avdekke, og som troverdige når de avdekker, samsvarer med litteraturen som fremhever at barn er pålitelige og kompetente informanter som må tas på alvor (Brennan & McElvaney, 2020; Gamst, 2011; Ruud, 2011; Søftestad, 2018). En slik oppfatning underbygger barns status som viktige og pålitelige informanter om hvordan de har det, og styrker dermed synet på barn som aktører, noe som samsvarer med Gamsts tanke om at et syn på barn som troverdige kan bidra til å gjøre barn mindre sårbare (2011, s. 28). Videre samsvarer troverdighetsrepertoarets oppfordring til voksne om å tro på barn som forteller om overgrep, med beskyttelsesrepertoarets forståelse av at barn kan gi signaler om at de har opplevd overgrep, og at voksne må være mottakelige for slike signaler. Dette er i tråd med barnekonvensjonen artikkel 12 som fremhever at barn har rett til å bli hørt. En slik forståelse fremstiller voksne som ansvarlige for å legge merke til barns signaler og hint, og fremstiller barn som viktige informanter som det er verdt å lytte til. På denne måten samhandler

beskyttelsesrepertoaret og troverdighetsrepertoaret, ved at synet på barn som troverdige informanter inkluderes i tanken om at voksne har et ansvar om å høre på barn og å legge merke til tegn fra barn på at de forsøker å fortelle noe. Et slikt syn bidrar til å fremstille barn som mindre sårbare, og til å styrke barns aktørstatus.

Imidlertid kan det tenkes at troverdighetsrepertoarets fremstilling av barn som troverdige og kompetente aktører, avhenger av at voksne lytter og tror på barn, og gir barn mulighet til å tre inn i en posisjon som aktører som aktivt kan åpne seg opp og fortelle om overgrep. For at barn skal få aktørstatus gjennom portvokter-repertoaret, må voksne være mottakelige for tegn hos barn når de forsøker å si noe, i tillegg til å høre på og tro på barns historier for at barn skal kunne avdekke. På denne måten kan også voksne anses som portvoktere i den forstand at de kan åpne opp for barns muligheter til å si ifra. Dersom voksne ikke legger merke til at barn forsøker å avdekke, ikke lytter til det barn sier, ikke oppfatter barns utsagn som formidling av overgrepserfaringer, eller ikke anser barn som troverdige, lukkes porten for barn som forsøker å fortelle om overgrep. Dersom barn ikke blir hørt og ikke blir trodd, svekkes deres mulighet til å avdekke overgrep, noe som videre vil svekke barns status som kompetente aktører. Videre kan det tenkes at troverdighetsrepertoarets fremstilling av barn som troverdige, svekkes av tanken om at foreldre kan instruere barna sine i hva de skal fortelle til barnevernet. Ved å argumentere for å snakke med barna før foreldrene informeres når det foreligger en bekymring om overgrep, som et grep for å unngå at foreldrene skal få mulighet til å instruere barna i hva de skal si til barnevernet, fremstilles barn som sårbare for påvirkning av voksne.

Beskyttelsesrepertoaret samhandler også med repertoaret om barnet som portvokter. Portvokter-repertoarets fremstilling av barns fortelling som avgjørende for avdekking, samhandler med beskyttelsesrepertoarets fremstilling av avdekking som en del av å beskytte barn. De to repertoarene konstruerer i fellesskap en forståelse av at det å få barn til å fortelle, er viktig for å kunne avdekke og dermed beskytte barn mot overgrep. Videre konstruerer de to repertoarene en betydning av at det er viktig at barneverntjenesten jobber så godt de kan for å få barn til å åpne seg opp og fortelle. Forstått på denne måten, kan det tenkes at både beskyttelsesrepertoaret og portvokter-repertoaret fungerer som forklaringer på hvorfor barneverntjenesten jobber slik de gjør for å finne ut av om det har

skjedd overgrep når det foreligger slike bekymringer. En slik forståelse underbygger barnevernets ansvar for å beskytte barn og sørge for at barn vokser opp under gode og trygge forhold (jf. barnekonvensjonen artikkel 19 og 34; barnevernloven §§ 1-1 og 1-5).

De tre repertoarene jeg har presentert samhandler med hverandre, og fremstiller barn på flere måter. På én side anses barn som inkompetente, sårbare og hjelpetrengende, noe som svekker barns aktørstatus. På en annen side får barn økt aktørstatus i den forstand at det tenkes at barn må fortelle for at avdekking skal bli mulig og ved at barn fremstilles som troverdige, hvilket gir barn en aktiv og betydningsfull rolle. Oppfatninger av barnets posisjon som «being», «becoming» og «being and becoming» gjenspeiles i oppfatninger av overgrep mot barn. Vi ser på barn som kompetente aktører som noen ganger forsøker å avdekke overgrep ved å fortelle om det, og som anses som troverdige når de sier ifra. Samtidig ser vi på barn som sårbare og i behov for beskyttelse, slik som når det tenkes at barn må beskyttes mot overgrep.

9 Avsluttende refleksjoner

De tre repertoarene jeg har presentert i denne oppgaven, er kun et utvalg av diskursene om seksuelle overgrep mot barn som er til stede i Norges barneverntjenester. Slike diskurser er mangesidige, og henger sammen i et innviklet nett. Min diskusjon av hvordan beskyttelsesrepertoaret, repertoaret om barn som portvoktere, og troverdighetsrepertoaret fremstiller barn som kompetente og/eller sårbare, illustrer det komplekse samspillet mellom slike forståelser. Som denne studien antyder, kan barn være både kompetente og sårbare. Dersom vi etterstreber å se på barn som «being and becoming», kan vi både anerkjenne barns aktørstatus, og anerkjenne at barn noen ganger er sårbare og i behov for hjelp og beskyttelse. Det vil være interessant å forske videre på diskurser om seksuelle overgrep som anvendes i barnevernet, hva slike diskurser gjør, og hvilken betydning de har for praksis. Å studere tatt-for-gitte oppfatninger kan bidra til å gjøre oss bevisste over forståelsesmåtene som vi anvender, og noe som kan gjøre det mulig for oss å utfordre disse gjennom kritisk refleksjon.

Litteraturliste

- Aakvaag, G. C. (2008). Michel Foucault: Opplysning og innesperring. I *Moderne sosiologisk teori* (s. 296-329). Abstrakt forlag.
- Aasland, M. W. (2014). «... si det til noen ...»: En bok om seksuelle overgrep mot barn og unge (3. utg.). (Opprinnelig utgitt 2004). Cappelen Damm.
- Alaggia, R., Collin-Vézina, D. & Lateef, R. (2019). Facilitators and Barriers to Child Sexual Abuse (CSA) Disclosures: A Research Update (2000–2016). *Trauma, Violence, & Abuse*, 20(2), 260-283. <https://doi.org/10.1177/1524838017697312>
- Andersen, G. (2014). Barneverntjenestens ivaretagelse av barn som kan være eller er utsatt for seksuelle overgrep. I S. Søftestad & I. L. Andersen (Red.), *Seksuelle overgrep mot barn: Traumebevisst tilnærming* (s. 188-201). Universitetsforlaget.
- Andrén, M. & Nelson, K., Z. (2022). Att lyssna på barn. Om lyssnandets teori och etik. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 40(3), 101-118. <https://doi.org/10.23865/barn.v40.5075>
- Azzopardi, C., Alaggia, R. & Fallon, B. (2018). From Freud to Feminism: Gendered Constructions of Blame Across Theories of Child Sexual Abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 27(3), 254-275. <https://doi.org/10.1080/10538712.2017.1390717>
- Azzopardi, C. (2022). Gendered Attributions of Blame and Failure to Protect in Child Welfare Responses to Sexual Abuse: A Feminist Critical Discourse Analysis. *Violence Against Women*, 28(6-7), 1631-1658. <https://doi.org/10.1177/10778012211024263>
- Barneombudet. (u.å.). *Vold og overgrep*. Hentet 11. august 2022 fra <https://www.barneombudet.no/for-barn-og-unge/dine-rettigheter/vold-og-overgrep>

- Barne- og likestillingsdepartementet. (2006). *Veileder om barnevernets rolle ved mistanke om overgrep under samvær* (Q-1121B) [Veileder].
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bld/bro/2006/0010/ddd/pdfv/293678-q1121b_web.pdf
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Barndommen kommer ikke i reprise: Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)* (Q-1212 B).
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/strategi_overgrep_m.bokmerker_revidert.pdf
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2018). *Kunnskap om og holdninger til vold i befolkningen*. (Sentio Research Norge Rapport 2017/2018).
https://bufdir.no/Bibliotek/Bufdirs_publicasjoner/Dokumentside/?docId=BUF00004763
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2022, 2. august). Bekymringsmeldinger til barnevernet.
https://www.bufdir.no/statistikk_og_analyse/barnevern/bekymringsmeldinger/#heading87389
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet & Politidirektoratet. (2020). *Politi og barnevern - nasjonale retningslinjer for samhandling* (Veileder).
https://ny.bufdir.no/fagstotte/produkter/politi_og_barnevern_nasjonale_retningslinjer_for_samhandling/#heading-contentlink-8410
- Brennan, E. & McElvaney, R. (2020). What helps children tell? A qualitative meta-analysis of child sexual abuse disclosure. *Child Abuse Review*, 29, 97–113.
<https://doi.org/10.1002/car.2617>
- Burr, V. (2015) [1995]. What is social constructionism? I *Social constructionism* (3. utg., s. 1-23). Routledge.

Cassidy, C. & Mohr Lone, J. (2020). Thinking about childhood: being and becoming in the world. *Analytic Teaching and Philosophical Praxis*, 40(1), 16-26.

<https://journal.viterbo.edu/index.php/atpp/article/view/1173/982>

Christiansen, Ø. (2012). Hvorfor har barnevernet problemer med å se og behandle barn som aktører? *Norges barnevern* 89(1-2), 16-30. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2012-01-02-03>

Dahle, R. & Hennem, N. (Red.). (2008). *Barneverntjenestens håndtering av saker med vold og seksuelle overgrep* (NOVA Rapport 5/2008). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/4969/3446_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Diesen, L. & Bordi, H. L. (2017). *Klemetsrudmodellen: En erfaringsbasert metode for barneverntjenestens arbeid med vold i nære relasjoner*. Søndre Nordstrand barneverntjeneste. (Opprinnelig utgitt 2008).

https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Klemetsrudmodellen_revidert_2017.pdf

Dybsland, R. (2019). Samtaler med barn når vi er bekymret. I O. G. Lillevik, J. S. Salamonsen & I. Nordhaug (Red.), *Vold i nære relasjoner: Diskurser og fenomenforståelse* (s. 26-40). Gyldendal.

Fellesorganisasjonen. (2019). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere*. <https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>

Frugaard Stroem, I., Aakvaag, H. F. & Wentzel-Larsen, T. (2019). Characteristics of Different Types of Childhood Violence and the Risk of Revictimization. *Violence Against Women*, 25(14), 1696–1716. <https://doi.org/10.1177/1077801218818381>

Frøyland, L. R., Solstad, G. M., Andersen, P. L., Tveito, S. B., Folstad, S. H. & Skilbrei, M.-L.

- (2021). *Seksuelle overgrep mot barn og unge: En kunnskapsoppsummering*. (NOVA rapport 3/21). Velferdsforskningsinstituttet NOVA.
<https://hdl.handle.net/11250/2755418>
- Gamst, K. T. (2005). Når kan et barn bli trodd? Bevisverdien i barns vitneforklaring i lys av troverdighetsvurdering. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 23(2).
<https://doi.org/10.5324/barn.v23i2.4443>
- Gamst, K. T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler: Å ta barn på alvor*. Universitetsforlaget.
- Hackett, S. (2014). *Children and young people with harmful sexual behaviours. A research review*. Research in Practice. https://tce.researchinpractice.org.uk/wp-content/uploads/2020/05/children_and_young_people_with_harmful_sexual_behaviours_research_review_2014.pdf
- Hafstad, G. S. & Augusti, E. M. (2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år*. (Rapport 4/2019). Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress.
https://www.nkvts.no/content/uploads/2019/10/Rapport_4_19_UEVO.pdf
- Hennum, N. (2002). *Kjærlighetens og autoritetens kulturelle koder: Om å være mor og far for norsk ungdom* (NOVA Rapport 19/02). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/271307/124133_FULLTEXT01.pdf?sequence=1&isAllo wed=y
- Hennum, N. (2015). Makten i barnet. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 92(2), 125-138.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-05>
- Hollekim, R., Anderssen, N. & Daniel, M. (2015). Contemporary discourses on children and

parenting in Norway: Norwegian Child Welfare Services meets immigrant families.

Children and Youth Services Review, 60, 52-60.

<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.11.004>

Jacobsen, T. & Müller, M. (Regissør). (2017). *Kroppen er din* [film]. Bivrost film&tv.

<https://nrksuper.no/serie/tema-overgrep/MSUE10003117/sesong-5/episode-2>

Johannessen, A., Tufte, P. A. og Christoffersen, L. (2021). *Introduksjon til*

samfunnsvitenskapelig metode (6. utg.). (Opprinnelig utgitt 2003). Abstrakt forlag.

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige*

verktøy i kvalitativ analyse (49-95). Universitetsforlaget.

Jørgensen, M. W. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode* (9-33, 105-142).

Roskilde universitetsforlag.

Kallevik, E. O., Elgesem, E., Haga, S. M., Drozd, F., Brean, G. V., Melsom, H., Jacobsen, H. &

Hansen, M. B. (2013). Refleksjoner om veien videre fra RBUP. I E. O. Kallevik (Red.),

Du ser det ikke før du tror det: Rapport fra nasjonal konferanse om tidlig innsats

rettet mot barn i alderen 0-6 år (s. 32-38). Barne-, likestillings- og

inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og

beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/rapporter/2013/du_ser_det_ikke.pdf

Kitzinger, J. (2015). Who are you kidding? Children, power, and the struggle against

sexual abuse. I A. James & A. Prout (Red.), *Constructing and Reconstructing*

Childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood, (3. utg., 145-

166). Routledge. (Opprinnelig utgitt 1990). <https://doi.org/10.4324/9781315745008>

Kloppen, K., Haugland, S., Svedin, C. G., Mæhle, M. & Breivik, K. (2016). Prevalence of Child

Sexual Abuse in the Nordic Countries: A Literature Review. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25, 35-55. <https://doi.org/10.1080/10538712.2015.1108944>

Kojan, B., H., Nilsen, M., Storhaug, A. S., Agerup, T., Clifford, G. & Lichtwarck. (2020). *Barnevernets arbeid med barn og unge som har erfart vold og overgrep i nære relasjoner – en litteraturstudie* (NTNU Rapportserie for sosialt arbeid, rapport nr. 3). Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. https://www.ntnu.no/documents/1272526675/1281525946/NTNU_rapportserie_3.pdf/6181dcdb-ada2-8e62-e8eb-68e7ffaf00b7?t=1588875547866

Leclerc, B., & Wortley, R. (2015). Predictors of victim disclosure in child sexual abuse: Additional evidence from a sample of incarcerated adult sex offenders. *Child Abuse & Neglect*, 43, 104-111. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.03.003>

London, K., Bruck, M., Ceci, S. J. & Shuman, D. W. (2005). Disclosure of Child Sexual Abuse: What Does the Research Tell Us About the Ways That Children Tell? *Psychology, Public Policy, and Law*, 11(1), 194–226. <https://doi.org/10.1037/1076-8971.11.1.194>

London, K., Bruck, M., Wright, D. B. & Ceci, S. J. (2008). Review of the contemporary literature on how children report sexual abuse to others: Findings, methodological issues, and implications for forensic interviewers, *Memory*, 16:1, 29-47 <https://doi.org/10.1080/09658210701725732>

Lovett, J., Coy, M. & Kelly, L. (2018). *Deflection, denial and disbelief: social and political discourses about child sexual abuse and their influence on institutional responses. A rapid evidence assessment*. Project Report. London metropolitan university. <http://repository.londonmet.ac.uk/id/eprint/1498>

MacMartin, C. (1999). Disclosure as Discourse: Theorizing Children's Reports of Sexual Abuse. *Theory & Psychology*, 9(4), 503-532. <https://doi.org/10.1177/0959354399094004>

- Magnusson, E. og Maracek, J. (2015). *Doing interview-based qualitative research: A learner's guide*. Cambridge university press.
- Malón, A. (2009). On the Iatrogenic Nature of the Child Sexual Abuse Discourse. *Sexuality & Culture* 13, 75–90. <https://doi.org/10.1007/s12119-009-9045-2>
- McElvaney, R., Greene, S. & Hogan, D. (2014). To tell or not to tell? Factors influencing young people's informal disclosures of child sexual abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 29, 928–947. <https://doi.org/10.1177/0886260513506281>
- Meyer, A. (2007). The moral rhetoric of childhood. *Childhood*, 14(1), 85-104. <https://doi.org/10.1177/0907568207072532>
- Mossige, S. & Stefanson, K. (Red.). (2016). *Vold og overgrep mot barn og unge: Omfang og utviklingstrekk 2007–2015*. (NOVA Rapport 5/16). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5104>
- Mulya, T. W. (2018). Contesting the Dominant Discourse of Child Sexual Abuse: Sexual Subjects, Agency and Ethics. *Sexuality & Culture*, 22, 740–757. <https://doi.org/10.1007/s12119-018-9506-6>
- Myhre, M., Thoresen, S. & Hjemdal, O. K. (2015). *Vold og voldtekt i oppveksten: En nasjonal intervjuundersøkelse av 16- og 17-åringer*. (NKVTS Rapport 1/2015). Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress. https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/vold_voldtekt_i_oppveksten.pdf
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier: Den skrivende forskeren*. Universitetsforlaget.
- NOU 2020: 16. (2020). *Levekår i byer: Gode lokalsamfunn for alle*. Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/cc978f8e2184980b4597ba59796e7e3/nou/pdfs/nou202020200016000dddpdfs.pdf>

Potter, J. & Wetherell, M. (1987). *Discourse and Social Psychology: Beyond Attitudes and Behaviour*. Sage Publications.

Potter, J., Wetherell, M., Gill, R. & Edwards, D. (1990). Discourse: noun, verb or social practice? *Philosophical Psychology*, 3(2), 205-217.

https://www.researchgate.net/publication/240239892_Discourse_Noun_verb_or_social_practice

Papalia, N., Mann, E. & Ogloff, J. R. P. (2021). Child Sexual Abuse and Risk of Revictimization: Impact of Child Demographics, Sexual Abuse Characteristics, and Psychiatric Disorders. *Child Maltreatment*, 26(1), 74–86.

<https://doi.org/10.1177/1077559520932665>

Pereda, N., Guilera, G., Forns, M. & Gómez-Benito, J. (2009). The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 29(4), 328–338. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.02.007>

Petronio, S., Flores, L. A. & Hecht, M. L. (1997). Locating the voice of logic: Disclosure discourse of sexual abuse. *Western Journal of Communication*, 61(1), 101-113.

<https://doi.org/10.1080/10570319709374565>

Petronio, S., Reeder, H. M., Hecht, M. L. & Ros-Mendoza, T. M. (1996). Disclosure of Sexual Abuse by Children and Adolescents. *Journal of Applied Communication Research*, 24, 181-199. <https://doi.org/10.1080/00909889609365450>

Prout, A. & James, A. (2015). A new paradigm for the sociology of childhood?

Provenance, promise and problems. I A. James & A. Prout (Red.), *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood*, (3. utg., 6-28). Routledge. (Opprinnelig utgitt 1990).

<https://doi.org/10.4324/9781315745008>

- Qvortrup, J. (2009). Are children human beings or human becomings? A critical assessment of outcome thinking. *Rivista Internazionale di Scienze Sociali*, 117(3), 631-653.
<https://www.jstor.org/stable/41625246>
- Qvortrup, J. (2015). A voice for children in statistical and social accounting: A plea for children's right to be heard. I A. James & A. Prout (Red.), *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood*, (3. utg., 74-93). Routledge. (Opprinnelig utgitt 1990).
<https://doi.org/10.4324/9781315745008>
- Rathe, L. (2021). *Seksuelle overgrep mot barn og vold mot barn: Kartlegging av befolkningens kunnskaper om og holdninger til seksuelle overgrep mot barn og vold mot barn*. (Ipsos rapport). Redd barna.
<https://www.reddbarna.no/content/uploads/2021/02/Redd-Barna-Ipsos-Kartlegging-av-befolkningens-kunnskaper-om-og-holdninger-til-seksuelle-overgrep-mot-barn-og-vold-mot-barn.pdf>
- Reitsema, A. M. & Grietens, H. (2016). Is anybody listening? The literature on the dialogical process of child sexual abuse disclosure reviewed. *Trauma, Violence & Abuse*, 17(3), 330–340. <https://doi.org/10.1177/1524838015584368>
- Rogers, P., Josey, N. & Davies, M. (2007). Victim age, attractiveness and, abuse history as factors in the perception of a hypothetical child sexual abuse case. *Journal of Sexual Aggression* 13(2), 121-137, <https://doi.org/10.1080/13552600701644835>
- Ruud, A. K. (2011). Faktorer som påvirker kommunikasjonen med barn og ungdom. I *Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner* (27-46). Gyldendal.
- Rød, P. A. & Heggedalsvik, I. K. (2016). Beslutninger i undersøkelsesarbeidet. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (s. 76-91). Universitetsforlaget.

- Sosial- og helsedirektoratet. (2003). *Seksuelle overgrep mot barn: En veileder for hjelpapparatet* (IS-1060) [Veileder].
[https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2003/0017/ddd/pdf/v/286825-seksuelle overgrep mot barn.pdf](https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2003/0017/ddd/pdf/v/286825-seksuelle_overgrep_mot_barn.pdf)
- Steine, I. M., Winje, D., Nordhus, I. H., Milde, A. M., Bjorvatn, B., Grønli, J. & Pallesen, S. (2016). Langvarig taushet om seksuelle overgrep: Prediktorer og korrelater hos voksne som opplevde seksuelle overgrep som barn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 53(11), 888-899. <https://psykologtidsskriftet.no/vitenskapelig-artikkel/2016/11/langvarig-taushet-om-seksuelle-overgrep>
- Stoltenborgh, M., van IJendoorn, M. H., Euser, E. M. & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2011). A Global Perspective on Child Sexual Abuse: Meta-Analysis of Prevalence Around the World. *Child Maltreatment*, 16(2), 79–101.
<https://doi.org/10.1177/1077559511403920>
- Søftestad, S. (2018). *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn*. Universitetsforlaget.
- Tener, D., Katz, C. & Kaufmann, Y. (2021). «And I Let It All Out»: Survivors' Sibling Sexual Abuse Disclosures. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(23-24), 11140-11164.
<https://doi.org/10.1177/0886260519897326>
- Tener, D. & Murphy, S. (2015). Adult disclosure of child sexual abuse. *Trauma, Violence & Abuse*, 16, 391–400. <https://doi.org/10.1177/1524838014537906>
- Thomassen, M. (2020). Hermeneutikk som refleksjon og livsfortolkning. I D. Jenssen, M. Kjørstad, S. Seim & P. A. Tufte (Red.), *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag*, (162-188). Gyldendal.
- Thoresen, S. & Hjemdal, O. K. (Red.). (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal*

forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv. (NKVTS Rapport 1/2014). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/11/vold_og_voldtekt_i_norge.pdf

Tingstad, V. (2015). Barn, barndom og kultur: Fra tvetydig posisjonering til dynamisk teoretisering. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 33(3-4).

<https://doi.org/10.5324/barn.v33i3.3464>

Uprichard, E. (2008). Children as 'Being and Becomings': Children, Childhood and Temporality. *Children & Society*, 22(4), 303-313. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2007.00110.x>

Vik, S. & Meberg, A. R. (2014). Ivaretakelse av overgrepssatte barn under politietterforskning og i rettssystemet. I S. Sjøftestad & I. L. Andersen (Red.), *Seksuelle overgrep mot barn: Traumebevisst tilnærming* (s. 202-217). Universitetsforlaget.

Wetherell, M. & Potter, J. (1988). Discourse analysis and the identification of interpretative repertoires. I C. Antaki (Red.), *Analysing Everyday Explanation: A Casebook of Methods* (168-183). Sage Publications.
https://www.researchgate.net/publication/232494229_Discourse_analysis_and_the_identification_of_interpretative_repertoires

Woodhead, M. (2008). Childhood studies: past, present and future. I M. J. Kehily (Red.), *An introduction to Childhood Studies* (2. utg., 17-31). (Opprinnelig utgitt 2004). Open University Press.

World Health Organization. (2017). *Responding to children and adolescents who have been sexually abused: WHO clinical guidelines*.

<https://www.who.int/publications/i/item/9789241550147>

Øverlien, C. (2013). Små barn som informanter i forskning om vold i nære relasjoner. I

E. O. Kallevik (Red.), *Du ser det ikke før du tror det: Rapport fra nasjonal konferanse om tidlig innsats rettet mot barn i alderen 0-6 år* (RBUP Rapport, s. 22-23). Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/rapporter/2013/du_ser_det_ikke.pdf

Lover

Barneloven. (1981). Lov om barn og foreldre (LOV-1981-04-08-7). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/1981-04-08-7>

Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>

Barnekonvensjonen. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter* (LOV-1999-05-21-30).

Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30>

Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/1814-05-17>

Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett*

(LOV-1999-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30>

Straffeloven. (2005). *Lov om straff* (LOV-2005-05-20-28). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28>

Vedlegg

Vedlegg 1 – Vurdering fra Sikt

[Meldeskjema](#) / [Mastergradsprosjekt - arbeid i barneverntjenesten](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

779421

Vurderingstype

Standard

Dato

26.10.2022

Prosjekttittel

Mastergradsprosjekt - arbeid i barneverntjenesten

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig

Jorunn Vindegg

Student

Matilde Andresen Brodshaug

Prosjektperiode

01.12.2021 - 15.05.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.05.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Personverntjenester har vurdert endringen i prosjektslutt dato.

Vi har nå registrert 15.05.2023 som ny slutt dato for behandling av personopplysninger.

Vi vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Vedlegg 2 – Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet «Oppfatninger i barneverntjenesten om seksuelle overgrep mot barn»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å utforske hvilke oppfatninger som er i spill i barneverntjenestens arbeid med bekymringer om seksuelle overgrep mot barn. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg. Intervjuet skal gjennomføres i videoverktøyet Zoom. Det følger også med praktisk informasjon om gjennomføring av intervjuet og samtykkeskjema.

Du må ha lest denne informasjonen før du samtykker til å delta i intervjuet og før du samtykker til et eventuelt opptak av intervjuet. Samtykke gis muntlig i starten av intervjuet.

Om intervjuet

- Møtet gjennomføres som et individuelt intervju.
- Møtet gjennomføres som et gruppeintervju.

Formål

Prosjektets formål er å utforske hvilke oppfatninger som spiller inn i barneverntjenestens arbeid med bekymringer om seksuelle overgrep mot barn. Jeg ønsker å intervju ansatte i barneverntjenesten om deres erfaringer med slike bekymringer. Datainnsamlingen skal bidra til at jeg kan utforske prosjektets forskningsspørsmål, som skal resultere i en masteroppgave. Forskningsspørsmålet for oppgaven er «Hvilke oppfatninger spiller inn i barneverntjenestens arbeid med bekymringer om seksuelle overgrep mot barn?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

OsloMet er behandlingsansvarlig for innsamlingen og for behandlingen av dine personopplysninger.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Akkurat du får spørsmål om å bli intervjuet fordi jeg ønsker å intervju saksbehandlere i barneverntjenesten til mitt mastergradsprosjekt.

Utvalgsriterier er at deltakerne har jobbet som barnevernkonsulenter i en barneverntjeneste i helst to år eller mer, og har arbeidet med bekymringer seksuelle overgrep mot barn, helst i undersøkelsesfasen.

Opptak og notater fra intervjuet

- Det vil bli tatt opptak av lyd og bilde i Zoom.
- Det vil bli tatt opptak av lyd i annet verktøy (diktafon-appen Nettskjema).
- Det blir ikke gjort opptak av intervjuet, bare notater.

Dersom det gjøres opptak, vil alt du sier bli med på opptaket.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et intervju. Det vil ta ca. en til en og en halv time. Intervjuet inneholder spørsmål om hvordan du har arbeidet med bekymringer om seksuelle overgrep og oppfatninger og oppfatninger tilknyttet temaet på din arbeidsplass. Jeg er ikke ute etter noe riktig/galt, men er kun opptatt av hvilke oppfatninger som eksisterer i barneverntjenesten. For å utforske dette ønsker jeg i løpet av intervjuet å be deg om å fortelle om en eller to konkrete bekymringer du har vært borti som har handlet om seksuelle overgrep mot barn. Intervjuet vil bli gjennomført slik at det ikke registreres taushetsbelagte opplysninger. Intervjuet vil bli tatt opp med elektronisk lydopptak.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Det er ikke mulig å trekke tilbake samtykket etter at intervjuet er gjennomført, men du kan be om at opptaket eller notatene av det du har sagt slettes. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Kun student og veileder vil ha tilgang til lydopptaket av intervjuet. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Jeg har taushetsplikt og alle data vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert. Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon ettersom opplysninger som det vises til i mastergradsavhandlingen vil være anonymiserte.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 15. mai 2023. Personopplysninger om deg, inkludert lydopptak og transkribering av intervjuet, vil da bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Student ved OsloMet Matilde Brodshaug (s324623@oslomet.no)
- Universitetet OsloMet ved Jorunn Vindegg (jorunn.vindegg@oslomet.no)
- Vårt personvernombud: Ingrid Jacobsen (personvernombud@oslomet.no)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Matilde A. Brodshaug
(Student)

Jorunn Vindegg
(Veileder)

Praktisk informasjon om gjennomføring av møtet

Zoom

Det fungerer fint å delta i zoom via nettleser. Chrome og Safari er anbefalt. Det vil ikke fungere i Edge og Internet Explorer.

Det går også an å benytte den nedlastbare Zoom-appen før møtet starter. Du finner den her:

PC/MAC: <https://oslomet.zoom.us/download>

Telefon/Nettbrett: <https://apps.apple.com/us/app/id546505307>

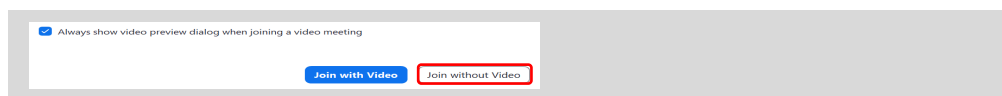
<https://play.google.com/store/apps/details?id=us.zoom.videomeetings>

Forberedelser

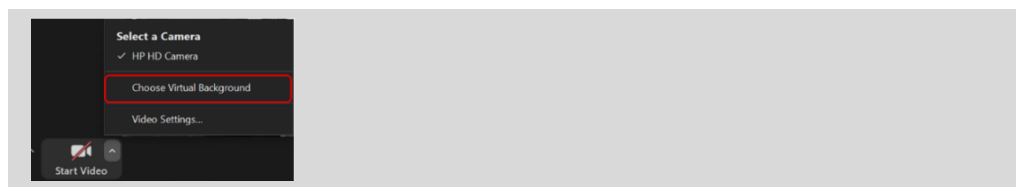
Pass på at du sitter på et sted hvor ingen kan høre lyd fra samtalen eller se skjermen din. Bruk hodetelefoner om du har.

Skru av video og endre visningsnavn

Dersom du ønsker, kan du skru av video i det du går inn i møtet. Klikk på «Join without Video».

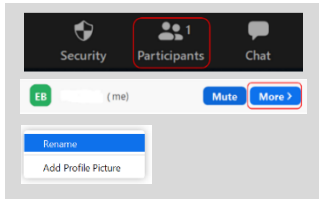

Om du ønsker å delta med video, kan bruke en virtuell bakgrunn for å skjule omgivelsene du sitter i. Åpne videomenyen og klikk på «Choose Virtual Background»:

Du kan også endre ditt eget visningsnavn.

- Klikk på «Participants».
- Før musepekeren over ditt eget navn og klikk «More».
- Klikk på «Rename» og endre ditt visningsnavn.

Samtykkeskjema –samtykke til forskningsintervju i Zoom

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Oppfatninger i barneverntjenesten om seksuelle overgrep mot barn», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i forskningsintervju på Zoom i forbindelse med forskningsprosjektet

at det vil bli tatt opptak av lyd i Nettskjema-diktafon

at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3 – Intervjuguide

Del 1 – Generelt

- Hvis du skal fortelle meg litt generelt om seksuelle overgrep mot barn, hva legger du vekt på?
  - Hvor har du lært dette?
    - (Er dette kunnskap du har med deg fra studiet?)
    - (Er dette noe du har lært gjennom praksis, eller videreutdanning?)
- Hvis du skulle prøve, hvordan vil du forklare hva seksuelle overgrep er?
- Hvordan snakker dere om seksuelle overgrep i tjenesten du jobber?
  - (Hvordan snakker dere om overgrep blant dere ansatte?)
  - (Hvordan snakker dere om overgrep sammen med barn?)
- Når dere undersøker en bekymring om seksuelle overgrep, hvordan går dere frem i undersøkelsesarbeidet?
  - Hvordan gjør dere det?
  - Hva innebærer det?
  - Hva er dine erfaringer med dette?
  - Hender det at dere avviker fra disse rutinene?
    - Hvis ja: Hva gjør at dere avviker fra rutinene?
- Hva er tjenesten din opptatt av når dere arbeider med bekymringer om seksuelle overgrep?
  - (Er det noe spesielt dere sier til barnet/familien?)
  - (Er det en spesiell rekkefølge dere er opptatt av å gjøre ting i en undersøkelse?)
  - (Følger dere spesielle rutiner eller metoder i undersøkelsen?)
- Når dere får inn en bekymringsmelding om SO, hva gjør at dere starter US?
  - (Hva slags informasjon som kommer fram i meldingen?)
  - Kan du gi et eksempel (på innholdet i en melding)?
  - (Hva gjør at dere ikke starter undersøkelse?)

Del 2 – En konkret bekymring

- Jeg vil gjerne spørre deg om en eller to konkrete bekymringer du har arbeidet med som dreide seg om SO. Navn, alder og spesielle hendelser som må ikke komme frem. Når vi snakker om SO, er det et spesielt barn eller familie du tenker på?
  - Hvis ja: Kan du fortelle om det?
  - Hvis nei: Kan du fortelle om forrige gang du var borti en bekymring om SO?
- Hvordan gikk dere frem i undersøkelsesarbeidet med denne bekymringen?
- Hvorfor gjorde dere slik?
- Hva ble utfallet av undersøkelsen?

Hvis overgrep ikke ble oppdaget:

- Hvis bekymringen handlet om overgrep, men overgrep ikke ble bekreftet, hvordan avsluttet dere undersøkelsen?
- Hvordan fortalte dere barnet at dere skulle avslutte undersøkelsen?
- Hvordan fortalte dere foreldrene at dere skulle avslutte undersøkelsen?
- Etter at undersøkelsen ble avsluttet, hvordan fulgte dere opp barnet og familien?
  - (Hva slags hjelp får barnet og familien tilbud om?)

Hvis overgrep ble oppdaget:

- Hva gjorde bvtj etter at overgrep ble oppdaget?
  - Hvordan gikk dere frem for å ivareta barnet etter oppdagelsen?
    - (Hva slags hjelp får barnet tilbud om?)
- Hvis opptatt av skjerming:
- Hvordan skjermet dere barnet?
  - Hva gjorde at dere var spesielt opptatt av å skjerme barnet?
- Hvordan gikk dere frem for å ivareta foreldrene etter oppdagelsen?
    - (Hvordan arbeider dere med foreldrene?)
      - ([...] hvis en av foreldrene mistenkes? [...] hvis en annen mistenkes?)
    - (Hva slags hjelp får foreldrene tilbud om?)
  - Hvis foreldrene oppdaget overgrep før de kom i kontakt med barneverntjenesten: Hvordan ivaretok foreldrene barnet?
  - Innhentet dere informasjon fra andre?
    - ([...] andre instanser som for eksempel barnehage, skole)

- ([...] søsken, andre i familien og barnets nettverk)
  - Hvis barneverntjenesten snakket med søsken/andre i familien:
  - Hvordan gikk dere frem for å ivareta søsken/andre i familien?
    - (Hva slags hjelp får søsken/andre i familien tilbud om?)
- Hvilket forhold hadde barnet til personen som hadde utsatt det for overgrep?
- Etter at overgrep ble oppdaget, hvilken kontakt hadde barnet med personen?
- Hvordan reagerte barnet da overgrepet ble oppdaget?
  - (Viste barnet tegn til at det ikke ønsket å se personen / at det ønsket å se personen?)
- Hvordan fulgte dere opp barnet og familien etter at undersøkelsen ble avsluttet?
  - (Hva slags hjelp får barnet og familien tilbud om?)
- Hvis barnet fortsatt skjermes etter avsluttet undersøkelse:
- Hvordan fulgte dere opp barnet og familien når barnet fortsatt er skjermet fra personen etter at undersøkelsen er avsluttet?

Del 3 – Helhetlige tanker og refleksjoner

- Hvordan synes du det var å være saksbehandler i arbeidet med denne bekymringen?
- Når du tenker tilbake på denne bekymringen, er det noe du ville ha gjort annerledes?
- Hva er viktig for deg å gjøre når du arbeider med en bekymring om seksuelle overgrep?
- Hvilken betydning opplever du at din forståelsesmåte hadde for bekymringen du har fortalt om?
  - (Måten du forstår overgrep og hva du tenker om overgrep, hvilken betydning tenker du at det har for hvordan du arbeidet med bekymringen du har fortalt om?)
- Hvilke/hva slags tilbud får barn og familier når overgrep oppdages?
- Dersom en undersøkelse som har handlet om overgrep konkluderes med overgrep ikke ble bekreftet, hva slags tilbud får barnet og familien?

- Dersom barneverntjenesten fortsatt er bekymret for at overgrep kan ha skjedd, hvordan følger barneverntjenesten opp bekymringen?
  - (Får de tilbud om hjelp fra dere i barneverntjenesten eller henviser dere videre til andre instanser?)
- Noen meldinger barneverntjenesten får, kan være diffuse bekymringer om omsorgssituasjonen til et barn. Hva ser dere etter i slike situasjoner? Hvilke atferdsuttrykk hos barnet eller foreldrene kan peke i retning av at det kan handle om overgrep?
- Hvordan er det for deg å arbeide med saker der det er bekymring knyttet til overgrep?
- Hvordan er det for deg hvis du snakker med en som mistenkes at har/har begått overgrep?

Avslutning

- Det var alle spørsmålene jeg hadde. Er det noe mer du vil legge til?
- Hvordan var det å bli intervjuet?
- Takk for at jeg fikk intervju deg

Vedlegg 4 – System for transkribering

I transkriberingen benytter jeg følgende koder og tegn:

- «Navn» står for informant.
- «I» står for intervjuer.
- Tekst i klammer, som for eksempel [mhm] eller [ja], vil si at intervjueren snakket mens informanten fortalte, uten å forstyrre informantens fortelling. På samme måte vil for eksempel [mhm] mens intervjueren snakker, indikere at informanten snakket uten å forstyrre eller avbryte intervjueren.
- Hvis en person for eksempel ler eller sukker, markeres det i transkriberingene med eksempelvis [latter] eller [sukk].
- [.] indikerer en liten pause i det som blir fortalt.
- [...] indikerer at noe mer ble sagt i utsagnet, men som jeg har valgt å ikke inkludere grunnet manglende plass eller relevans
- [ ] indikerer at jeg har sensurert innhold i utsagnet av anonymitetshensyn
- - på slutten av et ord vil si at den som forteller blir avbrutt eller ikke fullfører setningen. Personene som snakker, stopper opp flere ganger under intervjuene, enten ved å bli avbrutt av den andre eller ved å begynne på en ny setning. Dette markeres slik som eksempelvis «Jeg kan ikke- jeg tenker at det er slik.»
- Hvis informanten eller jeg tydelig avbryter den andre, markerer jeg dette ved starten av det som blir sagt av personen som avbryter [avbryter]
- Ord skrevet i store bokstaver vil si at det ble lagt ekstra trykk på disse ordene.
- [utydelig] vil si at det er et par sekunder hvor det er utydelig hva som blir sagt. Dersom jeg tror jeg kan gjette hva som blir sagt, skriver jeg det med parentes i teksten.
- Jeg setter anførselstegn («») når informantene siterer noe andre har sagt eller de gir eksempler på ting de sier i en samtale.